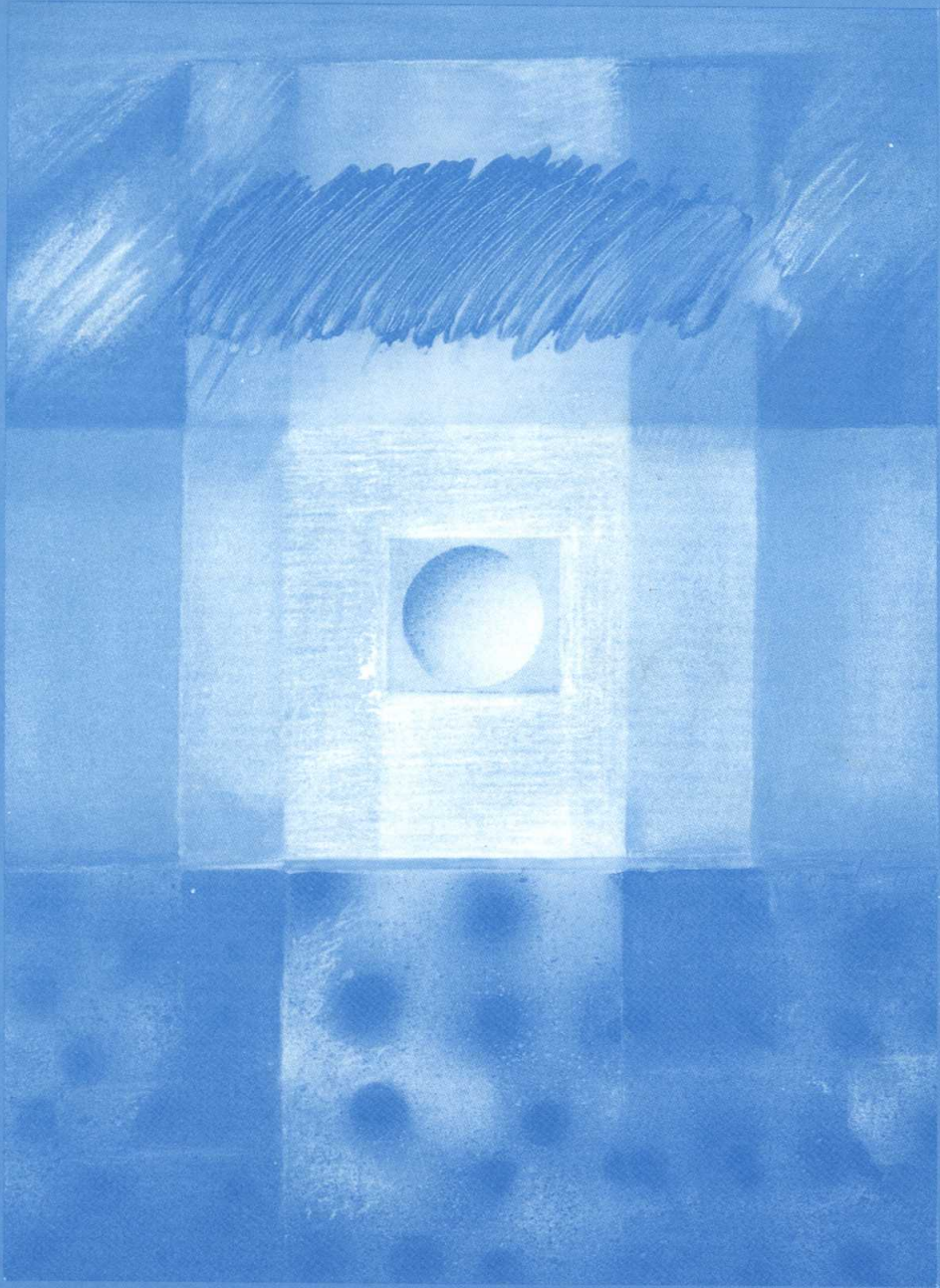

เสขิขธรรม

* ถนนหนังสือ * ฉบับที่ ๓๒ ปีที่ ๖ ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๓๙

สองทศวรรษ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

ผู้จัดทำ

กลุ่มเสขิยธรรมร่วมกับคณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (ศพพ.)

การเป็นสมาชิก

เสขิยธรรมออกเผยแพร่ปีละ ๔ ฉบับ ค่าสมัครสมาชิก ๑๐๐ บาท ต่อ ๑ ปี ประสงค์จะบอกรับเป็นสมาชิก โดยส่งขนาดบัตรหรือตัวแลกเงิน ในนาม นายพิภพ ฤกษ์มณีพิภพ มายังเลขที่ ๑๒๔ ซอยวัดทองนพคุณ ถนนสมเด็จพระยา คลองสาน กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐ ปณ.คลองสาน

กลุ่มเสขิยธรรม

เกิดขึ้นจากการรวมตัวของพระภิกษุและฆราวาสผู้ห่วงใยในพระพุทธศาสนาและสภาพของสังคมไทย มีความประสงค์จะประยุกต์ใช้ศาสนธรรมเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมอย่างกลมกลืน นอกเหนือจากการประสานงานและเกื้อหนุนกำลังใจซึ่งกันและกันในการทำงานเพื่อสังคมในด้านต่างๆ แล้ว ลักษณะเฉพาะอีกประการหนึ่งของกลุ่มมา ก็คือ การเพียรพยายามประยุกต์ธรรมะเพื่อเป็นข้อวัตรปฏิบัติเพื่อขัดเกลาตนเอง โดยมุ่งประโยชน์สุขของสังคมและเพื่อสมดุลของระบบนิเวศน์ อาทิ การลดและพยายามงดเว้นจากอบายมุขสมัยใหม่ เช่น บุหรี่ เครื่องดื่มประเภทยาสูบกำลัง น้ำอัดลม ภาชนะพลาสติกและโฟม เป็นต้น

ผู้มีความสนใจ ติดต่อสอบถามรายละเอียดได้ที่ฝ่ายประสานงานกลุ่มเสขิยธรรม ๑๒๔ ซอยวัดทองนพคุณ ถนนสมเด็จพระยา เขตคลองสาน กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐ โทร. ๔๓๗-๔๕๔๕ และ ๔๓๗-๔๕๕๐

คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (ศพพ.)

ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๒ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

๑. ประสานงานระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและการพัฒนาเพื่อดำเนินงานร่วมกัน
๒. แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจเรื่องศาสนาและการพัฒนา พร้อมทั้งศึกษาหาแนวทางร่วมกันในการทำงาน
๓. ฝึกอบรมและสรรหาทรัพยากรบุคคลและวัสดุอุปกรณ์ เพื่อสนับสนุนส่งเสริมหน่วยงานซึ่งต้องการการเกื้อหนุนดังกล่าว

เสขิยธรรม

เป็นจดหมายข่าวมีวัตถุประสงค์
เพื่อแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้
และประสบการณ์
การประยุกต์หลักธรรม
มาใช้กับชีวิตและสังคมสมัยใหม่
ทั้งในหมู่ของบรรพชิตและฆราวาส

บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา
นายขำรง ปัทมภาส

คณะผู้ตรวจชำระ

ฝ่ายธรรม

- พระครูสังฆวิชัย (ลมณี กนฺโท)
พระอธิการทับทิม อนาวิเร
พระอธิการวิทยา จิตตมโม
พระมหาประจวบ ปญญาทีโป
พระมหานิพนธ์ สุกขมโม
พระมหาเจิม สุวโจ
พระไพศาล วิสาโล
พระสุทัศน์ วชิรญาณ

ฝ่ายฆราวาส

- นายสันติสุข โลภณศิริ
นายนิพนธ์ แจ่มดวง
น.ล.ปณิตตา ยรรยงยุทธ
นายปรีดา เรืองวิสาข
นายพิภพ ฤกษ์มณีพิภพ
นายสมเกียรติ มีธรรม
นายารพงษ์ เวชมาลีนนท์

สารบัญ

	สาราโหมโรง	
	หน้าแรก	
๑	ธรรมจารินีเปิดโอกาสด้านการศึกษาแก่เยาวชนสตรี	กานต์จรรยา สุขรุ่ง
๕	คัมภีร์ทางพุทธศาสนาที่เพิ่งค้นพบใหม่	ส.ศ.ษ.
๗	จดหมายสหายธรรม	
	ปาฐกถาธรรม	
๑๐	อนุสติจาก ๖ ตุลา : ความชั่วร้าย ความตาย และชัยชนะ	พระไพศาล วิสาโล
	อนุทินเสขियธรรม	
๑๗	ทะเลสาบสงขลา ความเป็นจริงที่ค้นพบ (๒)	สมเกียรติ มีธรรม
๑๙	ประชุมเชิงปฏิบัติการ "ธรรมกับสิ่งแวดล้อม" อีกก้าวหนึ่งของความ ร่วมมือพระสงฆ์รอบทะเลสาบสงขลา	ธีรพงษ์ โพธิ์มัน
๒๑	ศาสนทายาท ชุมชนแห่งการเรียนรู้	วรพงษ์ เวชมาสินนท์
๒๗	ชุดตัวที่บางพลี เมื่อพระชื่ออยู่ร่วมกับกรรมกร	จิรธมฺโม
	กระแสร่วม	
๓๐	งานพัฒนาคนสร้างสรรค์ชุมชน สร้างสรรค์องค์กร	กองสาณียกร
๓๒	ป่วย อึ้งภากรณ์ ครบรอบ ๘๐ ปี	ประหยัด กุลภา
๓๕	ผู้พิทักษ์สิทธิเด็ก สรรพสิทธิ คุมประพันธ์	กุลชรี ดันสุภาพล
	ทุกข์สังข์ของสังคม	
๓๘	ส.ศิวรักษ์วิพากษ์สังคมไทย เสี่ยงจากหนังสือพิมพ์ไทยในอเมริกา	
	ประยุกต์ธรรมเพื่อสังคม	
๕๒	บทบาทของสถาบันสงฆ์ต่อการดูแลผู้ติดเชื้อเอดส์ สัมภาษณ์พระมหาสมชาย กุศลจิตโต	
	มองลวดหน้าต่างวัด	
๕๖	พระราชบัญญัติยกสถานภาพแม่ชีไทยได้จริงหรือ	
๕๑	บริษัทยาสูบอเมริกันแพ้คดีผู้ป่วยมะเร็ง	
๕๑	โทษประหารชีวิตในทัศนะอย่างพุทธ	
๕๒	นายกฯ หลึงนอร์เวย์เดือนเอเชียเรื่องการพัฒนา	
๕๒	อินเดียประท้วงอาหารแตกด่วน และนางงามโลก	
๕๓	มอบรางวัลโนเบลสันติภาพผู้นำติมอร์ตะวันออก	
๕๔	โฆษณابันไดปลาโจน ความจริงลงที่แม่มูล	
๕๕	ตู้หนังสือเสขियธรรม	
	ปกิณกะ	
๕๘	ปรีชา อรชุนกะ กับ "การเดินทางของสี่สรรค์"	
๕๙	อาลัยนายอ็อก สวัสดิ์มงคล	
	ปกหน้า ปรีชา อรชุนกะ	
	ปกหลัง ผู่ช้างที่สุรินทร์	

สำหรับเดือนตุลาคม คงไม่มีเหตุการณ์รำลึกใดที่สำคัญไปกว่า ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ และ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ได้อีก ทั้งสองเหตุการณ์ ก่อให้เกิดความรุนแรงทั้งทางกายภาพและทางจิตใจ ชีวิตนิสิตนักศึกษาและประชาชนจำนวนมากผู้หวังดีต่อประเทศชาติ ถูกปลิดลงด้วยวิธีการอันเหี้ยมโหดราวมนุษย์ และก่อให้เกิดความเกลียดชังที่ติดตรึงเป็นตราบาปตราบาปปัจจุบัน โดยเฉพาะในเหตุการณ์หลังที่เวียนมา บรรจบครบสองทศวรรษในปี

ไม่มีสิ่งใดที่เราในยุคปัจจุบันจะทำได้ดีกว่าการพยายามจะไม่ให้เกิดความผิดพลาดอย่างมหันต์เช่นนั้นได้อีก เสียชีวิตครั้งนี้ ขอร่วมน้อมรำลึกถึงเหล่าผู้บริสุทธิ์ที่กล้าสูญเสียชีวิตไปเพื่อเจตนารมณ์อันดีงาม โดยมุ่งประโยชน์สุขของผู้อื่นยิ่งกว่าของตน ช่างลางเป็นคำวิงวอนของกลุ่มพระสงฆ์กลุ่มเสขิยธรรมจำนวนหนึ่ง เราหวังว่าเสียงเรียกร้องสันติธรรมครั้งนี้ แม้จะแผ่วเบาแต่จะ ก้องกังวานเตือนใจผู้ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ มิให้ลุแก่อำนาจจะนำไปสู่การชนฆ่าด้วยเทอญ

คำวิงวอนเพื่อสันติธรรมในสังคมไทย ในวาระ ๒๐ ปี เหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

ความรุนแรงเมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ไม่เพียงแต่นำไปสู่การสูญเสียชีวิตเลือดเนื้อและความเจ็บปวด ทุกข์ทรมานของผู้คนจำนวนไม่น้อยเท่านั้น หากยังกลายเป็นตราบาปของสังคมไทย ซึ่งเคยภูมิใจในความเป็นเมืองพุทธที่มีความสมัครสมานกลมเกลียวกัน

แม้เหตุการณ์ดังกล่าวจะล่วงเลยมาเป็นเวลา ๒๐ ปีแล้ว และแม้ว่าสงครามกลางเมือง ที่จวนเจียนจะเกิดขึ้น โดยมีเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นตัวเร่ง จะถูกขจัดปิดป่าไป แต่ผลร้ายของการประท้วงประท้วงกลางกรุงครั้งนั้นยังดำรงอยู่ ความเศร้าโศกยังไม่จางคลายไปจาก ครอบครัวซึ่งสูญเสียคนที่ตนรัก คนจำนวนมากศรัทธายังฝังใจกับความโหดร้ายที่ผิดวิสัยมนุษย์ หลายคนสูญเสียศรัทธาในความดีงาม ขณะที่ความเกลียดชังยังเป็นอุปสรรคขวางกั้นไม่ให้เกิดการสมานสามัคคีอย่างแท้จริงในสังคมไทย

ความเสียหายอย่างใหญ่หลวงต่อไทยทั้งชาติอันเนื่องจากปาณาติบาตครั้งนั้นเป็นบทเรียนที่ชี้ชัดว่าความรุนแรงไม่ใช่หนทางแห่งการแก้ปัญหา หากแต่เป็นการซ้ำเติมปัญหาให้เลวร้ายมากขึ้น บทเรียนดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งในยามที่สังคมไทยปัจจุบันกำลังเผชิญกับความขัดแย้งนานาชนิด อันอาจลุกลามไปเป็นความรุนแรงได้อย่างง่ายดาย ดังปรากฏให้เห็นหลายครั้ง โดยเฉพาะเมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๓๕

สันติธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกรูปนามปรารถนา ดังนั้นเพื่อป้องกันมิให้ปาณาติบาตครั้งใหญ่เกิดขึ้นอีกในสังคมไทย ในวาระ ๒๐ ปีแห่งเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ จึงสมควรอย่างยิ่งที่ชาวไทยทุกคนจะร่วมใจกันตระหนักถึงเหตุการณ์ดังกล่าว เพื่อไตร่ตรองเป็นบทเรียน และหาหนทางหลีกเลี่ยงเหตุการณ์อันไม่พึงปรารถนาเช่นนั้นอีก

พร้อมกันนี้ใคร่วิงวอนให้ประชาชนไทยพึงมีเมตตาต่อกัน แม้ในยามที่มีความขัดแย้ง ก็ขอให้มีความอดกลั้นไม่ลุแก่อหิว มีความใจกว้างและพร้อมที่จะรับฟังความเห็นที่แตกต่างไปจากตน อีกทั้งใช้เหตุผลและทำที่ที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจกันและนำไปสู่การแก้ไขความขัดแย้งโดยสันติ ขณะเดียวกันก็ขอวิงวอนต่อรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐว่า พึงมีเมตตาต่อราษฎรเช่นกัน หลีกเลี่ยงการใช้อาวุธประท้วงประท้วงประชาชนที่ปราศจากอาวุธหรือเรียกร้องโดยสันติวิธีในทุกกรณี พยายามทุกวิถีทางที่จะให้ความขัดแย้งคลี่คลายไปด้วยความคิดใดๆ ที่ต่างไปจากผู้ปกครอง จะต้องไม่เป็นเหตุผลให้รัฐบาลใช้ความรุนแรงต่อประชาชน ในส่วนประชาชนทั่วไปแม้จะไม่ได้เกี่ยวข้องในความขัดแย้ง ก็พึงส่งเสริมให้คู่ขัดแย้งมีความเข้าใจกันและปรองดองกันเป็นที่สุด อีกทั้ง พึงพยายามป้องกันมิให้มีการฆ่าฟันทำร้ายกัน

เหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ทำให้คนไทยเบียดเบียนกันมากพอแล้ว ขออย่าได้เพิ่มความทุกข์ให้แก่กันอีกเลย ขอให้เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นบทเรียนล้ำค่าสำหรับเราทุกคนเพื่อร่วมกันสถาปนาสันติธรรมให้ตั้งมั่น บังเกิดเป็นความงามองงามใพบูลย์ของสังคมไทยชั่วกาลนาน

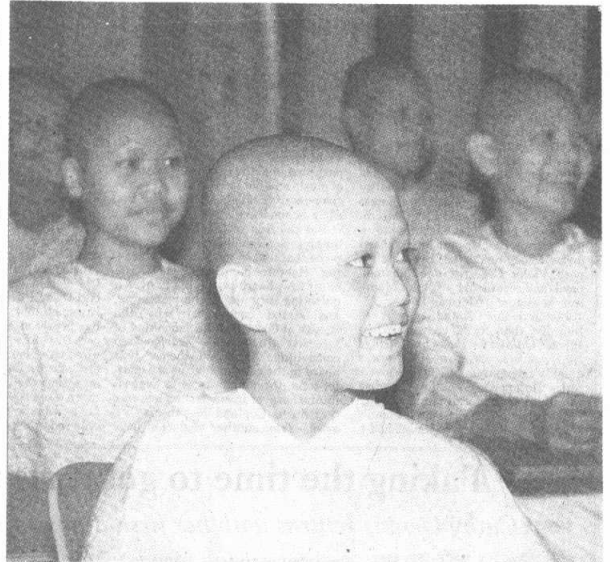
กลุ่มพระสงฆ์เสขิยธรรม

ธรรมจารีนี้เปิดโอกาสด้านการศึกษาแก่เยาวชนสตรี

กานต์จริยา สุขรุ่ง

ตามหลักศาสนาพุทธแบบไทย เด็กผู้ชายเท่านั้นที่จะได้รับการศึกษาโดยผ่านวัดโดยผ่านการบรรพชาเป็นสามเณรส่วนเด็กผู้หญิงหามีโอกาสเช่นนั้นไม่ กลุ่มแม่ชีในจังหวัดราชบุรีและลำพูน จึงพยายามให้โอกาสทางการศึกษาในลักษณะเดียวกันกับเด็กหญิงยากจนในชนบทบ้าง พวกเขาได้จัดการศึกษาขึ้นมาในวัดสำหรับเด็กผู้หญิง ซึ่งเป็นทั้งการผสมผสานธรรมศึกษาเข้ากับการฝึกงานอาชีพและการศึกษาทางโลกอื่นๆ ซึ่งเชื่อว่าอาจจะเป็นทางเลือกออกจากระบบการศึกษากระแสหลัก ที่เน้นการแข่งขันและการเรียนรู้โดยท่องจำ

ที่โรงเรียนธรรมจารีนี้ อำเภอบ้านฝาง จังหวัดลำพูน มีแม่ชีน้อยอยู่ ๓๔ ท่านอายุตั้งแต่ ๙-๒๐ ปี พวกเธอมาจากส่วนต่างๆ ของประเทศ ส่วนมากมาจากหมู่บ้านยากจนใน

ภาคอีสานและภาคกลาง พวกเธอนับเป็นเด็กหญิงไทยกลุ่มแรกๆ ที่มีโอกาสได้รับการศึกษาโดยผ่านวัด ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน

โรงเรียนธรรมจารีนี้ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันแม่ชีไทย และได้รับการตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๔ เพื่อให้การศึกษาด้านหลักธรรม ให้ที่พัก อาหารและเครื่องใช้จำเป็นอื่นๆ โดยไม่คิดมูลค่าแก่เยาวชนสตรี ในฐานะแม่ชีเด็กเหล่านี้ก็ต้องถือศีลอุโบสถศีล รวมทั้งยังต้องปฏิบัติตามหลักกุศลธรรมบทอีกด้วย

“แต่เด็กก็คือเด็ก” แม่ชีอรุณ เพชรอุไร ผู้อำนวยการสถาบันแม่ชีไทยกล่าว “ดิฉันจึงไม่ได้เข้มงวดกับพวกเธอจนเกินไปนัก พวกเธอยังสามารถวิ่งเล่นเหมือนเด็กทั่วไปได้ แต่ก็มีขอบเขตจำกัดระดับหนึ่ง”

โรงเรียนจะจัดการเรียนการสอนตามระบบการศึกษานอกโรงเรียนในสองระดับ ทั้งในระดับประถมและมัธยม ซึ่งใช้เวลา ๒ ปีจึงจะเรียนสำเร็จ ส่วนในระดับมหาวิทยาลัยที่สูงขึ้นไปกว่านั้น โรงเรียนจะให้ทุนการศึกษาตลอดดอกเบีย ซึ่งเด็กจะต้องทำงานใช้คืนภายใน ๕ ปี หลังจบการศึกษา ซึ่งในปัจจุบันมีแม่ชีจากโรงเรียนธรรมจารีนี้ ๒ ท่านกำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา และอีกท่านหนึ่งในมหาวิทยาลัยรามคำแหง ชีวิตประจำวันในโรงเรียนเริ่มแต่เช้าตรู่ โดยแม่ชีทั้งหมดจะมารวมกันในศาลาเพื่อทำวัตรสวดมนต์ ต่อด้วยธรรมศึกษา ส่วนวิชาทางโลกอื่นๆ เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ จะสอนกันในตอนบ่าย ครูผู้สอนได้แก่แม่ชีรุ่นใหญ่ และนักเรียนรุ่นพี่ที่พยายามช่วยสอนนักเรียนรุ่นน้อง บางครั้งก็โรงเรียนก็จะได้รับความช่วยเหลือจากครูในโรงเรียนท้องถิ่น หรือแม่ชีจากกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ

นอกจากการเรียนธรรมศึกษาและวิชาทางโลกแล้ว นักเรียนที่ธรรมจารีนี้วิทยา ยังมีโอกาสฝึกงานหัตถกรรม เช่น การทำหมอนปัก และการตัดเย็บ ซึ่งเป็นงานที่ช่วยให้เกิดสมาธิและเพิ่มทักษะอันจำเป็นต่อการเลี้ยงชีพในอนาคต

แม่ชีที่โรงเรียนธรรมจารีวิทยา มีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่ายและอย่างอ่อนน้อมต่อมตน สอดคล้องกับธรรมชาติ

“ที่โรงเรียนธรรมจารินี อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน มีแม่ชีน้อยอยู่ ๓๔ ท่านอายุตั้งแต่ ๙-๒๐ ปี พวกเขาจากส่วนต่างๆ ของประเทศ ส่วนมากมาจากหมู่บ้านยากจนในภาคอีสานและภาคกลาง พวกเขาเน้นเป็นเด็กหญิงไทยกลุ่มแรกๆ ที่มีโอกาสได้รับการศึกษาโดยผ่านวัด ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน”

รวมทั้งพยายามพึ่งตนเองให้ได้มากที่สุด แม่ชีทั้งหมดจะทำงานร่วมกันราวกับเป็นครอบครัวใหญ่ เด็กนักเรียนจะถูกแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันทำความสะอาด ทำอาหาร ทำสวน และงานอื่นๆ ปัจจุบันกรมประชาสัมพันธ์ได้อุดหนุนค่าใช้จ่ายครึ่งหนึ่งของโรงเรียนธรรมจารินีวิทยา แต่งบประมาณเพียง ๓๐ บาทต่อวันต่อคน หาได้เพียงพอไม่

เหตุนี้เอง แม่ชีทั้งหลายจึงพยายามปลูกพืชผลการเกษตรเพื่อพึ่งตนเองให้มากที่สุด “พวกเราแทบจะไม่ต้องซื้อผลไม้ หรือผักจากตลาดเลย พวกเราสามารถอยู่ได้ด้วยสิ่งที่เราปลูกเอง ช้างยังมีเหลือขายอีกด้วย” แม่ชีอรุณ กล่าว

งานเกษตรไม่เพียงเป็นการประหยัดรายจ่ายของโรงเรียนเท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการเรียนด้วย “นักเรียนที่นี่ทุกคนต้องรู้เกี่ยวกับการเกษตรด้วย ดิฉันอยากให้พวกเขาซึ่งในพระคุณของแผ่นดิน ต้นไม้ที่ให้อาหารกับพวกเรา ดิฉันอยากให้พวกเขารู้ว่าพวกเขาเป็นใครและมาจากไหน” แม่ชีอรุณอธิบาย

นอกจากนี้พวกเขายังต้องเรียนรู้การทำงานหนัก เนื่องจากไม่มีผู้ชายอยู่ในชุมชนนี้ เช่น การซ่อมหลังคา การถางทาง การขุดบ่อ และการทำท่อประปา “ผู้หญิงจะต้องเรียนรู้ที่จะยืนบนขาของตนเองให้ได้ เพื่อช่วยเหลือตนเองโดยไม่ต้องพึ่งคนอื่น” แม่ชีอรุณกล่าว

แม้จะผ่านมาได้เพียง ๕ ปี โรงเรียนธรรมจารินีวิทยาแห่งนี้ ก็ได้สร้างความพึงพอใจไม่น้อยให้กับแม่ชีอรุณ “ดิฉันเชื่อว่าถ้าเด็กได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสม ซึ่งรวมทั้งธรรมาปฏิบัติด้วย พวกเขาจะมีทั้งความรู้และความดี ซึ่งจะช่วยให้พวกเขาควบคุมตนเองและดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องได้”

หมายเหตุสารานุกรมโรงเรียนธรรมจารินีวิทยา อีกแห่งหนึ่งซึ่งมีจุดมุ่งหมายและกิจกรรมคล้ายคลึงกัน ตั้งอยู่ที่อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี มีแม่ชีประทีป ขวัญอ่อน เป็นผู้อำนวยการและตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๓๐

ท่านที่สนใจจะให้ความสนับสนุนกับโรงเรียนธรรมจารินีวิทยาทั้งสองแห่ง สามารถติดต่อได้ที่แม่ชีอรุณ เพชรอุไร สถาบันแม่ชีไทย วัดบวรนิเวศน์วิหาร กรุงเทพฯ โทรศัพท์ ๒๘๒๒๗๑๑

จาก Temple of Learning โดยกานต์จรียา สุขร่ง บางกอกโพสต์ ๘ ตุลาคม ๒๕๓๙

ผู้บริจาคอุดหนุนเสขิยธรรม

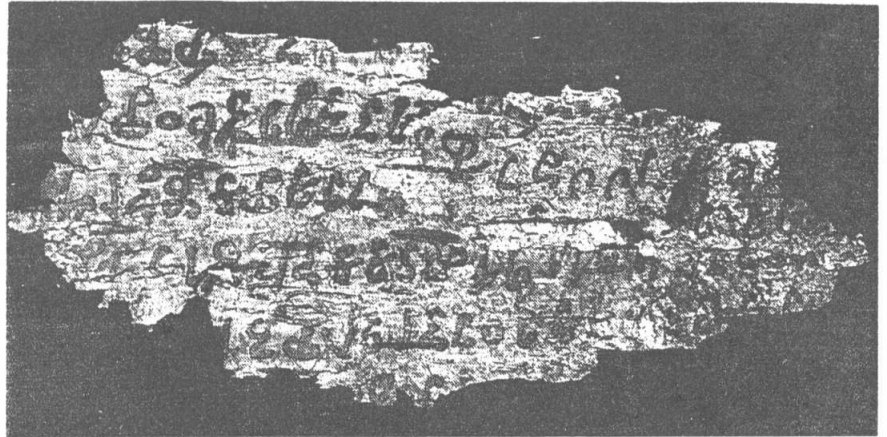
๑. คุณอนุศักดิ์ ศรีศรีคำพล ๖๐๐ บาท	๒. สามเณรณรงค์ศักดิ์ อาจวงษา	๑๓. คุณพิทักษ์ มีไพบูลย์
๒. ร.ท. เจษฎาและคุณธราปณพงษ์ ศิวรักษ์ ๖๐๐ บาท	๓. คุณวิวัฒนา ระวีงพาส	๑๔. คุณพรทิพย์ วรกุล
๓. คุณแสงจันทร์ เพรตริค ๒,๕๐๐ บาท	๔. คุณอนุวัฒน์ วัฒนพิชานกุล	๑๕. พระณัฐวัฒน์ ณัฐวโร
๔. คุณจตุณีย์ วันพุทธชา ๑,๐๐๐ บาท	๕. คุณสุชาติ นาลกร	๑๖. พระสงวน จันทวงโส
๕. คุณดอน สแวเรือ ๕๐๐ บาท	๖. นพ. สมเกียรติ สุวรรณวีรวงศ์	๑๗. พระสุทิน ยาทาทโร
	๗. คุณมานิต สุทธิจิตติ	๑๘. คุณจารุณี ศิวรักษ์
	๘. แม่ชียุพิน ดวงจันทร์	๑๙. คุณปิยวัฒน์ ศิวรักษ์
	๙. พระสุชิน ชินทุดโต	
ผู้สมัครสมาชิกเสขิยธรรม	๑๐. นพ. เหวง โตจิราการ	
๑. (ห้องนอน) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง	๑๑. คุณเกษม โชคพัฒน์พร	
	๑๒. คุณพัชรินทร์ มีไพบูลย์	

คัมภีร์ทางพุทธศาสนาที่เพิ่งค้นพบใหม่

ส.ศิริรักษ์

หอสมุดแห่งชาติอังกฤษ (British Library) ประกาศว่า แผนกบูรพทิศและอินเดีย (Oriental and India Office) เพิ่งได้คัมภีร์ทางพุทธศาสนา มา ๖๐ แผ่น มีกระจกประกบแผ่นหนึ่งยาวราวๆ สองฟุตครึ่ง ทั้งหมดนี้ไม่เป็นเรื่องที่ต่อเนื่องกัน บางแผ่นมีคำจารึกทั้งสองด้าน

เดิมคัมภีร์เขียนบนแผ่นเปลือกไม้ ซึ่งเคยมันไว้ หากต้องค่อยๆ แกะออก เพราะอาจหลุดลุ่ยได้ง่าย โดยที่คัมภีร์เช่นนี้เคยขุดค้นพบในอาฟฆานิสถานมาแต่ราวๆ ค.ศ. ๑๙๓๐ เศษ แต่คราวนั้นพอจับเข้าก็ยุ่ยไปหมด

คัมภีร์ที่ค้นพบใหม่นี้ เขียนเป็นภาษาขโรสตี (Kharosthi) ซึ่งเป็นตระกูลเดียวกับภาษาอารเมค (Aramaic) ที่พระเยซูคริสต์ และภาษานี้ตายไปราวๆ ศตวรรษที่ ๕ แห่งคริสตกาล บางทีก็เรียกภาษานี้ว่าคันธารี เพราะเป็นภาษาที่ใช้กันในแคว้นคันธาระ ซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางทางพุทธศาสนาที่สำคัญ ในดินแดนที่บัดนี้รวมปากีสถานเหนือไปจนจรดอาฟฆานิสถานตะวันออก ภาษานี้โยงไปยังภาษาสันสกฤตและปรากฤต ดุจดั่งบาลี คือเป็นภาษาพูด ที่ไม่ได้สรรค์สร้างขึ้นอย่างวิจิตรพิสดารดั่งสันสกฤต

คัมภีร์ที่เพิ่งค้นพบใหม่นี้ มีอายุราวๆ ๑๘๐๐ ปี มีคัมภีร์ฝ่ายพุทธอีกฉบับเดียวนอกจากนี้ที่เป็นภาษานี้ คือที่เรียกว่า ธรรมบทคันธารี ซึ่งค้นพบได้ราวๆ ๑๐๐ ปีมาแล้ว บัดนี้ต้นฉบับอยู่ที่กรุงปารีสครั้งหนึ่ง อยู่ที่กรุงเซนต์ปีเตอ์สเบิร์กครั้งหนึ่ง จอห์น บราวน์ รวมทั้งสองนี้ตีพิมพ์แล้วเมื่อราว ค.ศ. ๑๙๖๐ เศษ แต่ธรรมบทคันธารีนี้ก็เขียนขึ้นหนึ่งศตวรรษหลังจากคัมภีร์ที่ค้นพบใหม่

คัมภีร์ที่ค้นพบใหม่นี้ขึ้นหนึ่งประกอบไปด้วยเรื่องอันรวมแล้วเป็นฉันทสรเสริฎะทะเลสาบอนวดปะซึ่งเป็นทะเลสาบศักดิ์สิทธิ์ และมีรจนาเป็นภาษาสันสกฤตและภาษาอื่นๆ ไว้แล้วด้วย เล่าเรื่องราวพระพุทธเจ้าเสด็จประทับ ณ ริมทะเลสาบนี้พร้อมพระสาวก ในป่าหิมพานต์ พระเถระแต่ละรูปเล่าเถระประวัติของท่านในอดีตชาติจนถึงปัจจุบัน เป็นการอธิบายในเรื่องกฎของกรรมตีกรรมชั่วในชาติภพก่อนๆ เท่ากับเป็นการสอนพุทธศาสนาในระดับมหาชนทั่วไป

นอกจากนี้ก็มีทฤษฎีที่เป็นขั้นสูงขึ้นไป เหมาะสำหรับผู้รู้ เช่นมีที่ว่าด้วยพระอภิธรรม แต่ยังไม่ค้นพบพระสูตรหากยังตรวจดูได้ไม่หมดทุกชิ้น เพราะต้องอนุรักษ์ไว้ให้ได้ในสภาพเดิมก่อน เพื่อกันการชำรุด

เท่าที่ตรวจดูได้ในบัดนี้ มี ๒๕ เรื่องด้วยกัน ไม่ใช่เป็นหนึ่งเดียว ดูจะเป็นตัวอย่างต่างๆ ทางคำสั่งสอนของฝ่ายพุทธศาสนา ถ้าวินิจฉัยได้ทั้งหมด คงเป็นประโยชน์ยิ่ง เพราะมีข้อเขียนที่เริ่มไว้สำหรับสอนคนธรรมดาสามัญทั่วไปจน

สูงขึ้นไปเรื่อยๆ แต่ทั้ง ๒๕ เรื่องนี้ บัดนี้ตรวจดูได้เพียง ๗-๘ เรื่องเท่านั้น โดยเชื่อว่าเรื่องทั้งหมดนี้บางเรื่องอาจไม่มีปรากฏอยู่ในคัมภีร์ภาษาบาลี สันสกฤต ฮีบต และจีน ก็ได้

ผู้ที่วิจัยในเรื่องนี้ คือศาสตราจารย์ริชาร์ด โซโลมอน แห่งมหาวิทยาลัยออลิงตัน เมืองซีแอตเติล เขาเชื่อว่าข้อเขียนทั้งหมดนี้เป็นของนิกายสรวาสตีวาท ซึ่งแพร่หลายอยู่ทางแคว้นคันธาระ

หนังสือพิมพ์ฝรั่งเทียบการค้นพบใหม่นี้ว่าเป็นดัง Buddhist Dead Sea Scrolls คือเรื่องที่พวกคริสต์ค้นพบคัมภีร์ไบเบิลในแถบบริเวณทะเลตาย (Dead Sea) ซึ่งได้ปฏิวัติความเชื่อของศาสนานั้นอย่างสำคัญ เพราะผิดผันไปจากคัมภีร์ไบเบิลเดิมเอามากทีเดียว แต่คัมภีร์พุทธที่ค้นพบใหม่นี้ไม่มีอะไรทำลายความเชื่อดั้งเดิมของฝ่ายพุทธ ที่เปรียบกับ Dead Sea Scrolls ได้ก็เพียงว่าเมื่อเขียนคัมภีร์พวกนี้ ฝ่ายพุทธได้แตกแยกเป็นหลายนิกาย มีความเห็นต่างกันออกไป คัมภีร์นี้จารความเชื่อของนิกายหนึ่งลงไว้อย่างตายตัว

เราต้องไม่ลืมว่าพระพุทธเจ้าตรัสสอนโดยมุขปาฐะ ซึ่งสืบทอดกันต่อๆ มาอย่างแม่นยำราวๆ ๕๐๐ ปี โดยไม่มีอักษรจารไว้เลย นักปราชญ์ฝรั่งเชื่อว่าวิธีแห่งมุขปาฐะนี้สืบทอดพระพุทธพจน์ได้ดีกว่าการจารึกไว้เป็นตัวอักษร ซึ่งจารผิดถูกได้ง่าย

คัมภีร์ที่ค้นพบใหม่นี้ เชื่อว่าเป็นตัวอักษรที่จาร ลงไว้เป็นครั้งแรกเท่าที่ปรากฏ คือราวๆ ปลายศตวรรษแรก ก่อนคริสตกาล

อนึ่ง ศาสตราจารย์ เซอร์แฮโรลด์ เบลี เคยเสนอความเห็นไว้ด้วยว่าตีร้ายพระพุทธเจ้าคงได้ตรัสเป็นภาษาขโรสทินีเอาเลยด้วยซ้ำ

ส.ศ. ๒

(ต่อจากหน้า ๗)

ความคิด เพื่อพัฒนาตนเองให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป ถ้าคณะเจ้าหน้าที่ ศพพ. มีความสนใจในโครงการนี้ ก็ขอเชิญมาร่วมกิจกรรมร่วมได้ที่วัดป่าสามัคคีศิริพัฒนารามแห่งนี้

ในหัวข้อที่คณะเจ้าหน้าที่ ศพพ. ถามไถ่มานั้น ดิฉันมีความคิดเห็นว่าควรอย่างยิ่งที่จะมีกิจกรรมต่อไปอีกอย่าง เช่นการไกล่เกลี่ยในความขัดแย้งเพื่อสันติภาพ เพราะทุกวันนี้มีการขัดแย้งกันเกิดขึ้นในทุกๆ สถาน เหตุนี้ถ้าเป็นไปได้ควรมีการจัดกิจกรรมร่วมกันอีก (เฉพาะแนวทางการคิดของดิฉันเท่านั้นคนอื่นคิดอย่างไม่อาจทราบได้)

สุดท้ายนี้ขอให้เจ้าหน้าที่ ศพพ. ทุกๆ ท่านจงประสบความสำเร็จในการทำงาน ถ้ามีอุปสรรคก็ขอให้ฝ่าฟันไปได้ด้วยดี ด้วยอำนาจของคุณพระศรีรัตนตรัย ให้คุ้มครองทุกๆ ท่านที่ทำงานเกี่ยวกับพระศาสนา ขอให้เจริญในหน้าที่การงาน

เคารพโดยธรรม

แม่ชีบุญหลี แม่ชีวรารามณ์

ทั้งสองท่านเป็นแม่ชีที่เข้าร่วมกับการอบรมศาสนทายาทที่มุ่งพัฒนาความเข้าใจต่อปัญหาสังคม และพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหาที่จัดโดยคณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา ร่วมกับกลุ่มเสขิยธรรม และนับเป็นตัวอย่างที่สะท้อนความสำเร็จของโครงการดังกล่าว ทั้งยังสะท้อนให้เราเห็นอีกว่า นักบวชสตรีก็สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านและสังคมได้เช่นกัน ท่านที่สนใจความโดยละเอียดของการอบรมดังกล่าว ติดตามได้จาก “ศาสนทายาท ชุมชนแห่งการเรียนรู้” ในเล่ม

ถึง คุณวรวงษ์

ดิฉันได้อ่านบทกลอนที่เขาเขียนลงในหนังสือพิมพ์ นานแล้วเขาตำพระ ตำวัด เสียงครวญจากโยม ดิฉันก็เลยเขียนตอบเขามา เขียนไว้นานแล้วไม่รู้จะส่งไปไหนเลยส่งให้คุณแล้วกัน รับผิดชอบต่อเสียงครวญจากในวัด

ถึงญาติโยมสาธุชนคนชาวพุทธ
เป็นชาวพุทธแท้จริงทั้งหญิงชาย
เมื่อมีเหตุไม่ดีเรื่องซีพระ
สิ่งชั่วร้ายป้ายสีมีเป็นกลอน
สิ่งไม่ดีชนไปไว้ในวัด
แมวตาบอดหมาขี้เรื้อนมีเงื่อนงำ
ลูกเกรกินม้ายาเสพติด
ให้มันไปบวชพระนะทราวมเขย
คนเป็นเอดส์กลัวใจก็ไปบวช
หนีไปอยู่ในศาสนาพาชบเขา
ชาวออกมามีพระเป็นเอดส์เปรตแท้ๆ
คนเป็นเอดส์ไปเป็นพระจะลำเค็ญ

จงพักหยุดตำพระนะสหาย
อย่าทำลายศาสนาจงอาหาร
วิจารณ์ละโฆษณาหาตัวหนอน
แต่คำสอนตถาคตไม่จดจำ
เพื่อขจัดความชวยอยากกรวยหนัก
มันมีกรรมส่งไปไว้วัดเลย
พ่อสะกิดแม่มีงยาพึ่งเฉย
จะเป็นเขยบ้านไหนเขาไม่เอา
รู้ผลตรวจแล้วหลอกไม่บอกเขา
หวังบรรเทาถึงชั่วร้ายตายทั้งเป็น
ที่แน่แน่คนเป็นเอดส์เปรตยังเห็น
มันเนาเหม็นนะจะจ้อเจี๊ยะ

แม่ชิ่งครวญ

สำหรับประเด็นเกี่ยวกับการให้ผู้ติดเชื่อและผู้ป่วยเอดส์บวชได้หรือไม่ ขอให้ติดตามอ่าน **“บทบาทของสถาบันสงฆ์ต่อการดูแลผู้ติดเชื่อเอดส์”** ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ พระมหาสมชัย กุสลจิตโต ในเล่ม

วัดป่าสามัคคีศิริพัฒนาราม
จ.หนองบัวลำภู

ธรรมะสวัสดี เจ้าหน้าที่ ศพพ. ทุกท่าน

ตั้งแต่กลับจากโยโสธรในครั้งนั้น ก็มีกิจกรรมหลายๆ อย่างมาให้ทำ อย่างเช่น วันที่ ๒๐ สค. ที่ผ่านมาก็ได้มีการจัดอบรมสัมมนาแม่ชีไทยอุดร-หนองบัวลำภู อีกอย่างในช่วงเข้าพรรษานี้ที่วัดได้จัดอบรมเด็กนักเรียนประถมที่ปี ๑-๖ ทุกๆ สุดสัปดาห์ เป็นเวลาสามเดือนตลอดพรรษา อบรมเสร็จก็เลือกคัดนักเรียนที่ดีเด่น แจกของรางวัลให้และมีใบประกาศนียบัตรให้ในการอบรมสามเดือน และโครงการอีกอย่างที่คุณแม่ชีอุดร-หนองบัวลำภูร่วมกันคือ สอนหนังสือเด็กในวันเสาร์-อาทิตย์ ตลอดสามเดือนเหมือนกัน เด็กนักเรียนประมาณ ๖๐ คน แต่ที่วัด ประมาณ ๑๖๐ คน อีกอย่างหนึ่งในระหว่างต้นเดือนตุลาคมที่จะถึงนี้ในวันที่ ๑๙ ตุลาคม ได้จัดโครงการอบรมสัมมนาสามเณรขึ้นที่วัดเวลา ๑ วัน สามเณรโดยประมาณ ๕๐๐ รูป เพราะพระเดชพระคุณหลวงพ่อกานจะสนับสนุนสามเณรให้มีการพัฒนาด้าน

(อ่านต่อหน้า ๖)

๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๕

เรียน ท่านบรรณาธิการ

ในโอกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าเอลิซาเบธที่ ๒ แห่งสหราชอาณาจักร จักเสด็จมาประเทศไทย ราชอาณาจักรไทยอย่างเป็นทางการ พร้อมด้วยพระสวามี ระหว่างวันที่ ๒๗ ตุลาคม - ๑ พฤศจิกายน ค.ศ. นี้

ในฐานะที่ข้าพเจ้าเคยเฝ้าแทนพระองค์ท่านที่ประเทศอังกฤษหลายต่อหลายโอกาส โดยเฉพาะก็ในระหว่างงานรัฐประศาสน์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถในปีพ.ศ. ๒๕๐๓ ข้าพเจ้าขอต้อนรับพระองค์ท่านด้วยการมอบให้สถาบันสันติประชาธรรม จัดพิมพ์เรื่อง **อำนาจกับราชบัลลังก์** ซึ่งแปลจากต้นฉบับเรื่อง *Power and The Throne: The Monarchy Debate* Edited by Anthony Barnett ขึ้นในกาลอันพิเศษนี้

พร้อมกันนั้น ก็ขอประท้วงรัฐบาลไทยที่เกณฑ์นักเรียนนักศึกษาไปรับเสด็จ โดยเฉพาะก็ในยามค่าคืน ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งขัดกับหลักประชาธิปไตยของอังกฤษ ไทยเราเองก็ควรเลิกวิธีการเกณฑ์คนเช่นประเทศเผด็จการได้แล้ว

ครูหลายคนหวังเด็กผู้หญิงตาต่าๆ ที่ไม่เคยกลับบ้านยามค่ำคืน แต่ข้าราชการตัวโตๆ ไม่เห็นใจสาวๆ พวกนี้กันบ้างหรือ หากครูผู้น้อยเขายังไม่กล้าขัดขึ้นผู้บังคับบัญชา ก็ได้แต่บ่นกันลับหลัง

จำได้ว่าเมื่อพระสันตปาปา จอห์นปอลที่ ๒ เสด็จมาเป็นราชาคันตุกะ เมื่อไม่กี่ปีมานี้ โรงเรียนคาทอลิกทุกแห่งบังคับให้นักเรียนไปเช้าแถวต้อนรับ ดากแดดกันแทบทั้งวัน เป็นการทรมานเยาวชนเกินไป เพียงเพื่อผู้ใหญ่ได้หน้าเท่านั้น

ข้าพเจ้าเสนอให้เลิกประเพณีอันป่าเถื่อนเช่นนี้เสีย ดังพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ โปรดให้ยกเลิกประเพณีหมอบคลานมาแต่พ.ศ. ๒๔๑๖ นั้นเอง พระราชทานพระบรมราชโองบายว่า ประเพณีดังกล่าวเป็นสัญลักษณ์แห่งการกดขี่ข่มเหงผู้น้อย แสดงอาการอันป่าเถื่อน แสดงอาการอันป่าเถื่อน ปราศจากอารยธรรม

ข้าพเจ้าเห็นว่าการเกณฑ์นักเรียนนักศึกษามารับไทต่างดาวท้าวต่างแดนนั้น ไม่เป็นเกียรติยศแก่ประเทศชาติ ที่เป็นประชาธิปไตยอย่างราชอาณาจักรไทย ควรเปิดให้มหาชนมาเฝ้าแทนตามสมควร จึงเป็นเกียรติเป็นศรีอย่างแท้จริง

เมื่อพระราชินีอังกฤษเสด็จไทยครั้งแรก เป็นสมัยเผด็จการของทรราชฉนวนอม-ประกาส อาจมีความชอบธรรมในการเกณฑ์คนไปรับเสด็จ หากบัดนี้เรายังคงโครงสร้างทางเสนาอำมาตยาธิปไตยอยู่อีกหรือ

หวังว่าท่านคงกรุณาหลงข้อความนี้ก่อนวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๕ ซึ่งมีหมายกำหนดการเสด็จจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขอแสดงความนับถือ

ว. ๒35๖5

(ไม่มีหนังสือพิมพ์ฉบับใดลงข้อความนี้เลย)

๒๔ กันยายน ๒๕๓๔

เรียน ประธานคณะกรรมการประสานงาน ๒๐ ปี ๖ ตุลา

ขอบคุณที่มีใจเชิญให้ไปปรากฏ ณ วันที่ ๕ ตุลาคม และขอชมคณะกรรมการทุกคน ตลอดจนผู้ร่วมงานที่อุทิศเวลาให้อย่างเสียสละ พร้อมกันนั้นก็ขอสรรเสริญที่เชิญท่านผู้หญิงพูนสุข พนมยงค์และนายป่วย อึ้งภากรณ์เป็นที่ปรึกษาที่ดีมีศักดิ์ แต่ใครขอทราบหลักเกณฑ์ในการเชิญผู้มีเกียรติในระดับนั้น โดยที่ไม่เข้าใจว่าเหตุใดอดีตนายกรัฐมนตรี ๒ คนจึงเข้าข่ายในระดับเดียวกับทั้งสองท่านอันได้เอียนามาแล้ว จะเป็นเพราะเคยดำรงตำแหน่งประมุขของรัฐบาลกระนั้นหรือ โดยที่ในกรณี ๖ ตุลาคม ๒๕๑๔ สองคนนี้ก็ไม่ได้โดนผลกระทบยิ่งไปกว่าคนอื่น ๆ อีกจำนวนมาก เฉกเช่นที่ปรึกษาจำนวนเป็นโหล ๆ นั้น ก็ไม่ทราบว่ามีหลักเกณฑ์อันใดในการคัดเลือกอีกเช่นเดียวกัน ถ้าจะใช้วิถีทางประชาธิปไตย น่าจะให้คณะกรรมการประสานงาน (ซึ่งคงเต็มใจอาสาเข้าไปทำงาน) เลือกสรรที่ปรึกษา และให้ที่ปรึกษาเลือกที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ จึงจะถูกต้อง ไม่ควรคำนึงถึงยศศักดิ์ อัครฐานในทางศักดินา โดยควรเลือกท่านที่มีเกียรติเป็นพิเศษ ซึ่งยืนหยัดอยู่ข้างประชาชน บุคคลเช่นนี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าน่าจะได้แก่นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ซึ่งแม้ท่านผู้นี้จะไม่เคยดำรงตำแหน่งสูงส่งทางการเมือง แต่ทรงคุณธรรมและมีความเป็นประชาธิปไตยยิ่งกว่าอดีตนายกรัฐมนตรีทั้ง ๒ นั้น โดยที่ทั้งคู่เป็นคนน่ารัก น่าเคารพ หากเข้าไม่ถึงเนื้อหาสาระในทางสันติ-ประชาธิปไตยเอาเลย อย่างน้อยก็ในช่วงที่เขามีสื่ออำนาจสาสนาทางการเมือง โดยมิได้เอื้ออำนาจให้เกิดประชาธิปไตยที่เนื้อหา กับทั้งไม่ได้อยู่ข้างคนยากไร้แต่ประการใด

จึงขอประพวงมาเบาๆ ให้ตระหนักกันถึงความข้อนี้ ถ้าต้องการบทเรียนจาก ๖ ตุลา ๑๔ กัน อย่างจริงๆ จังๆ

ด้วยความนับถือ

ว. ๑๒๓๖๕

(ต่อจากหน้า ๑๖)

เพื่อให้มาตรการของสังคมมีพลังในการเหนี่ยวนำผู้คนไม่ให้คล้อยตามความชั่วร้ายได้ง่ายๆ

-๖-

ความชั่วร้ายนั้นต้องการให้มนุษย์ท้อแท้สิ้นหวังในการทำความงามความดี มันได้แสดงอาณาภพในเหตุการณ์ ๖ ตุลาด้วยการปลิดชีวิตผู้คนอย่างสยดสยอง เพื่อให้คนที่ยังมีชีวิตอยู่ ยอมจำนน ละทิ้งความใฝ่ฝัน ตลอดจนอุดมคติและศรัทธาในคุณธรรม มันได้โหมเพลิงแห่งความโกรธเกลียดเคียดแค้น จนเกือบจะนำไปสู่สงครามกลางเมือง

ถ้าเราละทิ้งอุดมคติและความดีงามก็เท่ากับเรายอมให้มันมีชัยชนะเหนือเรา ถ้าเราเคียดแค้นซึ่งก็เท่ากับให้มันครอบงำเข้าถึงเราแล้ว ชีวิตที่ลวงลึบดับไปเราไม่สามารถเอาคืนมาได้ แต่ความพ่ายแพ้ในวันนั้น เราสามารถฟื้นให้คืนกลับเป็นชัยชนะได้ ขอให้ช่วยกันทำให้คุณงามความดีที่เคยพ่ายแพ้แก่ความชั่วร้ายได้กลับมามีพลังจนมีชัยชนะ ไม่

ปล่อยให้ความชั่วร้ายทำลายผู้คนอีกต่อไป ขอให้เราทุกคนเป็นพลังให้แก่คุณงามความดีเพื่อสถาปนาความรักความเมตตา ตลอดจนสันติธรรม และความไม่ไฝ่สันติให้ตั้งมั่นในสังคมไทย ให้ความโกรธเกลียด ความคับแค้นและความรุนแรงทั้งปวงไม่มีที่ตั้งมั่นในสังคมไทยและในใจเรา

ขอให้เหตุการณ์ ๖ ตุลา เป็นบทเรียนแก่เราทุกคน เพื่อเป็นแรงบันดาลใจสู่ชัยชนะ สมดังคาถาว่า

ชยเทวมานุสสานิ ชโย โหตุปราชิตो
ชัยชนะจงเป็นของเทวด ผู้ที่แพ้แล้วจงกลับเป็นผู้ชนะ
และมนุษย์ทั้งหลาย

ขอให้ความรักและคุณงามความดีทั้งปวง ที่เคยพ่ายแพ้ จงกลับมามีชัยชนะ

ขอให้เทวดาและมนุษย์ผู้ประพฤติธรรมทั้งหลาย จงชนะมารร้ายและความเลวทั้งปวงด้วยเทอญ

ตีพิมพ์ครั้งแรกใน *ผู้จัดการรายวัน* ตุลาคม ๒๕๓๔

อนุสติจาก ๖ ตุลา :

พระไพศาล วิสาโล

ความชั่วร้าย ความตาย และชัยชนะ

*ก่อนฟ้าสางของวันที่ ๖ ตุลาคม เมื่อ ๒๐ ปีก่อน ณ สถานที่แห่งนี้ ระเบิดมรณะได้ตกลงท่ามกลางฝูงชน ตามกระหน่ำด้วยเสียงปืนสาดใส่ผู้คน หลุดร่วงลงราวใบไม้ คือนักศึกษา ประชาชน คือคนหนุ่มสาวผู้มีความฝันอันงดงาม วันนั้น อาวุธสังหารได้แผดเสียงดังสนั่นกึกก้องทั่วสนามฟุตบอลแห่งนี้ แผ่นดินนองเลือด น้ำตานองหน้า ดรบาปประทับแน่นกับพื้นปรุพี

วันนี้ความสงบได้กลับคืนมา แต่เพื่อนพ้องญาติมิตรของเราไม่มีวันได้กลับมา ทั้งไว้แต่ความทรงจำอันไม่ลบเลือน วันนี้เราร่วมกันระลึกนึกถึงเขาเหล่านั้น ระลึกถึงอุดมคติและปณิธานที่จักไม่สูญเปล่า

ขณะที่เรากระทำอุตราวัฏ เเดินรอบสถูปอันเป็นเสมือน ตัวแทนของเขาเหล่านั้น ขอให้เราน้อมใจสงบ เพื่อแสดงคารวะธรรมแด่ผู้ที่ล่วงลับ ดับไป แม้ความปรารถนาดีให้เขาเหล่านั้น ไม่ว่าจะยุคภพใดใน บัดนี้ ขอให้ประสพสุขและสิ่งดีงามยิ่ง ๆ ขึ้นไป

ขอให้แต่ละก้าวที่ย่างเดินเป็นเสมือนการเตือนย้ำปณิธาน ที่จะสืบสานอุดมคติของเขาเหล่านั้น เพื่อให้บังเกิดสังคมที่เปี่ยมด้วยสันติ ผู้คนมีความรัก ความเอื้ออาทรต่อกัน และคุณธรรมความดี

ได้รับการจรรโลง

เช้าวันนี้ เมื่อ ๒๐ ปีก่อน เสียงปืนและอาวุธสงครามดังกัมปนาทเสียดแทงใจ ความเกลียดชังได้แผ่ตัวมาในนามอุดมการณ์อันสูงส่ง เข้าประหัตประหารผู้คน จิตใจอันคับแคบได้ผลึกใสให้คนไทยเป็นปฏิปักษ์กัน ความหลงชกนำคนไทยให้สังหารเพื่อนร่วมแผ่นดินอย่างโหดร้าย

แต่วันนี้ เสียงกัมมฆาตจะดังก้องวานแทนเสียงระเบิด เพื่อยืนยันสัจวาจาว่าเสียงแห่งสันติธรรมจักต้องชนะเสียงอาวุธ ความดีงามจักต้องมีชัยเหนือความชั่วร้าย

ขอให้เราทุกคนน้อมใจสงบ ทุกขณะที่ย่างก้าว ร่วมกัน ตั้งจิตอธิษฐาน

ให้สันติธรรมเข้าแทนที่ความใจแคบ

ให้ความรักชนะความเกลียดชัง

ให้สติปัญญามีชัยชนะเหนือความหลงมกมาย

และให้ชีวิตได้รับการเชิดชูเหนือความตาย

ด้วยวิธีนี้เท่านั้น ที่เราจักชนะความชั่วร้าย อันเป็นรากเหง้าแห่งความทุกข์ทั้งมวล ที่อุบัติจากเหตุการณ์ ๖ ตุลา

ขอให้เราน้อมจิตสงบก้าวเดินไปข้างหน้าด้วยความมั่นคง มุ่งจรรโลงความดีงามให้ตั้งมั่นในสังคมไทย ให้อาการสงบแต่หนักแน่นของขบวนการธรรมรำลึกนี้ เป็นเสมือนคำประกาศอันกึกก้องว่า “เหตุการณ์ ๖ ตุลา อย่าได้มือก”

*ประกอบกรณการเดินขบวนธรรมรำลึกรอบสนามฟุตบอลมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๖ ตุลาคม ๒๕๓๔

เหตุการณ์นองเลือดกลางกรุงทั้ง ๓ ครั้งภายในเวลา ๑๙ ปีไม่ใช่เป็นเพียงความขัดแย้งระหว่างบุคคล ๒ กลุ่มเท่านั้น ลึกลงไปกว่านั้นทั้ง ๓ กรณียังเป็นผลจากการปะทะกันของอุดมการณ์ ๒ กระแส อย่างไรก็ตาม การกล่าวเพียงเท่านี้ ไม่เพียงพอที่จะอธิบายถึงสาเหตุแห่งความทารุณโหดร้ายที่บังเกิดขึ้นได้โดยเฉพาะในกรณี ๖ ตุลา การจับคนแขวนคอแล้วรุมทำร้ายจนถึงตายก็ตีการลากศพและกระทำย่ำยีด้วยวิธีการต่างๆ ท่ามกลางมหาชนก็ตี ตลอดจนการเอาคนที่ยังตายไม่สนิทมาเผา ก็ตี ปรากฏการณ์เหล่านี้ทำให้แม้แต่คนที่อาจจะชินชากับการเห็นคนมือเปล่าถูกสังหาร อดไม่ได้ที่จะเกิดคำถามในเชิงจริยธรรมขึ้นมา เป็นเรื่องเข้าใจไม่ยากว่าความขัดแย้งทางด้านอุดมการณ์นำไปสู่การปราบปรามนักศึกษาประชาชนได้อย่างไร แต่การเอาฝ่ายที่เปลื้องปล้ำแล้วมาเผาทั้งเป็นแทนที่จะจับเข้าคุกนั้น เป็นเรื่องที่เกินกว่าเหตุผลทางการเมืองใดๆ จะอธิบายได้

มองในแง่จริยธรรม ความโหดเหี้ยมผิดมนุษย์ดังกล่าว (รวมถึงการสังหารหมู่ผู้ที่ปราศจากอาวุธ) ไม่ใช่เรื่องซ้าย-ขวา ทั้งนี้เพราะผิวขาวกับผิวดำ เยอรมันกับยิว และคริสต์กับมุสลิม (รวมทั้งพุทธกับพุทธ) ก็สามารถทำสิ่งที่น่าเกลียดทำนองนี้ต่ออีกฝ่ายหนึ่งได้เหมือนกัน จะเป็นการกล่าวแบบกำปั้นทุบดินหรือไม่ หากจะบอกว่าความทารุณโหดร้ายดังกล่าวเป็นอาการแสดงออกของ “ความชั่วร้าย” ที่พร้อมจะใช้สื่อคลุมทางลัทธิอุดมการณ์หรือศาสนาใดๆ ก็ได้เพื่อบรรลุความต้องการของมัน กล่าวอย่างถึงที่สุดเหตุการณ์ ๖ ตุลา (รวมทั้ง ๑๔ ตุลา และพฤษภาหฤโหด) เป็นการต่อสู้กันระหว่างความชั่วร้ายและคุณงามความดี สมรมภูมิที่แท้จริงนั้นมีได้อยู่ที่สนามหลวงหรือถนนราชดำเนิน หากอยู่ในจิตใจของผู้คน กรณี ๖ ตุลา ลงเอยด้วยความพ่ายแพ้ของคุณงามความดี ความดีงามไม่สามารถทัดทานเหนี่ยวรั้งความชั่วร้ายได้ มันจึงได้สำแดงอำนาจภาพกราดเกรี้ยวและเหิมเกริมต่อหน้าสายตาของผู้คนนับล้านอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ไทยแต่แล้วมันก็ถอยนวลหลุดรอดไปได้นับแต่วันนั้นจนถึงวันนี้ผู้คนเป็นอันมากต่างถามหาคนผิด

ใครเป็นคนสั่งให้เจ้าหน้าที่มาเข่นฆ่าประชาชน? ใครเป็นคนกระทำการอันโหดเหี้ยมหน้ากระทรวงยุติธรรมในวันนั้น? จริงอยู่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสังหารโหดในวันนั้นไม่ว่าจะอยู่เบื้องหน้าหรือเบื้องหลังสมควรที่จะได้รับโทษทัณฑ์ตามหลักนิติธรรม กระนั้นก็ตาม “ตัวการ” ที่แท้จริงแทบจะไม่มีใครสนใจเลย ผลก็คือมันรอดพ้นจากสายตาของผู้คน แล้วก็ไปก่อเหตุขึ้นอีกในเดือนพฤษภาคม ๑๖ ปีต่อมา ไม่จำเป็นต้องพูดว่าคราวนี้มันก็ถอยนวลอีกเช่นเคย

ความชั่วร้ายในเหตุการณ์ ๖ ตุลานั้น มิได้หมายถึงคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยเฉพาะ หากหมายถึงสภาพจิตใจที่หมักหมมด้วยความเกลียด ความโกรธ ความพยาบาท และปรากฏสำแดงตัวด้วยการประทุษร้าย ประหัตประหารผู้คน ในเช้าวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๐ ปีที่แล้ว ความโกรธเกลียดได้ส่งสมอย่างถึงที่สุดและแสดงออกอย่างหมดเปลือกจนคนทั้งโลกต้องตกตะลึงว่า เหตุการณ์เช่นนี้เกิดในเมืองพุทธได้อย่างไร? แต่สำหรับคนเป็นอันมากกลับถือว่าการจัดการกับผู้ชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในวันนั้น เป็นหน้าที่ของชาวพุทธด้วยซ้ำ เพราะ “พวกนั้น” ล้วนเป็นภัยต่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์

เป็นเพราะ “พวกนั้น” ไม่รักชาติ ปองร้ายต่อสถาบันกษัตริย์ เป็น “คอมมิวนิสต์” คนเป็นอันมากจึงไม่รู้ลึกผิดที่จะใช้ความรุนแรงใดๆ ก็ได้กับบุคคลเหล่านั้น ผู้ที่รุมทำร้ายนักศึกษาจนกระทั่งจับแขวนคอและตรมาณจนถึงตายนั้นอ้างว่านักศึกษาผู้นั้นไม่ใช่คนไทย หากเป็นคนญวนพุดไทยไม่ได้ ความชั่วร้ายนั้นต้องหาเหตุผลมารองรับการกระทำของมันเสมอ แต่ก่อนจะถึงตรงนั้นมันต้องสร้างภาพให้อีกฝ่ายเป็นตัวเลวร้าย เพื่อที่ความเกลียดโกรธจะได้ “สูงออม” อย่างเต็มที่ และเป็นพลังขับเคลื่อนให้มันแสดงความโหดร้ายได้อย่างถึงที่สุด

นาซีเยอรมันสังหารชาวยิวอย่างเลือดเย็นถึง ๖ ล้านคนได้ก็เพราะชาวยิวถูกวาดภาพว่าเป็นตัวบ่อนทำลายสังคมเยอรมันในทุกทาง ยิ่งกว่านั้นยังถูกเปรียบเป็นสัตว์โดยใช้คำเรียกว่า “ไส้เดือน “บ้าง” สัตว์เลื้อยคลาน” บ้าง

“ความชั่วร้ายในเหตุการณ์ ๖ ตุลา นั้น มิได้หมายถึงคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยเฉพาะ หากหมายถึงสภาพจิตใจที่หมักหมมด้วยความเกลียด ความโกรธ ความพยายาม และปรากฏสำแดงตัวด้วยการ ประทุษร้าย ประหัตประหารผู้คน ในเช้าวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๐ ปีที่แล้ว ความโกรธเกลียดได้สั่งสมอย่างถึงที่สุด และแสดงออกอย่างหมดเปลือกจนคนทั้งโลกต้องตะลึงว่า เหตุการณ์เช่นนี้เกิดในเมืองพุทธได้อย่างไร”

“หมู”บ้าง แถมยังถูกกล่าวหาว่ามีพฤติกรรมอย่างสัตว์ เช่น กินลูกของตัวเอง หาไม่ก็สมสู่กับญาติพี่น้อง เมื่อ ขาวยิวกลายเป็นสัตว์เสียแล้ว การสังหารเขาเหล่านั้นก็ ไม่ใช่เรื่องแสบใจเท่าใดนัก

การลดทอนความเป็นมนุษย์ของฝ่ายตรงข้ามด้วยการสร้างภาพว่าเป็นตัวเลวร้ายหรือเป็นสัตว์นั้น คือ การปูทางไปสู่ความสยดสยองในเหตุการณ์ ๖ ตุลา แต่ การกระทำเช่นนั้นไม่ใช่เป็นฝีมือของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเท่านั้น ทั้งสองฝ่ายต่างก็พยายามสร้างภาพเลวร้ายให้อีกฝ่าย หนึ่งด้วยกันทั้งนั้น คำว่า “ไดโนเสาร์เต่าล้านปี” หรือ “นาย ทูทซุนคิกคักดินา” “ปฏิกริยาขวจัด” เป็นคำที่ได้ยินมาก พอๆ กับคำว่า “พวกหนักแผ่นดิน”หรือ“หางแดง”

การสร้างภาพเช่นนั้นไม่เพียงแต่จะทำให้อีกฝ่าย หนึ่งมีสถานะต่ำลง และตนเองมีสถานะสูงขึ้นเท่านั้น เมื่อถึงจุดหนึ่งถ้อยคำที่ใช้เรียกกัน ก็ได้เป็นเครื่องมือ หรือซาร์ปไซของเร่ออีกต่อไป หากกลายเป็นนายที่มี อิทธิพลเหนือเรา การกล่าวหาว่าใครต่อใครเป็นคอม- มิวนิสต์อย่างเหวี่ยงแหในที่สุดก็ทำให้ผู้กล่าวหา นั้น เชื่อ จริงๆ ว่าคอมมิวนิสต์กำลังเต็มบ้านเต็มเมือง เกิดเป็น ความหวาดกลัวขึ้นมาจนถึงกับเชื่อว่าจำเป็นจะต้องฆ่า นักศึกษาประชาชนสัก ๓๐,๐๐๐ คน บ้านเมืองถึงจะ ปลอดภัย

ความชั่วร้ายไม่ต้องการให้เรามองซึ่งกันและกัน ในฐานะที่เป็นมนุษย์ หรือในฐานะที่เป็นคนมีเลือดเนื้อ และชีวิตจิตใจ หากแต่เพียงพยายามให้เราเห็นซึ่งกันและ กันในฐานะที่เป็น“ยี่ห้อ” คือเห็นเป็นชายเป็นขวา เป็น นายทุนเป็นพวก“๕ ย.” ยิ่งลดทอนอัตลักษณ์ของอีก ฝ่ายหนึ่งจนไม่เหลือสัญลักษณ์ของความเป็นคนเลย หากเป็นเพียงแค่ตัวเลข (ดังนักโทษในค่ายประหารของ นาซี ซึ่งกลายเป็นคนไร้ชื่อเสียงเรียงนาม เพราะมีแค่

หมายเลขที่เป็นเครื่องกำหนดหมายแทนตัว) การประหัต ประหารคนเหล่านั้นก็ทำได้อย่างสะดวกใจมากขึ้น ต่อ เมื่อเราคบกันฉันมนุษย์ที่ปราศจากยี่ห้อหรือฉายาที่ ถูกยึดเยียด ความชั่วร้ายถึงจะไม่มีโอกาสแสดงตัว หลาย คนที่ถูกจับกุมในกรณี ๖ ตุลา พบว่าแม้จะถูก“ต้อนรับ”อย่างรุนแรงจากเจ้าหน้าที่ในเรือนจำเฉพาะกิจ แต่หลังจากนั้นแค่วัน ๒ วันก็กลับได้รับการปฏิบัติด้วย ติจากเจ้าหน้าที่ซึ่งเห็นด้วยตาดตนเองว่านักศึกษาประชาชน เหล่านี้ก็คือคนธรรมดาไม่มีอะไรน่าเกลียดน่ากลัวอย่าง ที่ที่รำลึกกัน

-๓-

หากไม่นับพวกฉวยโอกาสซึ่งปะปนเข้ามาแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจ ลูกเสือชาวบ้าน และ “ประชาชนผู้รัก ชาติ”ล้วนเข้าร่วมเหตุการณ์ ๖ ตุลา ด้วยความรู้สึกลัวว่า ตนกำลังทำการกิจสำคัญ นั่นคือปกป้องประเทศชาติ และดำรงไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สำหรับเขาเหล่านั้น ไม่มีภารกิจใดที่จะยิ่งใหญ่ไปกว่านี้ ในฐานะที่เป็นคนไทย

แต่เหตุใดภารกิจในนามของอุดมการณ์อันสูงส่ง จึงลงเอยด้วยความอับยศและไม่เป็นสง่าราศีแก่ชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เลยแม้แต่น้อย จนทุกวันนี้ยังไม่มีใคร เลยที่ยอมรับอย่างสมัครใจว่าเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปราบปรามนักศึกษาประชาชนเมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

ความปรารถนาดีไม่จำเป็นต้องลงเอยด้วยความ ติงามเสมอไป บ่อยครั้งการกระทำด้วยความตั้งใจดีกลับ กลายเป็นการหนุเนื่องความชั่วร้ายไปเสีย ทั้งนี้ก็เพราะ ความดีนั้นชวนให้ผู้คนหลงตนได้ง่ายว่าเป็นคนดี เมื่อ สำคัญตนว่าเป็นคนดีและทำด้วยเจตนาดีแล้ว ก็เหลืออีก ชั้นเดียวเท่านั้นที่จะนำไปสู่ความชั่วร้าย นั่นคือการคิด

ว่าตนมีสิทธิที่จะใช้วิธีการอะไรก็ได้เพื่อให้การกระทำนั้นสำเร็จ ยิ่งเห็นอีกฝ่ายเป็นตัวเลวร้าย ป่าเถื่อน หรือมีคุณธรรมต่ำกว่าตน (ทางพุทธศาสนาเรียกว่ามานะ) ก็ยิ่งรู้สึกว่าจะมีความชอบธรรมที่จะทำอะไรกับฝ่ายนั้นก็ได้

เมื่อทหารอเมริกันเห็นว่าชาวเวียดนามเป็นพวกป่าเถื่อน อารยธรรมล้าหลังกว่าตนแล้ว ก็ไม่รู้สึกรู้สึกที่จะทรมานพลเรือนผู้ต้องสงสัยว่าเป็นเวียดกงด้วยวิธีป่าเถื่อนจนตายคามือ หรือตีตกจากเฮลิคอปเตอร์ หรือยิงซ้อมเป่าราวเกมกีฬา ทั้งนี้เพราะถือว่าคนเหล่านี้ไม่คู่ควรต่อแบบแผนการปฏิบัติเยี่ยงอารยชน “พวกดิงกั (คำดูหมิ่นที่ใช้เรียกชาวเวียดนาม) ที่ดีคือพวกดิงกัที่ตายแล้ว” ทศศคดีที่แพร่หลายในหมู่ทหารอเมริกันดังกล่าว ในที่สุดนำไปสู่เหตุการณ์สะเทือนขวัญคนทั้งโลกในปี ๒๕๑๑ เมื่อทหารอเมริกันหนึ่งกองร้อยถูกส่งไปกวาดล้างเวียดกงในหมู่บ้านแห่งหนึ่งชื่อว่า “มายโล” ครั้นไม่พบทหารเวียดกงสักคน แม้เป็นสักกระบอกก็ไม่เจอ ก็พากันกวาดต้อนชาวบ้านหมดหมู่บ้านมายิ่งทิ้ง ไม่เพียงแต่ผู้หญิงและเด็กเท่านั้น แม้ทารกก็ไม่รอดชีวิตสักคน

อันตรายของการประนามอีกฝ่ายว่าเป็นตัวเลวร้ายก็คือ ในที่สุดมันกลับทำให้ผู้ที่สำคัญว่าตนสูงส่งกว่าเขาหรือดีกว่าเขานั้นกลับเป็นตัวเลวร้ายเสียเอง การเห็นชาวยิวเป็นเยี่ยงสัตว์ทำให้ชาวเยอรมันซึ่งถือว่าเชื้อชาติอารยันของตนบริสุทธิ์และสูงส่งที่สุดนั้นกระทำการที่ต่ำกว่าความเป็นมนุษย์เสียอีก ความชั่วร้ายดังกล่าวเกิดขึ้นตามมามากหลายครั้ง(แต่ในระดับที่เล็กกว่า) ล่าสุดก็คือการรณรงค์ของชาวเซิร์บเพื่อล้างเผ่าพันธุ์ชาวบอสเนีย ซึ่งถือว่าเป็นเชื้อชาติที่ต่ำกว่า

ในทำนองเดียวกันสิ่งดีงามที่น่ายึดถือก็เป็นข้อให้แก่ความเลวร้ายได้ หากว่ายึดมั่นถือมั่นจนขาดสติ การสำคัญมั่นหมายกับสิ่งดีงามอาจจบลงด้วยการอยู่ฝ่ายตรงข้ามกับสิ่งนั้นก็ได้ ถ้าเข้าใจความซื่อเนี่ยมไม่แปลกใจเลยว่าเหตุใด ๖ ตุลาคมจึงเกิดได้ในเมืองไทย ถึงแม้พุทธศาสนาจะเป็นสิ่งดีงาม แต่เมื่อติดยึด(อุปาทาน)กับพุทธศาสนา จนเห็นคนที่ตั้งคำถามกับพุทธศาสนาว่าเป็นศัตรูกับตน กระทั่งวาดภาพว่าเขาจะทำลายพุทธ

ศาสนาเสียแล้ว การประทุษร้ายเขาจนถึงขั้นปลิดชีวิตก็เป็นไปได้ง่ายมาก ทั้งๆ ที่เป็นการกระทำตรงข้ามกับหลักการทางพุทธศาสนา นักต่อต้านการทำแท้งหลายคนไม่ได้กับพวกสนับสนุนสิทธิการทำแท้ง กล่าวหาว่าพวกนั้นเป็นคนโหดร้าย เป็นอาชญากร แต่แล้วในที่สุดก็กลายเป็นฆาตกรสังหารหมอกทำแท้งเสียเอง ทั้งๆ ที่เรียกตนเองว่าเป็นผู้“เชิดชูชีวิต”(pro-life)

การสำคัญตนว่าเป็นฝ่ายถูกต้องดีงามและเห็นอีกฝ่ายว่าเป็นตัวเลวร้ายก็คือการยึดถืออุดมการณ์อันสูงส่งคือชาติ ศาสน์ กษัตริย์อย่างขาดสติที่ดี ล้วนเป็นรากเหง้าแห่งความโกรธเกลียดเคียดแค้น และนำไปสู่ความชั่วร้ายที่ยังความเสื่อมเสียแก่ชาติสวนทางกับพุทธศาสนา และไม่เป็นเกียรติยศต่อสถาบันพระมหากษัตริย์แต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม แม้ความชั่วร้ายในกรณี ๖ ตุลาคมจะมีรากเหง้าอยู่ที่ทัศนคติหรือสภาพจิตใจของผู้คน แต่ปัจจัยภายนอกคือเงื่อนไขสังคมเวลานั้นก็มีส่วนไม่น้อยในการบ่มเพาะความชั่วร้ายในจิตใจ สื่อมวลชนที่บิดเบือนข้อมูลหรือเสนอข่าวที่สร้างความเกลียดกลัวให้แก่กันและกัน การกล่าวโจมตีและจัดซื้อให้แก่กันจนเกิดการแบ่งแยกเป็นสองฝักฝ่ายอย่างชัดเจน ทำให้การเผชิญหน้าเป็นไปอย่างแหลมคม จนไม่เปิดโอกาสให้สติปัญญาเข้ามาจัดการกับความโกรธเกลียด ตลอดจนมานะและอุปาทานได้เลย ยิ่งบ้านเมืองไร้ข้อแปะ ปลอ้ยให้คนบางกลุ่มครอบครองอาวุธสงคราม และลอบฆ่าฝ่ายตรงข้ามได้โดยกฎหมายเอื้อมือมือไปไม่ถึง กระทั่งสามารถบุกเผามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์กลางวันแสบๆ โดยปราศจากการสกัดกั้นของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ความชั่วร้ายที่ยิ่งกว่านั้นในอีกหนึ่งปีถัดมา ณ สถานที่เดียวกันจึงเกิดขึ้นได้อย่างง่ายดาย

-๔-

คนที่ตอกลิ้มปากอกศพนักศึกษารุ่นที่ ๖ ตุลาคมเมื่อ ๒๐ ปีก่อนเป็นใคร? เขาทำเช่นนั้นได้อย่างไร? คำถามดังกล่าวเกิดขึ้นในใจของเกือบทุกคนที่รับรู้เหตุการณ์ คนที่สลดหดหู่ใจอาจเบาใจลงไปบ้าง เมื่อมีคนให้ความเห็นว่าคนกลุ่มนั้นมีใช้ประชาชนทั่วไปตอก

“ความชั่วร้ายไม่ต้องการให้เรามองซึ่งกันและกันในฐานะที่เป็นมนุษย์ หรือในฐานะที่เป็นคนมีเลือดเนื้อ และชีวิตจิตใจ หากแต่เพียงพยายามให้เราเห็นซึ่งกันและกันในฐานะที่เป็น“ยี่ห้อ” คือเห็นเป็นชายเป็นหญิง เป็นนายทุนเป็นพวก “๕ ย.” ยิ่งลดทอนอัตลักษณ์ของอีกฝ่ายหนึ่งจนไม่เหลือสัญลักษณ์ของความเป็นคนเลย หากเป็นเพียงแค่ตัวเลข (ดั่งนักโทษในค่ายประหารของนาซี ซึ่งกลายเป็นคนไร้ชื่อเสียงเรียงนาม เพราะมีแค่ หมายเลขที่เป็นเครื่องหมายแทนตัว) การประหารประหารคนเหล่านั้นก็ทำได้อย่างสะดวกใจมากขึ้น”

หากเป็นพวกที่ถูกส่งมาจัดการกับนักศึกษาโดยตรง แต่ถึงเขาจะเป็นพลพรรคกระต๊องแดง หรือแม้แต่เจ้าหน้าที่หน่วยปฏิบัติการพิเศษ คำถามดังกล่าวจึงยังไม่ได้รับคำตอบ คำอธิบายอย่างเดียวที่พอจะทำให้หลายคนคลายความสงสัยก็คือ “พวกนั้นมันพวกวิปริตผิดมนุษย์”

แต่จริงหรือที่คนธรรมดาไม่สามารถทำสิ่งเลวร้ายเช่นนั้นได้ ในกรณีมายโล ไม่ปรากฏเลยว่าทหารอเมริกันที่สาตกระสุนใส่ผู้หญิงและเด็กที่ถูกมัดมือไขว้หลังนั้น มีอาการผิดปกติก่อนหรือหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวเลย คนเหล่านั้นยังทำงานและมีชีวิตอย่างปกติเหมือนคนธรรมดา จนกระทั่งอาชญากรรมดังกล่าวถูกเปิดโปงขึ้นในทำนองเดียวกัน หลังจากการตรวจวินิจฉัยสภาพจิตใจของอดอล์ฟ ไคค์แมนน์ มือขวาของฮิตเลอร์ ผู้กุมนโยบายกำจัดชาวยิว จิตแพทย์จำต้องสรุปว่า เขาเป็นคนปกติสมบูรณ์ ส่วนรู돌ฟ์ เฮส นาซีผู้รับผิดชอบการสังหารชาวยิว ๒ ล้านคนในค่ายออสวิตซ์ของเขา ก็ได้รับการวินิจฉัยเช่นเดียวกันว่า เป็นคนที่มีพฤติกรรมปกติ ความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับที่หลายคนพบว่าเขาเป็นผู้นำครอบครัวที่อบอุ่น และเป็นที่รักของลูกและภรรยา

ความโหดเหี้ยมในวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ เป็นฝีมือของคนปกติธรรมด้ายิ่งกว่าอะไรอื่น คนเหล่านี้รักสุขเกลียดทุกข์เหมือนเราทุกคน มีความดีใจเสียใจ มีความดีและความชั่วคลุกเคล้ากันเช่นเดียวกับคนทั่วไป แต่เมื่อความชั่วร้ายถูกปลุกเร้าเข้าครอบงำจิตใจ จนไม่มีที่ว่างให้แก่คุณงามความดี เขาก็สามารถประหารประหารผู้คนได้ ยิ่งมากขึ้นเป็นกลุ่ม หนุนเสริมซึ่งกันและกัน ก็พร้อมจะทำสิ่งเลวร้ายได้อย่างเหลือเชื่อ

ความชั่วร้ายมิใช่โทษสมบัติที่ฝังอยู่กับคนบางจำพวกที่สมควรจะถูกกีดกันออกจากสังคมเท่านั้น หาก

ยังสามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคนหากว่าจิตใจถูกเผาผลาญด้วยความโกรธเกลียดเคียดแค้น โดยมีความถือตัว (มานะ) และความติดยึดในลัทธิอุดมการณ์(ทิฎฐิ)อย่างขาดสติเป็นเชื้อมูลอย่างกรณี ๖ ตุลา มิใช่จะต้องพูดถึงความอยากได้(ครมมี(ตันทหา)ซึ่งสามารถผลักดันให้เด็กอายุ ๑๐ ขวบฆ่าเด็กวัย ๔ ขวบได้เพียงเพราะต้องการรถจักรยานเท่านั้น

เป็นเพราะความชั่วร้ายสามารถเกิดได้กับทุกคน การกำจัดหรือจัดการกับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจึงย่อมไม่สามารถสกัดกั้นความสยดสยองอย่างเหตุการณ์ ๖ ตุลาไม่ให้เกิดขึ้นได้อีก เหตุการณ์ดังกล่าวยังจะอุบัติได้เรื่อยๆ หากว่าความโกรธเกลียดเคียดแค้นยังลอยนวลอยู่ในจิตใจ และสังคม โดยไม่มีใครคิดจะทำอะไรกับมัน

เป็นเพราะความชั่วร้ายสามารถเกิดได้กับทุกคน เราจึงมิใช่ข้อยกเว้น อุบายสำคัญที่สุดประการหนึ่งของความชั่วร้ายก็คือการหลอกให้เราเข้าใจว่าความชั่วร้ายนั้นเป็นฝีมือของคนวิปริตบางจำพวกที่ไม่ใช่เรา ความชั่วร้ายทำให้เราตายใจด้วยการหลอกให้คิดว่าจำเพาะคนอย่างฮิตเลอร์หรือพอลพตเท่านั้นที่กระหายการล้างเผ่าพันธุ์มนุษย์ แต่น่าสงสัยว่าฮิตเลอร์จะแตกต่างจากเราแค่ไหนเมื่อเขาเองก็ชอบดูเด็กเล่นสนุกสนาน และชอบแจกไอศกรีมและขนมให้เด็ก ๆ หลายคน ที่รู้จักพอลพตพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า เขาเป็นคนพูดจานุ่มนวล กิริยาอาการเรียบร้อย แดมมีเสนห์ น่าเข้าหา

เราแต่ละคนมีสามมารถที่จะเป็นคนเลือดเย็นอย่างฮิตเลอร์และพอลพตได้ (แม้ว่าจะมีความสามารถในการทำลายล้างน้อยกว่าก็ตาม) トラバドที่ชะล่าใจ ปลอຍให้ ความโกรธเกลียดตลอดจนตันทหา มานะ ทิฎฐิ หมักหมมจิตใจ

ความชั่วร้ายคือตัวการสำคัญของเหตุการณ์ ๖ ตุลา ที่เราจะต้องจัดการ การตัดโอกาสไม่ให้มันพักตัว และเจริญงอกงามในใจเราคือสิ่งแรกที่เราทุกคนสมควรทำก่อนอื่นใด การผูกจิตคิดพยาบาทผู้ที่ก่อกรรมทำเข็ญกับนักศึกษาประชาชนในวันนั้น มีแต่จะบ่มเพาะความชั่วร้ายให้แพร่ขยายในใจเราและลูกหลานสู่สังคมภายนอกคนเหล่านั้นมิใช่“ศัตรู”ของเรา ศัตรูที่แท้ของเราและของมนุษย์ทุกคนคือความชั่วร้าย คือความโกรธเกลียดที่กำลังครอบงำจิตใจผู้คนและสังคมทุกวันนี้ต่างหาก มันกำลังถูกปลูกไว้ในทุกรูปลักษณ์ และตราบโด้ที่มันยังไม่ได้ถูกจัดการ ความรุนแรงอย่าง ๖ ตุลา และพฤษภาหฤโหดก็จะบังเกิดขึ้นอีก

เป็นเรื่องเข้าใจได้ยากหากว่าเราต้องสูญเสียญาติมิตรไปโดยไม่มีผู้รับผิดชอบแม้แต่น้อย ความทุกข์ทรมานจากเหตุการณ์ ๖ ตุลานั้นมากมายเหลือคณานับเกินกว่าที่จะปล่อย“จำเลย”ออกไปจากใจได้ โดยเฉพาะเมื่อเห็นอยู่ว่าจำเลยเหล่านั้นยังลอยหน้าลอยตาอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข แต่ถึงที่สุดแล้ว คำถามที่เราอาจจำเป็นต้องตอบก็คือ ๖ ตุลาเป็นความรับผิดชอบของจำเลยเหล่านั้นเท่านั้นหรือ หรือว่าที่จริงแล้ว เราเองก็จักต้องมีส่วนรับผิดชอบกับเหตุการณ์ดังกล่าวด้วย

การประหารประหารในเช้าวันที่ ๖ ตุลาคมเมื่อ ๒๐ ปีก่อน เป็นเพียงปลายสุดของเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องมานานนับปี เป็นประจวบยอดของภูเขาน้ำแข็ง มันคือผลที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ของการแบ่งข้างอย่างสุดขั้วทั่วทั้งสังคม ที่ทุกคนแทบจะมีส่วนร่วมด้วยกันทั้งนั้น หากไม่ในฐานะผู้นำก็ในฐานะผู้สนับสนุนหรือยินยอมพร้อมใจ เราทนไม่ได้ที่จะเห็นใครคิดต่างไปจากเรา ใครที่พยายามอยู่

ตรงกลาง หากไม่ถูกดึงมาเป็นพวก ก็ต้องถูกจับขังให้อยู่ตรงข้าม ทุกฝ่ายต่างสาดโคลนเข้าใส่กัน ปิดฉากติดยื้อให้อีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อลดทอนความเป็นมนุษย์ของกันและกัน ขณะเดียวกันก็คุกคามข่มขู่กันจนเกิดภยาคติด้วยกันทุกฝ่าย แม้ฝ่ายหนึ่งอาจข่มขู่เพียงด้วยวาจา ขณะที่อีกฝ่ายจับอาวุธลอบสังหารที่ละรายสองราย แต่ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นการเติมเชื้อเติมฟืนแห่งความโกรธเกลียดเคียดแค้นจนระเบิดเป็นความรุนแรงในเหตุการณ์ ๖ ตุลา

เราทุกคนต่างมีส่วนร่วมในการสร้างเหตุปัจจัยไปสู่เหตุการณ์ ๖ ตุลาทั้งนั้น แม้จะมากน้อยแตกต่างกันไปก็ตาม กระนั้นก็ยากที่จะหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบหรือเป็น‘จำเลย’ของเหตุการณ์ได้ ถึงจะไม่ได้สนับสนุนการแบ่งขั้วแบ่งข้าง แค่เพียงการนิ่งนอนใจ ไม่หาทางสกัดกั้นความรุนแรงที่จะเกิดขึ้น ก็เท่ากับว่ามีส่วนสนับสนุนความรุนแรงนั้นแล้วโดยอ้อม

กล่าวอย่างถึงที่สุด ความสยดสยองทั้งหลายล้วนมีผู้เกี่ยวข้องอยู่เบื้องหลังมากมายจนเกินกว่าที่จะระบุได้ คนที่มีส่วนรับผิดชอบกับการสังหารหญิงและเด็กที่หมู่บ้านมายลอนั้น ไม่ใช่มีเฉพาะทหารเป็นฆาตกรโดยตรงเท่านั้น หากยังรวมถึงทุกคนในสังคมอเมริกันที่มีส่วนสนับสนุนวัฒนธรรมเหยียดผิว ทุกคนที่อนุญาตให้รายการโทรทัศน์เต็มไปด้วยความรุนแรงทุกวันจนบ่มเพาะให้เยาวชนคนหนุ่มสาวเห็นการฆ่ากันเป็นเรื่องธรรมดา สังคมที่ทุกคนมีส่วนร่วมไม่ทางใดก็ทางหนึ่งนี้และ ที่หว่านเมล็ดพันธุ์แห่งความชั่วร้ายในใจของทหารที่ถูกส่งไปรบในเวียดนาม ในทำนองเดียวกัน ใครเล่าจะปฏิเสธได้ว่า การสังหารหมู่ชาวยิวเกิดขึ้นโดยไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนเยอรมันทั้งประเทศ แม้คนเหล่านั้น

“ในทำนองเดียวกันสิ่งดีงามที่นำยึดถือก็เป็นเชื้อให้แก่ความเลวร้ายได้ หากว่ายึดมั่นถือมั่นจนขาดสติ การสำคัญมันหมายถึงสิ่งดีงามอาจจบลงด้วยการอยู่ฝ่ายตรงข้ามกับสิ่งนั้นก็ได้ ถ้าเข้าใจความข้อนี้อยู่ไม่แปลกใจเลยว่าเหตุใด ๖ ตุลาจึงเกิดได้ในเมืองไทย ถึงแม้พุทธศาสนาจะเป็นสิ่งดีงาม แต่เมื่อติดยึด(อุปาทาน)กับพุทธศาสนาจนเห็นคนที่ตั้งคำถามกับพุทธศาสนาว่าเป็นศัตรูกับตน กระทั่งว่าตภาพว่าเขาจะทำลายพุทธศาสนาเสียแล้ว การประทุษร้ายเขาจนถึงขั้นปลิดชีวิตก็เป็นไปได้ง่ายมาก ทั้งๆ ที่เป็นการกระทำตรงข้ามกับหลักการทางพุทธศาสนา”

“สมรภูมิสำหรับการต่อสู้กับความโกรธเกลียดจึงมิได้จำกัดวงอยู่แคในจิตใจของเราเท่านั้น หากยังจะต้องขยายมาสู่สังคมวงกว้างด้วย โดยการส่งเสริมให้เกิดสังคมที่เอื้ออำนวยต่อคุณงามความดี การทำเช่นนั้นย่อมหมายถึงความจำเป็นที่จะต้องต่อสู้คัดล้างกับลัทธิบริโภคนิยม ซึ่งเป็นตัวปลูกเร้าต้นหาอันเป็นเชื้ออย่างดีสำหรับความโกรธเกลียด ปฏิเสธการพัฒนาแบบไม่สมดุล ซึ่งส่งเสริมการเบียดเบียนชาวบ้าน ตลอดจนผลักดันให้มีการกระจายอำนาจ เพราะอำนาจที่รวมศูนย์นั้นย่อมก่อความชั่วร้ายได้ง่าย ดังที่ลอร์ดแอกตันได้เคยกล่าวไว้ว่า อำนาจทำให้เสื่อมทราม ยิ่งมีอำนาจเด็ดขาด ความเสื่อมทรามก็ยิ่งเลวร้ายถึงที่สุด”

จะไม่ได้จับอาวุธหรือทำงานในค่ายกักกันชาวยิวเลยก็ตาม เราทุกคนต่างมีส่วนร่วมในความผิดของกันและกัน เราจึงสมควรที่จะให้อภัยกัน แนละ นี่ไม่ได้หมายความว่าความผิดของทุกคนต่างเท่ากันหมด ขบวนการนักศึกษา แม้จะผิดพลาดอย่างไร ก็เทียบไม่ได้กับผู้ที่จับอาวุธเข้าเช่นฆ่าในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แม้นักศึกษาเวลานั้นจะพูดถ้อยคำรุนแรงเพียงใด ก็ไม่มีความชอบธรรมใดๆ ที่ใครจะมาปลิดชีวิตของเขาได้

แต่ถ้าเราไม่ให้อภัยผู้ก่อความรุนแรงเหล่านั้น เราจะเอาชนะความชั่วร้ายอันเป็นรากเหง้าของเหตุการณ์ ๖ ตุลาได้อย่างไร

๖ ตุลาในแง่หนึ่งคือชัยชนะของความชั่วร้ายที่มีต่อคุณงามความดี แม้เวลาผ่านไป ๒๐ ปีแล้ว ก็ยังไม่สายเกินไปที่เราจะร่วมกันหนุนเนื่องคุณงามความดีให้กลับมามีชัยเหนือความชั่วร้าย ไม่ให้มันมีอำนาจเหิมเกริมจนชนฆ่าประชาชนอย่างไร้เดียงหากอีกต่อไป หนทางเดียวที่เราจะเอาชนะความชั่วร้ายได้ก็คือการเผชิญหน้ากับมันอย่างตรงไปตรงมา แทนที่จะบ่ายเบี่ยงหลบเลี่ยง พึงยอมรับว่ามันเองก็แฝงเร้นในจิตใจของเราด้วยเหมือนกัน จากนั้นพึงน้อมนำความรักความเมตตาเพื่อขับไล่ความโกรธเกลียดออกไปหากว่ายังหลงเหลือจากเหตุการณ์วันนั้น

แม้ความโกรธเกลียดเคียดแค้นเพราะเหตุการณ์อื่นๆ ก็สมควรที่เราจะพึงเอาชนะมันให้ได้ เพื่อให้ความรัก ความเมตตามาเป็นใหญ่ทั้งในจิตใจของเราและของสังคม โดยเหตุที่ความโกรธเกลียดถูกกระตุ้นเร้าด้วยเงื่อนไขต่างๆ มากมายในสังคม สมรภูมิสำหรับการต่อสู้กับความโกรธเกลียดจึงมิได้จำกัดวงอยู่แคในจิตใจของ

เราเท่านั้น หากยังจะต้องขยายมาสู่สังคมวงกว้างด้วย โดยการส่งเสริมให้เกิดสังคมที่เอื้ออำนวยต่อคุณงามความดี การทำเช่นนั้นย่อมหมายถึงความจำเป็นที่จะต้องต่อสู้คัดล้างกับลัทธิบริโภคนิยม ซึ่งเป็นตัวปลูกเร้าต้นหาอันเป็นเชื้ออย่างดีสำหรับความโกรธเกลียด ปฏิเสธการพัฒนาแบบไม่สมดุล ซึ่งส่งเสริมการเบียดเบียนชาวบ้าน ตลอดจนผลักดันให้มีการกระจายอำนาจ เพราะอำนาจที่รวมศูนย์นั้นย่อมก่อความชั่วร้ายได้ง่าย ดังที่ลอร์ดแอกตันได้เคยกล่าวไว้ว่า อำนาจทำให้เสื่อมทราม ยิ่งมีอำนาจเด็ดขาดความเสื่อมทรามก็ยิ่งเลวร้ายถึงที่สุดพร้อมกันนี้ ถ้าเราเห็นว่าการเสริมสร้างเงื่อนไขทางสังคมเพื่อเป็นพลังให้แก่คุณงามความดีและเหนี่ยวรั้งป้องปรามความชั่วร้าย เป็นสิ่งสำคัญ ก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องมีการมาตรการกับผู้กระทำการอันเลวร้ายกับผู้อื่นด้วย การปล่อยให้บุคคลเหล่านี้ลอยนวล โดยไม่ได้รับโทษทัณฑ์ ย่อมเป็นการสนับสนุนให้ความชั่วร้ายดำเนินต่อไป พลังทางจริยธรรมในสังคมไทยอ่อนแอลงทุกระดับเพราะความไร้ประสิทธิภาพของกฎหมายในปัจจุบัน

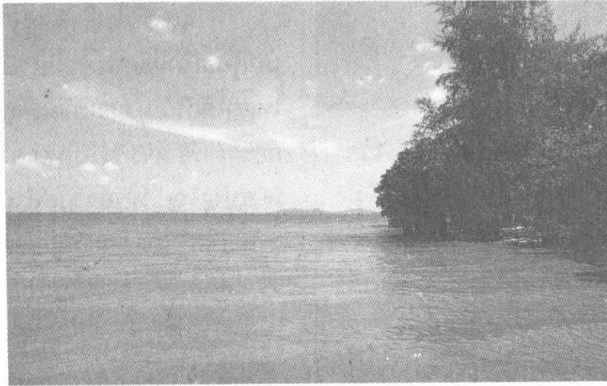
จริงอยู่เราสมควรมีเมตตากับทุกคน แม้จะมุ่งร้ายต่อเรา แต่ขณะเดียวกันทุกคนจำต้องรับผิดชอบต่อกฎเกณฑ์ของหมู่คณะและสังคมเพื่อความสงบเรียบร้อยและความผาสุกของส่วนรวมผู้ที่ละเมิดกฎเกณฑ์ดังกล่าวควรต้องได้รับโทษทัณฑ์เพื่อกฎเกณฑ์จะได้รับความเคารพ เราควรช่วยกันทำให้กฎหมายสามารถเอาผิดกับคนที่ประหัตประหารผู้คนตามอำเภอใจได้ แต่มิใช่ทำด้วยความเคียดแค้นหรือเพื่อต้องการแก้แค้นส่วนตัว หาก

(อ่านต่อหน้า ๙)

สมเกียรติ มีธรรม

ความเป็นจริงที่ค้นพบ (๒)

พิธีมยาดราเพื่อ
การฟื้นฟูทะเลสาบ
สงขลา เป็นความ
พยายามที่จะเยียวยา
รักษาระบบนิเวศวิทยา
ของทะเลสาบสงขลาที่
กำลังเสื่อมโทรมไปให้
กลับสู่ดุลยภาพอีกครั้ง
หนึ่ง ด้วยการเดินทาง

ทำลายความเป็นชุมชน
ของเราลงไปอย่างน่าเสียดาย
ยิ่งนัก การเดินทาง
โดยเรือ การเดินทาง
ด้วยเท้า ดังบรรพบุรุษ
ของเราแต่ก่อนเก่า แทบ
จะไม่มีเหลืออยู่เช่น
เดียวกับการ ถ่ายทอด
ทางภูมิปัญญา คุณค่า

ไกลรณรงค์ให้ประชาชนหันมาสนใจ ตระหนักถึงวิกฤติ
ที่กำลังเกิดขึ้น พระสงฆ์กลุ่มเสขีธรรมร่วมกับองค์กร
พัฒนาเอกชนในพื้นที่รอบทะเลสาบสงขลาได้จัดกิจกรรม
เดินเท้าศึกษาปัญหาของทะเลสาบขึ้นมา ในระหว่างวันที่
๑๗ มีนาคม-๑๑ เมษายน ๒๕๓๙ ที่ผ่านมา ต่อไปนี้
เป็นสาระสำคัญของปัญหาตามจุดแวะพักต่างๆ

(ต่อจากฉบับที่แล้ว)

ออกจากวัดบางขนมาเลีย้วย้ายเข้าถนนลูกรัง
สายใหม่ที่กำลังก่อสร้าง เราพบกับนาุ้งที่กำลังผุดขึ้น
มาพร้อมกับถนนหลังจากที่เดินผ่านมาหลายวัน ถนน
เลียบชายฝั่งทะเลสาบสงขลาจะมีได้เริ่มต้นจากที่นี่เท่า
นั้น หากแต่เป็นทางสายยาวลงมาตั้งแต่ทะเลน้อยวน
รอบทะเลสาบสงขลา ทำให้การสัญจรได้รับความสะดวก
สบายและรวดเร็วยิ่งขึ้น

ในทางตรงกันข้าม ถนนที่วนรอบทะเลสาบกลับ
กลายเป็นเส้นทางมหาภัยจุดตั้งเขื่อนกันน้ำที่ไหลมาจาก
ที่สูงส่งสู่ทะเลสาบตามเส้นทางธรรมชาติ ยิ่งถนนสาย
ไหนตัดผ่านเข้าไปในป่าพรุ ป่าเสม็ดมากเท่าใดก็ยิ่งมี
การทำลายป่า ทำลายระบบนิเวศมากขึ้นเท่านั้น นอก
จากนั้น ถนนยังได้ทำลายสายสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน

เหล่านี้ได้ถูกริตรอนไปพร้อมการสร้างถนนวนรอบ
ทะเลสาบ และที่อื่นๆ ทั่วโลก

ที่เกาะหมาก อ.ปากพะยูน ก็เช่นเดียวกัน
ปัจจุบันก็จกรนาุ้งกำลังเฟื่องฟูได้รับความนิยมอย่าง
มาก เพราะให้รายได้เป็นกอบเป็นกำ เข้ายวนจงใจให้ผู้
คนเปลี่ยนที่นามาเป็นบ่อกุ้ง ตลอดจนสองข้างทางเราจะ
เห็นนาุ้งใหม่ๆ กระจายทั่วไป ชาวบ้านคนหนึ่งซึ่ง
ปัจจุบันทำนากุ้งเล่าให้เราฟังว่า นาุ้งส่วนใหญ่ ๖๐ %
เป็นของพ่อค้านายทุนที่เข้ามาซื้อที่ดินจากชาวบ้านทำ
นาุ้ง ที่เหลืออีก ๔๐% เท่านั้นที่เป็นกรรมสิทธิ์ของชาว
บ้าน

นาุ้งที่นี่ ดูจะเป็นปัญหาสำคัญเช่นเดียวกับการ
ทำนาุ้งที่อื่นๆ รอบทะเลสาบสงขลา ช้ำร้ายในปัจจุบัน
มีการรับเงินทุนอุดหนุนจากต่างประเทศมาฟื้นฟูกิจการ
ได้อย่างเป็นล่ำเป็นสัน โดยเจ้าของนาุ้งไม่ต้องใช้จ่าย
เงินในกระเป๋าตนเองสักสตางค์ ตั้งแต่การขุดบ่อ การจัด
หาวัสดุอุปกรณ์ ลูกกุ้ง ไปจนถึงอาหารที่จะนำมาเลี้ยง
กุ้งแต่เลิกจนโต ทางบริษัทเงินทุนจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย
ให้ ขอเพียงมีที่ดินสักแปลงหนึ่งแม้ไม่มีทุนก็สามารถ
ทำได้

ชาวบ้านเล่าให้เราฟังว่า นาุ้งบ่อหนึ่งเลี้ยงกุ้งได้

๒-๓ ปี หลังจากนั้นก็ไม่สามารถเลี้ยงต่อไปได้ เนื่องจากดินในบ่อเสีย ไม่สามารถจะฟื้นฟูให้กลับมาเหมือนเดิม ในเร็ววัน ชะตากรรมของชาวบ้านเหมือนกับเป็นลูกไก่ที่อยู่ในกำมือของพ่อค้านายทุน จะบิก็ตาย จะคายนก็รอดเสียแล้ว

ที่วัดบ่อหว่า ต.ปากจำ อ.ควนเนียง จ.สงขลา เราได้พบปะพูดคุยกับชาวบ้านเหมือนกับหลาย ๆ จุดที่ผ่านมา สภาพปัญหาของที่นี่ดูเหมือนว่าไม่มีอะไรน่าเป็นห่วงนัก แต่ที่เห็น ๆ กันตั้งแต่เริ่มออกเดินทางมาก็คือไม่มีวัยหนุ่มสาวเข้ามาวัดหรือร่วมคณะกับเราเลย แม้แต่พ่อบ้านก็มีน้อยเต็มที จะมีก็แต่แม่บ้าน ชาวบ้านพูดให้ฟังว่าคนหนุ่มสาวจะเข้าวัดก็ตอนมีงานประเพณีรื่นเริงเท่านั้น ส่วนมากจะไม่ค่อยอยู่บ้านกัน หนีไปทำงานต่างถิ่นกันเกือบหมด เหลือแต่เด็กที่กำลังเรียนหนังสืออยู่เท่านั้น

พ่อเฒ่าคนหนึ่งในอดีตเคยเล่นมโนรา ได้มาขับร้องมโนราให้คณะของเราฟัง เสียงร้องกับท่วงทำนองทำให้เราย้อนรำลึกถึงวิถีชีวิตของคนพื้นบ้านตามบทเพลงที่ขับขาน ทำให้มองเห็นความผูกพันอย่างแนบแน่นของคนกับทะเล ซึ่งแต่ก่อนเคยใช้เรือเป็นพาหนะในการเดินทาง แจวมาทำบุญที่วัดยามเช้า แจวออกหาปลาตามราตรีกับแสงไฟระยิบระยับกลางท้องทะเลกว้าง เสียงร้องมโนรากับแสงไฟสลัวในยามค่ำคืน ช่วยเสกสรรคับรรยายภาศให้เราย้อนกลับสู่อดีตเมื่อ ๓๐ ปีอีกครั้งหนึ่ง

ปากบางภูมิ ต.รัตภูมิ อ.ควนเนียง เป็นคลองน้ำจืดแห่งเดียวแถบนี้ที่ชาวบ้านใช้ในการอุปโภคบริโภคมายาวนาน ชาวบ้านเล่าให้เราฟังว่าเมื่อ ๖๐ ปีก่อนคลอง

สายนี้ลึก ๓-๔ เมตร น้ำใสสะอาดถึงขนาดเห็นปลาแหวกว่ายได้อย่างชัดเจน แต่มาบัดนี้กลายเป็นเหมือนกระโดนรองรับของโสโครกอันเน่าเหม็น โดยเฉพาะจากฟาร์มหมูที่อยู่ลึกเข้าไปในคลอง ซึ่งเป็นตัวการสำคัญที่เร่งน้ำส่งกลิ่นเหม็น จนไม่สามารถนำมาอุปโภคบริโภคได้เหมือนเช่นก่อนมา

ที่แหลมโพธิ์ ต.คูเต่า อ.หาดใหญ่ ชื่อนี้ผู้คนรู้จักมักคุ้นในฐานะศูนย์รวมประเพณีชักพระที่ยังหลงเหลือให้เราได้เห็น โดยเฉพาะเพลงเรือแหลมโพธิ์เป็นที่ขึ้นชื่อลือชาว่าพิศดารกว่าที่ไหน ๆ ในเมืองไทย **พระมหาเจริญเดชบุญโญ** เจ้าอาวาสสำนักสงฆ์แหลมโพธิ์ ได้ย้อนรอยอดีตตั้งแต่เข้ามาอยู่ที่นี้เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๑๓ ให้เราฟังว่า แต่ก่อนชายฝั่งแหลมโพธิ์ เป็นดินทรายมีป่ารกชัฏ มีไม้จำพวกประดู่ มีสิงสาราสัตว์จำพวกนกและงูชุกชุม จนไม่มีใครกล้าเข้ามา ที่แห่งนี้จึงกลายเป็นที่สถิตของงูเหวดศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่นับถือของชาวบ้าน จากความเชื่อเรื่องของงู ต่อมาภายหลังกลายเป็นที่มาของประเพณีชักพระ ที่ผู้คนจากทั่วสารทิศมาร่วมชุมนุมกันบริเวณแหลมโพธิ์ทุกวันแรม ๑ ค่ำเดือน ๑๑ ของทุกปี

แม้เวลาจะผ่านล่วงมาแล้วหลายปี เพลงเรือแหลมโพธิ์ก็ยังคงเอกลักษณ์ของตนเองได้ **พระมหาเจริญเดชบุญโญ** เล่าต่อให้เราฟังว่า เพลงเรือที่นี่ไม่เหมือนกับเพลงเรือของภาคกลาง เพราะไม่มีการโต้ตอบกัน เล่นได้ทั้งบนบกและในน้ำโดยไม่มีเครื่องดนตรีประกอบ โดยมากจะเล่นกันเฉพาะวันชักพระ ในวันดังกล่าวก็จะมีการแข่งขันเรือพร้อมกันไปในบริเวณคลองที่อยู่ลึกเข้าไป ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นที่ส่วนบุคคลในนาม 'สงขลาลากูน่า' ทุกคนมีอาจเข้าไปทำกิจกรรมของชุมชนได้อย่างเสรีเช่นแต่ก่อน

ไม่เพียงเท่านั้น ปัจจุบัน สำนักสงฆ์เองก็ยังไม่พื้นที่จะถูกนายทุนเข้ามาบุกรุก พ่อค้าแม่ขายเข้ามาทำร้านอาหารให้บริการกับนักท่องเที่ยวในวัด และในวันหยุดจะเห็นทั้งคนและรถเต็มบริเวณวัดไปหมด สร้างความเดือดร้อนให้กับสำนักสงฆ์ จนท่านต้องทำรั้วกันกันรถเข้าออก ก่อนที่จะกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวไป นอก

(อ่านต่อหน้า ๒๐)

ประชุมเชิงปฏิบัติการ “ธรรมกับสิ่งแวดล้อม”

ธีระพงศ์ โพธิ์มัน

อีกก้าวหนึ่งของความร่วมมือพระสงฆ์รอบทะเลสาบสงขลา

การประชุมเชิงปฏิบัติการพระสงฆ์รอบทะเลสาบสงขลา ครั้งที่ ๑ “ธรรมกับสิ่งแวดล้อม” ที่จัดขึ้นเมื่อต้นเดือนกันยายนที่ผ่านมา นับเป็นความสำเร็จอีกก้าวหนึ่งของความร่วมมือของพระสงฆ์รอบทะเลสาบสงขลา ในการเฝ้าระวังรักษาทะเลสาบสงขลา

พระสงฆ์กลุ่มเสขิยธรรม คณะสงฆ์จังหวัดสงขลา คณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง กลุ่มรักคูซุด คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา(ศพพ.) และมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยฯ ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการพระสงฆ์รอบทะเลสาบสงขลาครั้งที่ ๑ “ธรรมกับสิ่งแวดล้อม” ขึ้นเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๓๙ ที่ผ่านมา ณ วัดแหลมวัง บ้านแหลมวัง ตำบลคูซุด อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ และการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยหลักธรรมของพุทธศาสนา หาแนวทางกำหนดบทบาทของพระสงฆ์ต่อปัญหาทะเลสาบและลุ่มน้ำ และเพื่อส่งเสริมให้เกิดสัมมาทิฐิเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่

พระสงฆ์โดยรอบทะเลสาบสงขลา

การประชุมได้เริ่มขึ้นในช่วงเช้าโดยมี**พระโสภณ-ปริยัตยาภรณ์** รักษาการเจ้าคณะจังหวัดสงขลา และ**พระราชปริยัติมุนี** เจ้าคณะจังหวัดพัทลุง ร่วมเป็นประธานในพิธี มีพระสงฆ์เข้าร่วมการประชุมทั้งสิ้น ๓๙ รูปจากทั้งจังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุง พระรัตนดริยพระโสภณปริยัตยาภรณ์ได้ให้อวาทแก่ผู้ร่วมประชุมเป็นอันดับแรก จากนั้น**พระสันติโก** จากสำนักดอนเคี่ยมสวนโมกข์ได้บรรยายธรรมว่าด้วย “หลักพุทธธรรมอันเนื่องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” และ “หลักพุทธธรรมกับการวิเคราะห์ปัญหาทะเลสาบสงขลาและลุ่มน้ำ” ในการบรรยายธรรมครั้งนี้ได้รับความสนใจจากชาวบ้านมาร่วมฟังเป็นอันมาก ดูจะมากกว่าพระสงฆ์ที่ร่วมประชุมเสียอีก

ในช่วงตอนบ่าย บรรยากาศการประชุมเริ่มเป็นกันเองมากขึ้น มีการระดมความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางการดำเนินงานของพระสงฆ์กับทะเลสาบและลุ่มน้ำ

พระโกศล ปริบูรณ์ เป็นผู้ดำเนินรายการโดยแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มคือ กลุ่มที่มีความคิดแก้ปัญหาทะเลสาบสงขลา นั้นพอจะสามารถแก้ไขได้ กับอีกกลุ่มที่มีความคิดว่าปัญหานั้นไม่สามารถแก้ไขได้ ส่วนอีกกลุ่มที่ถูกยุบไปเนื่องจากมีสมาชิกน้อยเกินไปคือ กลุ่มที่คิดว่าปัญหาทะเลสาบนั้นสามารถแก้ไขได้อย่างแน่นอน

การพูดคุยแลกเปลี่ยนของแต่ละกลุ่มเป็นไปอย่างออกรสชาติ ทุกรูปต่างแสดงความคิดเห็นกันอย่างเต็มที่ หลังจากนั้นก็ได้นำเสนอต่อที่ประชุมกลุ่มใหญ่สรุปร่วมกันเป็นแนวทางการดำเนินงาน

**“ที่ประชุมตกลงร่วมกันที่จะจัดกิจกรรม “ธรรมยาตราเพื่อทะเลสาบสงขลา ครั้งที่ ๒” ขึ้น โดยกำหนด
เบื้องต้นไว้ช่วงวันที่ ๒๐ เมษายน - ๙ พฤษภาคม ๒๕๔๐”**

ของพระสงฆ์ต่อปัญหาทะเลสาบและลุ่มน้ำ ก่อนเปิดการประชุม **พระมหาสมชัย กุศลจิตโต** รองอธิการบดีฝ่ายต่างประเทศมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และรองประธานกลุ่มเสขิยธรรมได้กล่าวบรรยายธรรมสั้น ๆ เกี่ยวกับพุทธศาสนากับการอนุรักษ์ธรรมชาติรวมทั้งฝากข้อคิดไว้ให้กับผู้เข้าร่วมประชุมในการร่วมมือกันต่อไป

ผลสรุปจากการประชุม

๑. พระสงฆ์ควรที่จะร่วมมือในการศึกษาปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งเป็นแหล่งให้ข้อมูลความรู้แก่ชาวบ้าน
๒. ร่วมมือกับชาวบ้านในการช่วยกันหาทางแก้ไขปัญหาที่ตักว่า
๓. ช่วยประสานความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่างๆ ทั้งส่วนชาวบ้าน ราชการ และองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อช่วยกันแก้ไข้ปัญหา
๔. จะสนับสนุนการขุดลอกบริเวณขอบทะเลสาบ สร้างถนน และปรับปรุงสภาพพื้นที่
๕. ร่วมมือกันจัดกิจกรรม “ธรรมยาตราเพื่อทะเลสาบสงขลา ครั้งที่ ๒” ขึ้น โดยกำหนดเบื้องต้นไว้ช่วงวันที่ ๒๐ เมษายน - ๙ พฤษภาคม ๒๕๔๐
๖. จัดประชุมสังยุจรกลุ่มพระสงฆ์รอบทะเลสาบสงขลาเป็นระยะๆ เวียนไปตามวัดต่างๆ โดยกำหนดเบื้องต้นไว้วันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๔๐ ที่วัดบ่อทราย
๗. พระสงฆ์ควรพยายามไม่ให้นักศึกษา ปลูกจิตสำนึก กับชาวบ้านและเยาวชนในหมู่บ้านของตนในการรักษาทะเลสาบ

ปัญหาทะเลสาบสงขลาในปัจจุบันอยู่ในสภาวะวิกฤต หลายฝ่ายหลายกลุ่มพยายามจะเข้าไปแก้้ปัญหา แต่ดูเหมือนว่าต่างคนต่างทำ ซึ่งนอกจากไม่ก่อให้เกิดการแก้้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว บางครั้งยังก่อให้เกิดความขัดแย้งในกลุ่มผู้หวังดีต่อทะเลสาบเหล่านั้น ทะเลสาบสงขลาขณะนี้ต้องการความประสานความร่วมมืออย่างเร่งด่วน พระสงฆ์จะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่นี้ได้ดี

ที่สุดสำหรับภาวะที่สำคัญนี้

การประชุมครั้งนี้ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี พระสงฆ์ทั้งสองจังหวัดต่างให้ความสนใจ โดยเฉพาะเจ้าคณะจังหวัดทั้งสองท่านให้ความสำคัญเข้าร่วมการประชุมครั้งนี้ด้วย จากนั้นที่ประชุมได้มีข้อตกลงร่วมกันไปศึกษาดูงานช่วงกลางเดือนพฤศจิกายนที่จะถึงนี้ และมีการประพบปะกันเป็นระยะๆ ก่อนที่จะถึง กิจกรรม “ธรรมยาตรา ครั้งที่ ๒” อันเป็นความหวังของพระสงฆ์รอบทะเลสาบ ที่จะสานตักให้เกิดเครือข่ายพระสงฆ์ต่อไป

(ต่อจากหน้า ๑๘)

จากนั้นปัญหาหนัก น้ำเสียไปจนถึงการใช้วุ้นรุนจับปลา ก็เป็นปัญหาสำคัญของที่นี่ซึ่งไม่มีที่ท่าว่าจะหมดไป

ด้วยเหตุนี้เองกรมวัง พระคุณเจ้าท่านจึงพยายามจะฟื้นฟูวัฒนธรรมโดยการสร้างพิพิธภัณฑ์และรวมกลุ่มชาวบ้านเพื่อรักษาเพลงเรือและประเพณีชักพระอันเก่าแก่เอาไว้ ตลอดจนถึงการปักเขตอภัยทานห้ามจับปลาและนกบริเวณโดยรอบสำนักสงฆ์ ดังเราจะเห็นธงสี่เหลี่ยมเป็นแนวออกไปนอกฝั่งทะเลแหลมโพธิ์

จากสำนักสงฆ์แหลมโพธิ์ เรามุ่งหน้าไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ของสถาบันทักษิณคดีศึกษา จากนั้นไปพักค้างคืนที่ฌาปนสถานป่าขาด ต.ป่าขาด อ.สิงหนคร และเดินต่อไปยังวัดบางเขียด ต.บางเขียด อ.สิงหนคร ซึ่งดูจะเป็นที่สิ้นสุดของการทำนากุ้ง จากนั้นก็มุ่งเข้าสู่คาบสมุทรสทิงพระ ตลอดสองข้างทางเราจะเห็นต้นตาลกระจัดกระจายอยู่ตามทุ่งนาอย่างสวยงาม บางต้นมีไม้ไผ่พาดไว้สำหรับปีนขึ้นไปปาดตาล ชาวบ้านแถบนี้ส่วนใหญ่มีอาชีพปาดตาล ทำนาและเป็นกรรมกรรับจ้างในตัวเมืองสงขลาและหาดใหญ่ ส่วนคนหนุ่มสาวก็พากันเข้าสู่โรงงาน โดยมีรถรับไปกลับทุกวัน

(อ่านต่อฉบับหน้า)

ศาสนทายาท : ชุมชนแห่งการเรียนรู้

วรพงษ์ เวชมาลีนนท์

เดือนมิถุนายนและกรกฎาคมที่ผ่านมา กลุ่มเสขิยธรรมและคณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา ร่วมกับชุมชนท้องถิ่นเน้นการอบรมอย่างเป็นองค์รวมได้จัดการอบรมแนวลึกซึ่งกินเวลารวมกันถึงเกือบเดือนที่แปลกกว่าเพื่อนคือ ๑) ส่วนหนึ่งของการอบรมจะเป็นการ “ซบตัว” เพื่อสัมผัสสัจธรรมยากจนคนแค้นของผู้ที่ถูกเอารัดเอาเปรียบในสังคมอย่างกรรมกร หญิงบริการ ผู้ติดเชื้อเอดส์ เด็กกำพร้าและยากจน ฯลฯ ๒) ผู้ที่เข้าอบรมครั้งนี้ล้วนเป็นพระภิกษุและแม่ชีวัยเยาว์ จากสภาพความเป็นอยู่อันสะเทวศบสยในวัด พระคุณเจ้าทั้งหลายจะต้องลำบากตรากตรำคราวนี้เอง และ ๓) การอบรมครั้งนี้ยังเพื่อขจัดอคติระหว่างชาย-หญิง พระ-แม่ชีด้วย

“อาตมาเคยมีการพูดคุยกันเมื่อปีก่อนที่วัดป่าสุคะโต จ.ชัยภูมิ เพื่อวางแผนงานอบรมพระหนุ่มนักพัฒนาทางปักษ์ใต้ จากนั้นก็มีการดำเนินงานมาเรื่อยจนเป็นศาสนทายาท” พระสันติภโธแห่งสำนักดอนเคียม สวนโมกขพลาราม ผู้ต้นคิดสำคัญของโครงการ กล่าวถึงความเป็นมา และขยายความถึงเนื้อหาการอบรมต่อไปว่า

“การอบรมครั้งนี้อาตมาคิดว่าเป็นการอบรมที่สมบูรณ์มากเพราะวิธีการอบรมที่นำมาใช้มีเรื่องการวิเคราะห์ปัญหาสังคมโดยใช้หลักอริยสัจสี่ อาตมายังคิดกันต่อว่า ถ้าการอบรมมีแต่เรื่องทฤษฎีล้วนๆ ก็จะเป็นการอบรมที่ไม่สมดุลทั้งกายและใจ

“อาตมาจึงคิดวิธีการเรื่องกลุ่มพื้นฐาน เข้ามาช่วยเพื่อให้เกิดความสมดุล ระหว่างกระบวนการกับเนื้อหา พยายามสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ และเป็นวิธีการอบรมที่พยายามเข้าถึงจิตใจคน อาตมาเคยไปร่วมการอบรมของฟิลิปปินส์ เขาเริ่มการอบรมด้วยการตั้ง

คำถาม ว่า “ทำอย่างไรจะเปลี่ยนใจคนที่จะเป็นคนที่เสียสละเพื่อสังคม?” ก็เลยมีการพยายามจัดอบรมแบบนี้ขึ้นมา โดยใช้วิธีการที่เรียกว่า “การซบตัว” ลงพื้นที่ศึกษาและสัมผัสกับปัญหาทางสังคมต่างๆ และการทำสายธารชีวิต สองกิจกรรมนี้จะเข้าถึงจิตใจคน

“นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่นๆ เสริมให้เกิดความสมดุลทั้งกายและใจด้วย เช่น การนั่งสมาธิภาวนา โยคะ พุดคุยเรื่องธรรมะ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ศิลปะ และการพักผ่อน”

โดยรวมแล้ว โครงการอบรมนี้แบ่งเป็น ๓ ภาค คือ

ภาคต้น ๑๗-๑๙ มิ.ย. การดูงานแนวลึกที่กรุงเทพฯ

ภาคกลาง (ภาคทฤษฏีกับสมุทยสัง) ๒๐-๒๖ มิ.ย. ที่สวนโมกข์ ไชยา สุราษฎร์ธานี

ภาคปลาย (ภาคนิโรธสังและมรรคสัง) ๑๘-๒๔ ก.ค. ที่วัดป่าหนองแคน ยโสธร

สัมผัสทุกข์ในเมืองเวทดา

กิจกรรมหลักในภาคต้นนี้คือ การดูงานแนวลึก ซึ่งเป็นวิธีการสำคัญอย่างยิ่งสำหรับกระบวนการที่เหลือทั้งหมด นี้ไม่ใช่การยกขบวนกันไปฟังบรรยาย ชมสไลด์ในห้องแอร์ตอนสาย ออกไปเดินดูกิจกรรมที่จัดเตรียมไว้ให้ในตอนบ่าย ก่อนที่จะกลับไปโดยรถตู้ติดแอร์ในตอนเย็น เข้านอนแล้วตื่นขึ้นมาก็สัมผัสสิ่งที่ไปดูเกือบหมด หากแต่เป็นการไปใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้าน นอนในที่ที่พวกเขาอน กินในสิ่งที่เขากิน เรียนรู้ทั้งความทุกข์และความสุขจากสภาพและมุมมองที่เขาเป็นอยู่จริงๆ โดยใช้อายุคนะทั้ง ๖ ร่วมกันให้เต็มที่ และนำมาวิเคราะห์อย่างมีสติ

หลังจากร่วมกันระดมคำถามและแบ่งกลุ่มย่อยได้ ๕ กลุ่มๆ ละ ๕ บ้าง ๔ บ้างแล้ว แต่ละกลุ่มก็เลือกชุมชนที่จะเข้าไปใช้ชีวิตในอีก ๓ วัน ๒ คืนข้างหน้า ซึ่งมีที่สถลคณลงเตย บ้านสร้างสรรค์เด็ก แคมป์กรรมกรก่อสร้างที่บางพลี ศูนย์พิทักษ์สิทธิหญิงบริการและบ้านนามชีวิต และสหภาพโรงงานอ้อมน้อย-อ้อมใหญ่ หลังจากอยู่แต่ในวัด นี่จึงเป็นกิจกรรมที่ทำทหายความเคยชินของชีวิตนักบวชและเป็นโอกาสที่ดีสำหรับการเติบโต (ดูรายละเอียดจาก “ชุดตัวที่บางพลี : เมื่อพระชื้ออยู่ร่วมกับกรรมกร”)

อภิปรายกลุ่มย่อยเรื่อง “การศึกษาเพื่อชุมชน”

ไปสวนโมกข์

รายการแรกที่สวนโมกข์ ภายหลังกการชูปตัวที่กรุงเทพฯ มีขึ้นที่ศาลาใหญ่ในค่ายลูกเสือ โดย**พระกิตติศักดิ์ กิตติโสภโณ** เป็นผู้แนะนำและอธิบายกำหนดการตลอด ๗ วันที่นี่ นอกจากกิจกรรมหลักที่ทีมจัดอบรมได้กำหนดไว้แล้ว กิจวัตรประจำวันของนักบวชก็ได้รับความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เพราะกระบวนการจัดอบรมทั้งหมดจะโยงการภาวนากับการทำงานเพื่อสังคมให้เป็นหนึ่งเดียวกัน และทุกคน(ทั้งผู้เข้าร่วมและทีมจัดอบรม)จะต้องรับผิดชอบการอบรมร่วมกัน มีการแบ่งงานให้แต่ละกลุ่มดูแล อาทิ การเตรียมน้ำปานะ เตรียมน้ำทำความสะอาดสถานที่ประชุมและนำทำวัตร-นั่งสมาธิ อย่างไม่แบ่งแยกกว่าเป็นพระหรือชื้อ

เช้าวันรุ่งขึ้น (๒๑ ก.ค.) เป็นการแบ่งปันประสบการณ์ที่ได้จากการดูงานให้กลุ่มใหญ่ได้ฟังอย่างกระชับ ชนิดที่ต้องคอยติดเบรกให้ผู้เล่าอยู่เนืองๆ เนื่องจากแต่ละกลุ่มดูจะมีเรื่องราวประทับใจมากมายนประเภทที่ว่า ถ้าปล่อยให้พูดไปเรื่อยๆ ทั้งวันก็ไม่จบ

พรหมจรรย์ในสังคมบริโภคนิยม

ช่วงบ่ายเป็นการแบ่งกลุ่มย่อยแลกเปลี่ยนปัญหาการครองเพศพรหมจรรย์ในสังคมไทย แม้ชีวิต

พรหมจรรย์จะเป็นชีวิตที่ทวนกระแสกิเลสภายใน แต่สภาพสังคมที่แวดล้อมอยู่ย่อมมีส่วนทั้งเอื้อเพื่อและขัดขวางการครองสมณเพศอย่างถูกต้องตามธรรมวินัย และในขณะที่สังคมคาดหวังกับพระสงฆ์มากเกินไป แต่กลับมีอคติ มองแม้ชื้อในแง่ลบ ลากลัการะที่หลังไหลมาในรูปของเงินตราและสมณศักดิ์มีผลเสียต่อพระสงฆ์อย่างไร การขาดปัจจัยสนับสนุนและความรู้สึกไม่ปลอดภัยจากการคุกคามทางเพศ (แม้ชื้อส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์ดังกล่าวมาแล้ว) ก็ดูจะเป็นอุปสรรคต่อแม่ชื้อในหลายด้านไม่ใช่น้อย ความย่อหย่อนในการปฏิบัติและไม่ได้รับการชี้แนะจากครูบาอาจารย์ ยิ่งได้รับสารกระตุ้นกิเลสจากสื่อมวลชนแขนงต่างๆ ปัญหาเหล่านี้เป็นสิ่งที่พึงพิจารณา เพราะสะท้อนให้เห็นว่าความสัมพันธ์ที่ถูกต้องระหว่างนักบวชและฆราวาสกำลังสูญเสียไปในสังคมไทยปัจจุบัน

การวิเคราะห์แนวพุทธ

การทำความเข้าใจปัญหาตามที่จริง และสืบสาวสาเหตุอย่างรอบด้านทั้งปัจจัยภายในและภายนอก ตลอดจนสามารถเห็นความเชื่อมโยงของสิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการเยียวยาปัญหาต่างๆ ซึ่งในทางพุทธเรานั้น การแยกแยะแบบอริยสัจ ๔ และวิเคราะห์แบบสืบสาวเหตุปัจจัยตามหลักอิทัปปัจจดา ดู

“ในเมื่อเพลของวันหนึ่ง ดำเนินงานทดลองเอาอาหารมาให้น้อย เพื่อต้องการดูว่าพระจะคำนึงถึงแม่ชีหรือไม่ เพราะตามธรรมเนียมปฏิบัตินั้น พระสงฆ์มีสิทธิ์ตักอาหารก่อนแม่ชี ผลของสถานการณ์จำลองแบบจริงครั้งนั้นคือ พระที่เข้ารับการอบรมเอยปากให้แม่ชีไปตักอาหารฉันก่อน นี่เป็นความเสียสละและความเอื้อเฟื้อของพระรุ่นใหม่ที่ปฏิบัติต่อแม่ชีอย่างเสมอภาค”

จะเป็นเครื่องมือสำหรับการนี้ได้เป็นอย่างดี แต่หลักการเหล่านี้จะให้ได้ผลเพียงโดยอ้อมขึ้นกับทักษะของการนำไปใช้ ประการหลังนี้ดูจะเป็นปัญหาอย่างยิ่งสำหรับคนทั่วไป ไม่เฉพาะนักบวชเท่านั้น แม้ว่า**หลวงพี่ไพศาล วิสาโล** จะแนะแนวทางการแยกแยะและวิเคราะห์อย่างละเอียด แต่เมื่อให้กลุ่มต่างๆ ได้ทดลองฝึกวิเคราะห์หุ้ชุมชนที่ไปดูงานมา ก็พบว่าไม่ใช่เรื่องง่ายนัก

ภาวนาเพื่อการรับใช้สังคม

ในการทำงานเพื่อสังคมนั้น นอกจากจะต้องสามารถวิเคราะห์อย่างรู้เท่าทันโลกแล้ว ในฐานะนักบวชจะต้องสามารถโยงสิ่งที่คิดกิจที่ทำให้เป็นการภาวนาเพื่อเข้าสู่เส้นทางแห่งการพ้นทุกข์ตลอดเวลา การเข้าไประยุมกับปัญหาและความคิดมากๆ นั้น ย่อมทำให้ใจฟุ้งซ่านได้โดยง่าย การจัดสรรเวลาภาวนาอย่างเป็นกิจจะลักษณะย่อมช่วยเหลือในเรื่องดังกล่าวได้มาก

ในวันที่ ๒๔ มิ.ย. หลังจากใช้ความคิดอย่างหนักมาหลายวัน เราจึงกลับมาหาความรู้สึกตัวอีกครั้ง โดยการเข้าเฝียบเพื่อฝึกกรรมฐานอย่างจริงจัง โดยมี**พระโกศล ปริบุญโญ**คอยให้คำแนะนำ คำวันนั้น ถ้าใครได้อ่านกำแพงความรู้สึกทางด้านหลังของศาลา จะพบบทกวีเพิ่มขึ้นมาอีก ๑ ชิ้น

“ขณะนั้นตระหนักด้วยสำนึก

มิใช่ตรีภตรองเอาแต่เก่าก่อน

เหตุ-ปัจจัยกระจ่าง ณ ทางจร

เกินกว่า'ร้อน'หรือ'เย็น'ที่เป็นมา

ผนึกความแน่นแฟ้นเพียงแม้วผิว

พลิกพริ้วเปลี่ยนผ่านพงพกษา

ก้าวข้ามความผิวเผินที่เน้นซ้ำ

คือมรรคาที่ซึ่งเป็นหนึ่งเดียว”

สายธารชีวิต

หลังจากออกท่องเที่ยวไปในโลกแห่งความคิดตลอดจนย้อนกลับมาหาอยู่กับตัวเองแล้ว วันนี้เป็นวันที่ทุกคนจะได้รู้จักเพื่อน ๆ ดีขึ้น ด้วยการแบ่งปันประสบการณ์ที่ผ่านมาจากชีวิตซึ่งต่อเนื่องดังสายธาร ทั้งด้วยรูปภาพและการเล่าให้ฟังในกลุ่มย่อย กิจกรรมนี้นอกจากจะทำให้เราได้ทบทวนชีวิตที่ผ่านมาแล้ว ยังทำให้เราเข้าใจที่มาซึ่งทำให้แต่ละคนเป็นอยู่อย่างที่เป็นอยู่ และมีเมตตาต่อกันมากขึ้น รวมทั้งสามารถมองเห็นความหลากหลายของแต่ละชีวิต ความงาม และความทุกข์เช่นกัน

ความร่วมมือระหว่างนักบวชหญิง-ชาย(๑)

ปัญหาสังคมไทยในปัจจุบันนี้มีมากมายเกินกว่าที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจะเยียวยาได้โดยลำพัง ว่าจำเพาะสถาบันทางพุทธศาสนาก็เช่นกัน เราไม่สามารถและไม่ควรคาดหวังให้พระสงฆ์รับผิดชอบดูแลพระศาสนาแต่ฝ่ายเดียว การส่งเสริมและเปิดโอกาสให้พุทธบริษัทอื่นๆ โดยเฉพาะนักบวชสตรีร่วมกิจกรรมพัฒนาในด้านต่างๆ เพราะจะช่วยแบ่งเบาภาระ และอุดช่องว่างข้อจำกัดในการทำงานบางอย่างของพระสงฆ์ อาทิ การทำงานที่ต้องใกล้ชิดสตรีหรือเด็กผู้หญิง เป็นต้น รวมทั้งยังสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักบวชชาย-หญิงด้วย โดยเฉพาะในฝ่ายพระองค์ จะได้ลดอคติที่มีต่อเพศหญิงลงไป และเกิดความเห็นใจ ดังตัวอย่างจริงที่เกิดขึ้น ณ ที่อบรมอย่างจริงจังต่อไปนี้

“ในเมื่อเพลของวันหนึ่ง ทีมดำเนินงานทดลองเอาอาหารมาให้น้อย เพื่อต้องการดูว่าพระจะคำนึงถึงแม่ชีหรือหรือไม่ เพราะตามธรรมเนียมปฏิบัตินั้น พระ

สงฆ์มีสิทธิ์ตัดอาหารก่อนแม่ชี

ผลของสถานการณ์จำลองแบบจริงครั้งนั้นคือ พระที่เข้ารับการอบรมเอ่ยปากให้แม่ชีไปตัดอาหารฉันก่อน และนี่เป็นความเสียสละและความเอื้อเฟื้อของพระรุ่นใหม่ ที่ปฏิบัติต่อแม่ชีอย่างเสมอภาค

“เราได้เห็นภาพความแข็งของฝ่ายเพศชายได้อ่อนนุ่มลง ในขณะเดียวกันก็ได้เริ่มเห็นการลดความกลัว และความกล้าแสดงออกมากขึ้นของฝ่ายหญิง” คำกล่าวของพระอาจารย์โกศล ปิริบุญโญ หนึ่งในวิทยากรที่อธิบายภาพความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชายของผู้เข้าร่วมอบรมได้อย่างชัดเจนที่สุด (สุภาพร พุ่มพวง “เวทีนี้ไม่มีเพศ เมื่อพระ-แม่ชี เตรียมรับมือปัญหาสังคม” หญิงชายก้าวไกล กรกฎาคม-สิงหาคม ๒๕๓๙)

หลังจากมอบการบ้านให้ทุกคนนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปทดลองใช้จริงในชุมชนที่ตนเกี่ยวข้อง เราจากลากันด้วยคำสัญญาว่าจะพบกันใหม่ที่วัดป่าหนองแคน แดนยโสธร ในต้นเดือนกรกฎาคม พร้อมกับลำนำถึงสวนโมกข์จากศาสนทายาทนักวิรูปหนึ่ง

“สถาบันแห่งนี้มีพ่อท่าน

ที่ลูกหลานประชาชนคนนับถือ

เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมอันรำลึก

ทั้งสิ้นชื่อสมุนไพร่ให้เป็นยา

เป็นแหล่งเพาะพันธุ์เมล็ดพืช

เพื่อจะยึดเผ่าพันธุ์พระศาสนา

ใครสนใจหนอพันธุ์พระศาสนา

เชิญท่านมาปล่อยวางสร้างปัญญา”

ถึงวัดป่าหนองแคนดินแดนสุข

วัดป่าหนองแคนเป็นป่าช้าดั้งเดิมที่ชาวบ้านและพระสงฆ์ได้ร่วมกันอนุรักษ์ไว้ เพื่อเป็นป่าชุมชนและสถานปฏิบัติธรรม มีพื้นที่ประมาณ ๗๐ ไร่ ศาลาโล่งหลังกระทัดรัด กับกุฏิที่เรียงรายอยู่เพียงไม่กี่หลัง รายรอบด้วยต้นไม้ร่มครึ้มกับบรรยากาศที่สงบเงียบ ทำให้ทุกคนเห็นพ้องว่า ที่นี่เหมาะสำหรับ “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” ในภาคปลายนี้

เราเริ่มด้วยการให้กลุ่มช่วยกันเขียนรูปทบทวน

กระบวนการที่ใช้ในภาคก่อน จากนั้นจึงแบ่งกลุ่มย่อยสังเคราะห์การบ้านที่แต่ละรูปเตรียมมาอย่างตีรวนกัน เป็นความเห็นของกลุ่ม ก่อนจะนำเสนอและอภิปรายในกลุ่มใหญ่ จากนั้นในช่วงบ่าย จึงแบ่งกลุ่มพระสงฆ์และแม่ชีให้สลับบทบาทกัน คือให้กลุ่มพระสงฆ์สมมติตัวเองเป็นแม่ชี แล้วช่วยกันระดมความคิดว่าพระสงฆ์มีอคติต่อแม่ชีอย่างไร ในทำนองเดียวกัน กลุ่มแม่ชีก็นำสมมติตัวเองเป็นพระสงฆ์แล้วระดมความคิดว่าแม่ชีมีอคติต่อพระสงฆ์อย่างไร

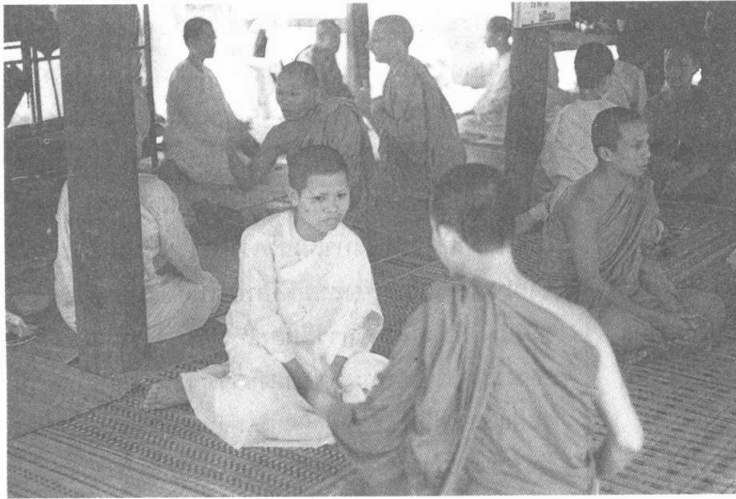
หลังจากนำเสนอในกลุ่มใหญ่และเลือกเอาอคติบางข้อได้แล้ว จึงแบ่งกลุ่มย่อยพระภิกษุสมมติ ๒ กลุ่ม ชีสมมติ ๒ กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มอภิปรายอคติที่เลือกไว้ โดยปรกติเรวมักจะตัดสินคนอื่นโดยมองจากสถานะของเราเป็นสำคัญ วิธีการนี้จึงเป็นการช่วยให้แต่ละฝ่ายเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น

หลังทำวัตร กลุ่มได้ร่วมกันกำหนดกิจกรรมของช่วงค่ำในแต่ละวัน ซึ่งได้หัวข้อที่น่าสนใจไม่น้อย อาทิ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานของแต่ละรูป ทำให้จึงสอนธรรมะไม่ได้ผล พระสงฆ์และแม่ชีในอุดมคติ เป็นต้น

ความหมายและความตั้งใจของการบวช

เช้าวันที่ ๑๙ ก.ค. เป็นกิจกรรมที่ให้กลุ่มได้กลับมาทบทวนถึงความหมาย และความตั้งใจในการบวชอย่างจริงจังอีกครั้ง โดยยกเอากรณีของนักบวชในสมัยพุทธกาลเช่น พระสารีบุตร พระองคุลิมาล ภิกษุณี กุลทกาเกสี ฯลฯ ให้แต่ละกลุ่มย่อยได้แลกเปลี่ยน เพื่อหาแรงจูงใจและความเข้าใจในการบวช ตลอดจนผลที่ได้ของนักบวชเหล่านั้น จากนั้นได้นำมาแสดงบทบาทสมมติให้กลุ่มใหญ่ได้ชมร่วมกัน ก่อนที่แต่ละกลุ่มจะกลับไปทบทวนตัวเองว่าบวชมาทำไม และมีความหวังอย่างไรกับชีวิตนักบวช

๒๐ ก.ค. เราเปลี่ยนบรรยากาศออกไปดูงานนอกสถานที่ โดยแบ่งกลุ่มตามความสนใจเป็น ๒ กลุ่มๆ หนึ่งออกไปศึกษาประวัติและแนวทางการอนุรักษ์ธรรมชาติของอำเภอภูซุ่ม อีกกลุ่มไปดูแนวทางการจัดการศึกษา

จับคู่แลกเปลี่ยนประสบการณ์นักบวชหญิง-ชาย

เพื่อชุมชนซึ่งกำลังอยู่ในช่วงพัฒนาหลักสูตรร่วมกัน ระหว่างชาวบ้าน ครู และพระสงฆ์ที่โรงเรียนบ้านโสภ- ชุมปุณ ซึ่งอยู่ในตำบลนาโสเช่นเดียวกัน หลังจากกลับมาซักถามรายละเอียดเพิ่มเติมที่วัดป่าหนองแคนแล้ว จึงให้กลุ่มช่วยกันสรุปแบบอริยสัจ ๔ ย้อนกลับ คือ จากทางออก(มรรค) เป้าหมาย(นิโรธ) สาวไปหาเหตุ(สมุทัย) และปัญหา(ทุกข์)

กระบวนการ ๖ ฐานกับกลุ่มสังฆาสาพัฒนา

๒๑ ก.ค. กลุ่มสังฆาสา ๙ ในเขตอำเภอกุดชุม (อ่านความเป็นมาและกิจกรรมของกลุ่มได้จากเสขิยธรรม ฉบับก่อนๆ ซึ่งปริดา เรื่องวิชาการได้รายงานไว้อย่างต่อเนื่อง) ได้มาแสดงวิธีการทำงานชุมชนของกลุ่มให้ชม โดยจำลองสถานการณ์ที่กลุ่มทำงานร่วมกับองค์กรอื่นๆ เช่น การร่วมมือกับโรงพยาบาลกุดชุมเข้าไปจัดกิจกรรมในหมู่บ้าน กระบวนการที่ใช้ตามปกติจะแบ่งออกเป็น ๖ ฐาน(กลุ่มย่อย) โดยให้ชาวบ้านเวียนเข้าจวนครบ แต่ละฐานจะเน้นเนื้อหาเฉพาะด้าน แต่เชื่อมโยง และมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกันคือ สร้างความตระหนักรู้ถึงปัญหา และเหตุปัจจัยที่เข้ามากระทบวิถีชีวิตของชุมชน

แม้ว่าการสาธิตในครั้งนี้จะจัดได้เพียง ๔ ฐานคือ ฐานสุขภาพ ฐานสิ่งแวดล้อม ฐานบริโภคนิยม และฐาน

เศรษฐกิจแต่ก็นับว่ามีสีสันน่าสนใจไม่น้อย โดยเฉพาะฐานสุขภาพ นอกจากจะมีการสนทนาแลกเปลี่ยนกันแล้วยังมีการสาธิตวิธีนวดพื้นบ้าน การทำยาสมุนไพร ตลอดจนบริการอบสมุนไพรอีกด้วย แม้ว่าจะจัดเวลาให้ฐานนี้ถึง ๑ ชั่วโมงก็ยังไม่เพียงพอกับความสนใจ ฐานสุขภาพจึงเป็นกิจกรรมหลักที่ดึงดูดให้ชาวบ้านมาเข้าร่วมกระบวนการได้เป็นอย่างดี แต่ประการสำคัญคือ การกำหนดกิจกรรมของกลุ่มสังฆาสา นั้นต้องมาจากความต้องการของชุมชนที่เห็นปัญหาร่วมกัน

จากนั้น มีการสรุปในกลุ่มใหญ่

ว่าแต่ละฐานมีจุดประสงค์อย่างไร พุดถึงวิธีการเนื้อหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางการนำไปใช้ ซึ่งทั้ง ๕ คำถามนี้เป็นพื้นฐานการจับประเด็นที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะถ้าต้องการนำไปใช้ทำงานกับชุมชนให้ได้ผล

ความร่วมมือระหว่างนักบวชหญิง-ชาย(๒)

๒๒ ก.ค. หลังจากเราได้เริ่มต้นแสวงหาความร่วมมือระหว่างนักบวชหญิง/ชาย ด้วยการค้นหาข้อแตกต่างและคล้ายคลึงกันของเพศชาย/หญิงในวันที่สุดท้ายที่สวนโมกข์ กิจกรรมในวันนี้เป็นการเปิดโอกาสให้แต่ละฝ่ายได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน โดยการแบ่งคู่พระสงฆ์/แม่ชี ให้แต่ละฝ่ายพูดสิ่งที่ตัวเองคิดว่าจะเป็นอุปสรรคและประโยชน์ที่สามารถแบ่งปันให้กับสิ่งที่จะต้องตระหนักในการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้โดยการรับฟังอย่างมีสติ อย่างตั้งใจ ให้ความเคารพ และไม่ซักถามกลางคันระหว่างที่อีกฝ่ายพูด

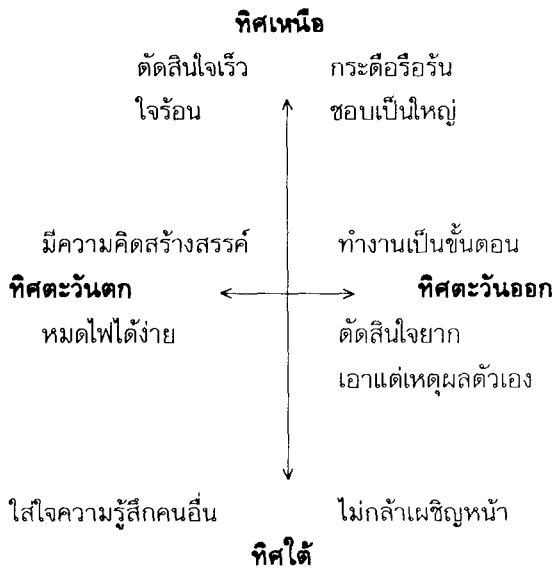
ในขณะที่พระสงฆ์ไม่ค่อยมีอะไรจะพูดมากนัก ตรงกันข้ามเมื่อถึงรอบที่ต้องสลับให้แม่ชีพูดบ้าง เสียงจะแข็งแรงแย่งไม่มีที่ท่าว่าจะหยุดได้ตามกำหนดเวลา ในขณะที่พระสงฆ์หลายรูปไม่คุ้นกับการรับฟังโดยไม่ตอบโต้ แม่ชีเกือบทั้งหมดก็ไม่เคยมีโอกาสดูพูด โดยมีพระสงฆ์รับฟังด้วยท่าที่เช่นนี้มาก่อน และหากมองพ้นไปจากกรอบของนักบวช แต่เป็นภาพของชาย/หญิงในสังคม

สถานการณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นอะไรบ้าง ก็ขอให้พิจารณากันเอาเอง

ช่วงบ่ายเป็นการอภิปรายว่าด้วยประเด็น**“สตรีเป็นข้าศึกของพรหมจรรย์จริงหรือไม่”** แม้กลุ่มจะเห็นตรงกันว่า สิ่งที่เป็นข้าศึกต่อพรหมจรรย์อย่างแท้จริงคือกิเลสภายในของแต่ละคนเป็นสำคัญ แต่ก็ได้ละเลยต่อบัจจัยภายนอกเช่น ความใกล้ชิด ว่าอาจเป็นเหตุทำให้จิตปรุงแต่งไปในทางอกุศลได้ การจัดความสัมพันธ์ระหว่างนักบวชหญิง/ชายอย่างเหมาะสม จึงจำเป็น เพื่อความมั่นคงในพรหมจรรย์ของแต่ละฝ่าย

การวางแผนงาน

ก่อนที่จะร่วมกันศึกษาเรื่องการวางแผนงาน **คุณอวยพร เชื้อนแก้ว**(เพื่อนจากชุมชนทอรุ่ง) ได้ช่วยอธิบายวิธีการดูนิสัยคนของอินเดียนแดงโดยแบ่งออกเป็นทิศทั้ง ๔ ซึ่งเป็นตัวแทนของนิสัยที่เด่นชัดของแต่ละคน อันมีข้อดีและข้อเสียต่างกัน อาทิ

ลักษณะเหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงชีวิตและสถานการณ์ ในทัศนะของอินเดียนแดงนั้น มนุษย์ที่สมบูรณ์คือมนุษย์ที่มีลักษณะของทั้ง ๔ ทิศ สมดุลในตัวเอง วิธีการนั้นนอกจากจะเป็นการทบทวนตัวเองเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชีวิตแล้ว หลักการนี้

ยังนำไปใช้ในการทำงานร่วมกันได้เช่นกัน องค์กรที่ดีย่อมต้องมีบุคลากรที่มีคุณลักษณะสมดุลและครบทั้ง ๔ ทิศ

หลังจากทบทวนและจัดตัวเองให้อยู่ในทิศทั้ง ๔ แล้ว มีการแบ่งกลุ่มย่อยกระจายให้แต่ละกลุ่มมีสมาชิกที่มีคุณสมบัติครบทั้ง ๔ ทิศ จากนั้นจึงจำลองสถานการณ์ให้แต่ละกลุ่มร่วมกันทำแผนโครงการ เพื่อนำไปขอทุนจากทีมจัดอบรม ซึ่งสมมติบทบาทเป็นแหล่งทุนต่างๆ งานนี้แม้ยังไม่มีโครงการที่กลุ่มใหญ่จะทำงานร่วมกันเหมือน**“ธรรมยาตรารอบทะเลสาบสงขลา”** เช่น ศาสนทนายาทรุ่นที่แล้ว แต่ก็ทำเอาหลายกลุ่มไฟแรงแอบหาหรือวางแผนที่จะทำงานร่วมกันหลังออกพรรษานี้เลยทีเดียว

๒๔ ก.ค. เมื่อทบทวนเนื้อหาและวิธีการทั้งหมดที่ใช้ตลอดกระบวนการแล้ว ก็ถึงเวลาที่ต้องจากกัน ๑๗ วันของโครงการ ที่พวกเราใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ได้เรียนรู้จากกันและกัน จากคนแปลกหน้าที่ไม่เคยรู้จักกลายเป็นคนคุ้นเคย ความเป็นเพื่อนที่มีเป้าหมายเดียวกัน ที่มุ่งทำเพื่อประโยชน์ตนและประโยชน์ของชาวโลก แม้วันนี้จะเป็นวันลา แต่ก็เป็นการจากกันเพื่อการเริ่มต้นของศาสนทนายาทรุ่นใหม่ ที่ไปพ้นจากกรอบของอคตินานัปการ กลับไปหาหลักพุทธธรรมในความหมายที่แท้จริง

*“จากสวนโมกข์ถึงหนองแคนดินแดนสุข
เราค้นหาความทุกข์สุขสมัย
มาร่วมกันแก้ปัญหาปรีชาชัย
เราพร้อมใจเป็นมิตรคิดแบ่งปัน
จากวันนั้นถึงวันนี้ยินดีมาก
ไม่อยากจากแต่ต้องไกลไปสร้างสรรค์
เพราะภาระหน้าที่ก็มีกัน
ไม่ลืมวันมิตรภาพซาบซึ้งใจ
ก่อนจากกันห่างไกลในวันนี้
อย่าลืมที่สัญญากันวันสดใส
จะร่วมกันสรรค์สร้างแม้ทางไกล
เดินก้าวไปข้างหน้าหาความจริง”*

ชูปัตว์ที่บางพลี

จิรศมโม

เมื่อพระชื้ออยู่ร่วมกับกรรมกร

คณะของเรามีสมาชิกอยู่ด้วยกัน ๕ ชีวิต ประกอบด้วยพระภิกษุสอง และแม่ชีอีกสาม ตามหมายกำหนดการ ทางฝ่ายอำนวยการจัดการอบรมบอกกับพวกเราคร่าวๆ ว่า จะเดินทางไปถึงที่พักที่ไปดูงานอย่างไร พร้อมให้ค่าใช้จ่ายไว้ ๑,๐๐๐ บาท และบอกทิ้งท้ายไว้ว่า เจอกันอีกสามวันข้างหน้า ที่สถานีรถไฟหัวลำโพงแล้ว จากนั้นเวลาบ่ายสามโมงการเดินทางก็เริ่มขึ้น ที่หมายของเราคือ **ซอย ๒๔ ศูนย์กฏหมายกรรมกรก่อสร้าง** ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ของศูนย์สามสี่คนประกอบด้วย**อาจารย์วัชรพงษ์ คงมั่น** เป็นหัวหน้ารอต้อนรับคณะของเราอยู่อย่างยิ้มแย้มแจ่มใส

ที่พักซึ่งทางศูนย์ได้ติดต่อไว้ให้เป็นแคมป์คนงานนั่นเอง ของพระอยู่ที่แคมป์วัดมงคล ส่วนแม่ชีก็อยู่ที่แคมป์โครงการนันทนาการเดน ระยะทางห่างกันประมาณสี่กิโลเมตร แล้วเราก็ได้สัมผัสกับบรรยากาศที่เป็นแคมป์คนงานกันจริงๆ เมื่ออย่างก้าวลงจากรถที่มาส่งซึ่งเป็นเวลาพลบค่ำพอดี ยุงนับพันแห่กันมาต้อนรับ เหตุก็เพราะว่ารอบที่พักคนงานที่เรามาอยู่นั้นเป็นทุ่งหญ้าที่เต็มไปด้วยน้ำขังขนาดใหญ่ เพราะเป็นที่ที่ยังไม่ถม วงเหล้าของคนงานก็ดูเหมือนจะเฮฮากันไปเพื่อหมู่คณะของเราอย่างนั้น

เดี๋ยวก่อน ภายใต้อแคมป์ใต้ใจที่ได้เห็นพระ และมากุญด้วย มาฟังนิทาน และมาเล่านิทานให้พระฟัง สี่ทุ่มกว่าจึงกลับไป เหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า จากการเดินทางและการพูดคุย ข้าพเจ้าก็ลงมาอาบน้ำหลังจากที่คนงานเริ่มพักผ่อนกันแล้ว ต้องรีบอาบน้ำอย่างรวดเร็วเพราะตู้กอนท์พุงยังไม่ไหว แล้วพรวดพราดเช็ดตัวกลับเข้าห้อง เกิดปวดมวนในท้องขึ้นมาอย่างฉับพลัน พอดีพระที่ท่านมาด้วยมีฝีมือในการนวดอยู่บ้าง ท่านเลยอนุเคราะห์บีบนวดให้ลมที่คั่งอยู่ก็คลายหายปวดอย่างน่าอัศจรรย์ ข้าพเจ้า

ประจักษ์ในกัลยาณมิตรชัดๆ คราวนี้เอง

ไ้ก ไ้ก ไ้ก ไ้ก พวกเราสร้างทำ!

เช้าวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๓๙ หลังจากออกบิณฑบาตและมารวมฉันอาหารเช้าพร้อมกับแม่ชีที่แคมป์นันทนาการ ได้ร่วมวงสนทนาแลกเปลี่ยนแบบกันเองกับคนงานที่นั่นแล้ว ประมาณสิบโมงเช้ารถทางสำนักงานศูนย์ก็มารับพวกเราไปดูงานในสถานที่ทำงานของคนงานก่อสร้างกันเลยทีเดียว

เท่าที่เราได้สัมผัสด้วยตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ไม่เป็นการเกินเลยไปหากจะพูดว่า พวกเขาอยู่กับอย่างไม่มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ยุคโลกาภิวัตน์เหลืออยู่เลย ในหลายพื้นที่ ที่เราได้ลงไปเยี่ยมเยียนถามข่าวคราว ไม่ว่าจะเป็น ที่เสรี-บางนา นันทนาการเดน โครงการซีดี แบงค์ โครงการวโรชา หรือแถววัดเทพมงคล บางป้อ สภาพของรอบๆ ที่พักเต็มไปด้วยน้ำคร่ำ ขยะ และมลพิษ ขณะที่ห่างออกไปไม่เท่าไร ก็เป็นตึกสูงที่พวกเขาสร้าง บ้างก็เสร็จแล้วข้างในประดับเพนนิเจอร์สวยหรูติดเครื่องปรับอากาศราคาแพง ภาพชีวิตของกรรมกรกับตึกงามอันโอ้อ่าเหล่านี้ดูตัดกันอย่างสิ้นเชิง โดยที่ไม่ต้องไปมองภาพของนรกหรือสวรรค์ในนิทานที่เ็นมาพรรณนากันอีก

ยังไม่ต้องพูดถึงสภาพความไม่ปลอดภัยในสถานที่ทำงาน โฟร์แมนอาจจะสวมรองเท้าบูทอย่างดี สวมหมวกกันกระแทก และสวมแว่นกันแดด แต่คนงานจริงๆ มีผ้าขาวม้าโพกศีรษะ สวมรองเท้าแตะกวนปูนซีเมนต์ที่ห้อยโหนอยู่ในที่สูงๆ ก็เชื่อว่าจะมีอะไรป้องกันมากกว่าสติสัมปชัญญะที่แต่ละคนมีอยู่ และสัญญาของการเอาชีวิตรอด เพื่อแลกกับเงิน เงินซึ่งพวกเขาคิดกันว่ามันจะพอประทังชีวิตพวกเขาให้อยู่รอด และหาก

เหลือบ้างก็ได้ขีดใช้นี่สินที่ติดตัวมาจากชนบท บ้างก็ส่งให้ลูกได้เล่าเรียน สภาพของครอบครัวที่ล้มละลายมาจากชนบทเหล่านี้ เป็นหนี้ ธกส. บ้างก็ไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง ถึงมีที่ทางก็ทำอะไรไม่ได้นอกจากทำนา ทำเพื่อที่จะได้ใช้คินหนี้ที่ค้างอยู่กับธนาคาร ไปถึงหน้างานก็ค่อยว่ากันอีกทีหนึ่ง ทั้งหมดเหล่านี้ถ้าเราจะตั้งคำถามว่ารัฐได้ช่วยอะไรเขาบ้างแล้วหรือยัง ซาติ ศาสนาได้ช่วยอะไรเขาบ้างแล้วหรือยัง หลับตาแล้วไม่กล้านึกหาคำตอบ มนุษย์ลดทอนคุณค่าของกันและกันได้ถึงเพียงนี้

ตาย จ่ายศพละหมื่นจัดงานให้พร้อม

ที่มากไปกว่านั้นคือเล่ห์กลโกงของนายจ้าง นับกันตั้งแต่บริษัทรับเหมาขนาดใหญ่ลงมา จนกระทั่งถึงผู้รับเหมารายย่อยสุดที่มีคนงานแค่ไม่กี่คน ๑๐-๑๕ คน เอากันตั้งแต่เบี้ยวไม่ยอมจ่ายตื้อๆ หรือวิธีการบีบบังคับทางอ้อมลดหลั่นกันลงมาตามสายงาน จนถึงมีการฆ่ากันตายที่ลงในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับวันที่ ๑๘ มิถุนายนนี้ ผลกรรมของสภาพการจ้างงานที่ฉ้อฉลเหล่านี้ สุดท้ายก็ตกอยู่ที่กรรมกรและผู้บริโภค(คือผู้ซื้อ) นั่นเอง เจ้าหน้าที่ของรัฐเรื่องนี้หรือไม่ อาจเป็นคำถามที่งี่เง่าที่สุดที่ได้ก่ก ก็ไม่ถามกัน ส่วนเรื่องสวัสดิการ เรื่องเงินประกันสังคม เรื่องเงินกองทุนทดแทนแรงงาน เรื่องพระราชบัญญัติคุ้มครองอุบัติเหตุ ตกลงมาตายหรือแขนขาหัก ถ้าถามถึงเรื่องนี้ พวกเขาไม่รู้ด้วยซ้ำว่าคืออะไร เขารู้แต่ว่าหากตายก็ได้หมื่นหนึ่งพร้อมเงินช่วยงานศพ อีกนิดหน่อย แขนหักขาเสียก็ได้ค่าหยูกยาพอ ทำเนาส่วนค่าแรงงานขั้นต่ำหรือ เราอยากให้สื่อมวลชนได้ช่วยตีแผ่เสียเหลือเกิน ปราบกฏว่ายังมีผู้หญิงที่ได้ค่าแรงแค่วันละ ๘๐ - ๑๒๐ บาท ยังมีผู้ชายที่ได้ค่าแรงวันละ ๑๑๐ - ๑๕๐ บาท และที่พบเห็นบ่อยๆ ก็คือ ทำงานไปแล้วลิบหัววันหรือเดือนหนึ่งแต่ยังไม่รู้ว่านายจ้างจะจ่ายให้เท่าไร

ด้วยสภาพความเป็นอยู่อย่างอึดอัดขัดสนเช่นนี้ ด้วยค่าครองชีพในเมืองหลวงที่บีบบังคับ ด้วยอาหารที่ไม่มีความปลอดภัยที่เข้ามาขายตามที่פקคนงาน พวกเขาถึงอยู่กันได้ เรื่องสันตนาการ ก็มีทีวีดับันเทิงเป็นเครื่อง

รื่นรมย์ใจ เหล้ายาปลาบึงกินกันไป กระนั้นพวกเขาก็ยังมีน้ำจิตน้ำใจเหมือนสายธารที่สืบทอดกันมา ตามพื้นเพวัฒนธรรมและประเพณีศาสนา เราพิสูจน์เรื่องตรงนี้ได้ก็ที่อาหารบิณฑบาตทั้งสองวัน ที่เราได้ลงไปสัมผัสกับบรรยากาศของเมือง กลิ่นควัน และชีวิตของพวกเขา คนเมืองจะอึ้งขังขอบหรือไม่ มิใช่เรื่องสำคัญอะไรนักในการออกบิณฑบาตของเรา แต่ที่เราจำได้ก็คือยังมีชาวเหนือวัยป็นสองป็น หย่อนลงมาในบาตรของเรา และทั้งสองวันนั้นเราก็ได้ประทับชีวิตด้วยอาหารจากเขาเหล่านี้

การโยกย้ายของแรงงานและแรงงานสองแบบ

แรงงานที่เข้ามาทำงานจะหมุนเวียนกันไปตามท้องที่ต่างๆ บางคนที่พบปัญหาเรื่องค่าแรงก็ย้ายถิ่นไปหานายจ้างรายใหม่อยู่เรื่อยๆ การยอมจำนนเช่นนี้เป็นทางออกเดียวที่เขาเห็นว่าทำได้ แรงงานที่กล่าวมานี้จะมีด้วยกัน ๒ ชนิด คือ แรงงานตามฤดูกาล และแรงงานอาชีพ พวกเขาเหล่านี้เมื่อหมดฤดูทำนาแล้วก็พากันเข้ามาหางานทำในเมืองหลวง ซึ่งทำให้เกิดมีแรงงานมากเป็นช่วงๆ นายจ้างก็ค่อยจ้างกดค่าแรงได้ตามสบาย แรงงานประเภทนี้มีถึงร้อยละ ๗๐ ของแรงงานทั้งหมด ส่วนที่เหลือเป็นแรงงานอาชีพ พวกนี้จะไม่กลับภูมิลำเนาเดิมของตน แต่ละครอบครัวจะย้ายไปตามแหล่งงานต่างๆ

แรงงานอีกประเภทหนึ่งที่อยู่นอกเหนือไปจากนี้ก็ คือ แรงงานต่างดาว เป็นชาวพม่า ชาวกะเหรี่ยง พวกนี้จะเข้ามามากช่วงขาดแคลนแรงงาน แม้จะได้ค่าแรงงานถูกไม่เกิน ๗๐ - ๑๒๐ บาทต่อวันก็ตาม เบื้องหลังขบวนการนำแรงงานต่างดาวเข้ามา มีผลประโยชน์มหาศาล ขบวนการของมันเลวร้ายไม่น้อยไปกว่าการทารุณกรรมต่อสัตว์ใดๆ นี้เอง เริ่มกันตั้งแต่การจัดหาคนโดยผ่านนายหน้าแล้วเสียให้ตำรวจเป็นค่าหัว จากนั้นก็เข้าทำงาน ทำงานไปได้สักระยะหนึ่งพอค่าแรงใกล้ออกก็จะมีการตรวจจับไปกวาดจับเสียทีหนึ่ง เพื่อขอแบ่งรายได้ มีบางส่วนที่ส่งกลับประเทศพอเป็นพิธี ที่เหลือก็ปล่อยให้ออกมาให้หางานทำอีก สลับเปลี่ยนหมุนเวียนอยู่

เช่นนี้ บางบริษัทเปิดให้แรงงานต่างด้าวรับเหมาเองก็ยังมี

ทิ้งไว้ หรือ แก้ไข หรือจะให้ทำอย่างไรดี

นี่ไม่ใช่เรื่องที่เพิ่งเกิดเมื่อวันวาน หรือเมื่อปี สองปีที่แล้วมา แต่เป็นปัญหาหมักหมมกันมาหลายสิบปีซึ่งไม่มีใครเข้าไปสนใจดูแล และเพิ่งมาขยายตัวอย่างรวดเร็วเอาเมื่อเมืองไทยอยากเป็นเสือเศรษฐกิจตัวใหม่เมื่อไม่กี่ปีมานี้ แม้ปัจจุบันจะมีกระทรวงแรงงานขึ้นมาแล้ว ก็เชื่อว่า จะได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น จะกล่าวไปโยกับค่าแรงขั้นต่ำ จะกล่าวไปโยกับเงินกองทุนทดแทนกฎหมายที่มีอยู่แทบไม่มีผลในเชิงปฏิบัติเอาเลย ผู้มีอำนาจยังคงปล่อยให้นายทุนรูดนาทาเร้นเอากับประชาชนตาตาๆ มีหน้าซ้ำเจ้าหน้าที่รัฐยังสมรู้ร่วมคิดหรือบางทีก็เป็นตัวการเสียเอง

เมื่อสังคมตกอยู่ภายใต้ความเห็นแก่ตัว เต็มไป ด้วยการเอาเปรียบแย่งชิง เต็มไปด้วยโครงสร้างแห่งความรุนแรง สังคมเต็มไปด้วยโลภจริต ซึ่งมีโมหจริตซ่อนอยู่เป็นรากเหง้าอีกทีหนึ่ง เมื่อเรามุ่งส่งเสริมแต่ด้านเศรษฐกิจ โดยไม่สนใจเรื่องชุมชน วัฒนธรรม ศาสนธรรม จริยธรรมว่าจะเป็นอย่างไหน ผลกระทบจะเกิดขึ้นกับคนส่วนใหญ่ ในขณะที่คนเพียงส่วนน้อยที่ได้ประโยชน์ แต่เมื่อใดที่เราได้สติอย่างมีสติต่อคำสอนของพระพุทธองค์ และในสำนึกนั้นเกิดความรู้ตัวทั่วพร้อม เราจะเห็นได้ว่า ความงามของมนุษยชาติขึ้นอยู่กับที่การได้แก่กุล เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ไม่มีใครหรือวัตถุใดที่ดำรงอยู่ได้ด้วยตัวมันเอง ต่างก็พึ่งพิงอาศัยเป็นปัจจัยต่อกันและกัน เป็นไปตามกฎอิทัปปัจจยดาทั้งทางรูปทางนาม และเหนือรูปเหนือนาม

เราแค่เข้าไปร่วมรับรู้ปัญหา ฟังเสียงคนอ่อนแอ แบ่งปันความทุกข์ร้อนด้วยการเข้าไปตั้งวงสนทนา ให้เขาได้รับรู้ตัวอย่างน้อยแม่ชีและภิกษุก็มีใจเข้ามาเยี่ยมเยียน ในขณะที่เดียวกันการ “ซบถั่ว” ในครั้งนี้ก็เป็นเหมือนพรที่พวกเขาให้เป็นมงคลแก่ชีวิตต่อเราได้กระตุกโพธิ์ของเรา ให้เราได้เรียนรู้ถึงอะไรอีกหลายอย่างในชีวิตอันแท้จริงของมนุษย์ ให้ได้เห็นถึงเหตุปัจจัยได้ อย่างแยกแยะ อย่างน้อยก็ทำให้เรา “เห็น”

ด้วยตาเห็นว่า ทุกข์ของสังคม ก็คือ ทุกข์ของเรา การจะไปแก้ทุกข์ตรงนี้ได้ก็ต้องเริ่มที่เราเป็นคนแรก เพราะเราในฐานะปัจเจกชนแต่ละคนนั่นเองคือสังคม

(ต่อจากหน้า ๓๑)

สามารถเพิ่มเติมเข้าไปตามความประสงค์ของหน่วยงานหรือองค์กรนั้นๆ และกว่าจะตอบคำถามได้ก็ต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอนด้วยกัน ในคำถามหนึ่งๆ ก็จะใช้กระบวนการถึงห้าขั้นตอน โดยเริ่มตั้งแต่การนิยามความหมาย บริบท ขอบเขตของคำ และจุดมุ่งหมาย จากนั้นเป็นการระดมความคิดเห็นภายในกลุ่ม เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากกระบวนการมาจัดระบบแยกประเภทตามกิจกรรมหรือประเภทของงานที่ทำ จากนั้นเป็นการตั้งชื่อของแต่ละประเภทและหาข้อสรุปร่วมกัน ที่ขาดไม่ได้แทบทุกกระบวนการก็คือ การประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายในกระบวนการทั้งหมด

การจัดระบบวางแผนงานครั้งนี้ นับว่าเป็นกิจกรรมสำคัญที่ช่วยให้พวกเราได้กลับมาทบทวนตัวเองหรือหยุดและถอยหลังเข้าคลองเพื่อก้าวที่สองต่อไปอย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีความพยายามจัดระบบวางแผนงานให้ชัดเจน แต่นั่นมิได้หมายความว่าทุกสิ่งจะสำเร็จลงได้ หากต้องอาศัยฉันทะและอธิษฐานธรรม ๗ เป็นสำคัญ ยิ่งการทำงานเป็นทีม คนไทยเราไม่ค่อยมักคุ้นกันนัก จึงยากที่จะสมานให้เป็นหนึ่งเดียวกันได้

อี.เอฟ.ซูเมกเกอร์ พุดไว้ในหนังสือของเขาชื่อ “งานกับคุณค่าของชีวิต: ข้อคิดทำทนายเพื่อการสร้างสรรค์สังคมมนุษย์ขึ้นใหม่” ถึงหนึ่งในสามข้อนั้นว่า “การทำงานร่วมกับผู้อื่น ย่อมจะเป็นการปลดปล่อยตัวเราเองให้หลุดพ้นจากความเห็นแก่ตัว หรือการเอาตัวเองเป็นศูนย์กลางของสิ่งต่างๆ” แต่คนรุ่นปัจจุบัน การทำงานกลับกลายเป็นการเสริมสร้างอัตตาให้กับตนเอง ไม่ว่าจะเป็นงานอาชีพไหน ล้วนแต่มีจุดมุ่งหมายไปในทาง

(อ่านต่อหน้า ๓๗)

งานพัฒนาคนสร้างสรรค์ชุมชน

กองสาราณียกร

สร้างสรรค์องค์กร

เราชาว ศพพ. (คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา) ทำงานร่วมกันเพียงไม่กี่คน ส่วนมากเป็นชายมากกว่าหญิง มาในปีนี้มีผู้หญิงมาทำงานไม่เต็มเวลาเพิ่มขึ้นอีกคนหนึ่ง และยังได้เลขาอนุภรณ์อีกหนึ่งคน ซึ่งเป็นตำแหน่งที่เปลี่ยนบ่อยและหายากที่สุดสำหรับเรา

กิจกรรมสร้างสรรค์ความเป็นเพื่อนในองค์กรเป็นส่วนหนึ่งในแผนงานทั้งหมดของ ศพพ. นอกจากงานพัฒนาต่างๆ ที่ทำกันตลอดปี ในปีหนึ่งๆ เราจะจัดกิจกรรมลักษณะนี้ขึ้นมาสองครั้งด้วยกัน กล่าวคือ จัดไปพักผ่อนเพื่อสรุปรงานรอบปีครั้งหนึ่ง และอีกครั้งหนึ่งเป็นการหยุดทบทวนหา Mission (ภารกิจ) และ Vision (ภาพฝัน) ขององค์กร กิจกรรมในครั้งที่สองนี้พวกเราจัดขึ้นมาเป็นกรณีพิเศษแยกจากครั้งแรก เพราะส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับผู้ที่เข้ามาช่วยดำเนินรายการให้กับเรา และความพร้อมเพรียงและเงื่อนไขอีกหลายด้าน

ในระยะนั้นนับว่าเป็นการสังคายนาครั้งใหญ่ของ ศพพ. โดยอาศัยช่วงเข้าพรรษามาตั้งถกเถียงกัน หาทิศทางขององค์กร และวางแผนงานให้ชัดเจน เป็นระบบ แต่นั่นมิได้หมายความว่าที่ผ่านมาจะทำงานกันอย่างไร้ทิศทางไร้แผน หากแต่กิจกรรมทั้งหมดมิได้ถูกจัดให้เป็นระบบเท่าที่ควร มาในปีนี้สิ่งที่ทุกคนเห็นพ้องต้องกันคือ การพัฒนาศักยภาพขององค์กรไปพร้อมๆ กับพัฒนาศักยภาพของคน ซึ่งทั้งสองประเด็นคงแยกกันไม่ได้ อย่างเด็ดขาด เมื่อบุคลากรมีความสามารถสูง องค์กรก็พลอยเข้มแข็งไปด้วย ความยั่งยืนขององค์กรจึงขึ้นอยู่กับว่าคุณคนคลกรมีความสุขกับการทำงานหรือไม่ และมีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกันมากน้อยแค่ไหน ซึ่งประเด็นหลังนั้นนับว่าสำคัญ หากบุคลากรมีความสามารถแต่ไร้ซึ่งวัฒนธรรมน้ำใจแล้ว องค์กรคงอยู่ไม่ได้เช่นกัน ดังนั้นทั้งสองประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น ล้วนเป็นเหตุปัจจัยต่อ

โฉมหน้า ชาว ศพพ. ในยุคปัจจุบัน

กันทั้งสิ้น

ความจริงการที่เราเดินทางมาสวนโมกข์ (เขตดอนเคียม) ไม่อยากจะเรียกว่ามาสร้างสรรค์ชุมชน ศพพ. จะอธิลลก็เหลือไปสักหน่อย สำหรับหลายคนที่ไม่ค่อยชอบคำนี้มากนัก เขาเป็นว่าเรามาฝึกฝนตนเองก็แล้วกัน เพื่อให้ความเป็นเพื่อนแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และหาทิศทางการทำงานร่วมกันให้ได้มรรคได้ผล ทั้งหมดนี้คงจะตอบคำถามได้ว่าทำไม ศพพ. ปิดสำนักงานถึงห้าวันด้วยกัน คือตั้งแต่วันที่ ๑๔-๑๕ สิงหาคม ๒๕๓๔

“การพัฒนาศักยภาพขององค์กรไปพร้อมๆ กับพัฒนาศักยภาพของคน ซึ่งทั้งสองประเด็นคงแยกกันไม่ได้ อย่างเด็ดขาด เมื่อบุคลากรมีความสามารถสูง องค์กรก็พลอยเข้มแข็งไปด้วย ความยั่งยืนขององค์กรจึงขึ้นอยู่กับว่าบุคลากรมีความสุขกับการทำงานหรือไม่ และมีความเอื้อเพื่อเกื้อกูลกันมากน้อยแค่ไหน ซึ่งประเด็นหลังนี้นับว่าสำคัญ หากบุคลากรมีความสามารถแต่ไร้ซึ่งวัฒนธรรมน้ำใจแล้ว องค์กรคงอยู่ไม่ได้เช่นกัน ดังนั้น ทั้งสองประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น ล้วนเป็นเหตุปัจจัยต่อกันทั้งสิ้น”

สวนโมกข์ (เขตดอนเคียม) เป็นธรรมสถานที่เรามารับการอบรม ตั้งอยู่อีกฟากหนึ่งของวัดธารน้ำไหล จากถนนใหญ่ผ่านสวนโมกข์นานาชาติเข้าไปกว่าสองกิโลเมตร เราจะพบกับต้นไม้ที่ขึ้นเรียงรายสวยงามตลอดสองข้างทาง ปายห้ามเก็บไม้จันทร์หอมบงบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของพันธุ์ไม้หายาก ถึงกับติดประกาศไว้เป็นไม้ต้องห้าม เดินลึกเข้าไปด้านซ้ายมือ จะเห็นต้นมะพร้าวเรียงรายสวยงาม เหมือนกับบอกเราว่ากำลังย่างก้าวเข้าสู่นิเวศสถานของผู้ประพาศพิภพธรรมจักรย์ ถัดไปเป็นศาลาหลังใหญ่ใช้ทำกิจกรรมร่วมกัน นอกจากนั้นเป็นกุฏิเล็กๆ เรียงราย กระจายอยู่ท่ามกลางป่าที่เขียวสงบ มีแต่เสียงนกร้อง กระรอกกระแตวิ่งไต่ไปมาบนยอดไม้ราวกับไม่มีผู้อาศัย

ธรรมชาติของที่นี่จะเอื้ออำนวยให้การภาวนาอย่างยิ่ง แต่สิ่งที่น่าสนใจมากกว่านั้นก็คือ การทำวัตรเย็น ซึ่งเป็นความพยายามประยุกต์พิธีกรรมอันเย็นเยือกจากการทำวัตรเย็นทั่วไป มาเป็นการสนทนาหัวข้อธรรม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในเวลาฉันทน์น้ำปานะ แต่ที่ขาดไม่ได้ก็คือสมาธิภาวนา ทำกันเป็นประจำทุกเช้า บ่ายและเย็น โดยผลัดเปลี่ยนเวรกันนำสมาธิและสวดมนต์สั้นๆ แต่ก็ยังคงรักษาสาระสำคัญของการทำวัตรเย็นได้เป็นอย่างดี ตลอดหัววันที่เข้าร่วมการอบรม พวกเราทุกคนจำเป็นต้องปฏิบัติตามวัตรเช่นเดียวกับพระที่นี่ จะต่างกันก็เพียงเครื่องแต่งกายเท่านั้น การสวดมนต์

และนั่งสมาธิภาวนาจึงเป็นหัวใจสำคัญ และเป็นพื้นฐานให้กับเราในช่วงกิจกรรมที่ต้องใช้การวิเคราะห์มาก ยิ่งใกล้วันสุดท้ายมีयेต้องเอ่ยถึงบรรยากาศในการอบรม กิจกรรมบันเทิงลดลงเป็นแน่

ประเด็นสำคัญของกิจกรรมส่วนมากมุ่งเน้นการวิเคราะห์หา Mission และ Vision ของ ศพพ.มากกว่าที่จะเน้นกิจกรรมสร้างสรรค์ความเป็นเพื่อน ซึ่งแต่ละกิจกรรมก็จะมีคำถามเป็นลำดับขั้นตอนก่อนหลัง พอสรุปสาระสำคัญได้ห้าประเด็นคำถามด้วยกัน กล่าวคือ

คำถามแรก เป็นการค้นหภาพฝันของ ศพพ.ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในอีกห้าปีข้างหน้า

คำถามที่สอง เป็นการหาปมขัดแย้งหรืออุปสรรคที่ทำให้ภาพฝันของเราไม่เป็นจริง หรือพูดอีกอย่างว่าเป็นการหาจุดอ่อนจุดแข็งของศพพ.ก็ได้

คำถามที่สาม เป็นการหาทิศทางที่ปฏิบัติได้จริง

สามารถคลายปมขัดแย้งนำไปสู่เป้าหมายให้บรรลุภาพฝัน

คำถามที่สี่ เป็นกิจกรรมที่สามารถปฏิบัติได้จริง อย่างเป็นรูปธรรม สัมพันธ์กับคำถามที่สาม ซึ่งเป็นเพียงแนวทางที่จะนำไปสู่ภาพฝัน

คำถามที่ห้า เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่จะต้องทำออกมาเป็นแผนหรือตารางปฏิบัติงานชัดเจน ว่ามีขั้นตอนอย่างไร จะทำอะไร ที่ไหน ใครรับผิดชอบ และเมื่อไร

หลักการวิเคราะห์ ๕ คำถามนำที่กล่าวมาข้างต้น

(อ่านต่อหน้า ๒๙)

“อี.เอฟ.ซูเมกเกอร์ พูดไว้ในหนังสือของเขาชื่อ “งานกับคุณค่าของชีวิต: ข้อคิดท้าทายเพื่อการสร้างสรรค์สังคมมนุษย์ขึ้นใหม่” ถึงหนึ่งในสามข้อนั้นว่า “การทำงานร่วมกับผู้อื่น ย่อมจะเป็นการปลดปล่อยตัวเราเองให้หลุดพ้นจากความเห็นแก่ตัว หรือการเอาตัวเองเป็นศูนย์กลางของสิ่งต่างๆ” แต่คนรุ่นปัจจุบัน การทำงานกลับกลายเป็นการเสริมสร้างอัตตาให้กับตนเอง”

ป่วย อังภากรณ์ ครบรอบ ๘๐ ปี

ประหยัด ฤฎภา*

คนดีศรีสยาม

อาจารย์ป่วย อังภากรณ์ (ที่ผมเรียกท่านว่า “อาจารย์” นี้ ผมเรียนในความหมายทางความเคารพในคุณงามความดี ความสามารถ และความเป็นผู้อาวุโสของท่าน ผมไม่เคยได้เรียนหนังสือมากับท่านแต่อย่างใด) เกิดเมื่อวันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๙ บิดาชื่อ นายเซ็ง เป็นชาวจีนอพยพเข้ามาเมืองไทย มีอาชีพขายส่งปลา มารดาชื่อนางเซาะเซ็ง มีเชื้อสายไทย-จีน ถ้าผมจำไม่ผิดดูเหมือนว่าจะเคยได้ยินชื่ออาจารย์ป่วย อังภากรณ์ ครั้งแรกๆ ตั้งแต่สมัยยังเป็นเด็ก อยู่บ้านนอก เพราะได้ยินผู้ใหญ่

บางท่านพูดถึงลายเซ็นของอาจารย์ป่วยในธนบัตรไทย เป็นชื่อที่แปลกและจำง่าย ผมเลยคุ้นๆ ชื่ออาจารย์ป่วย มาตั้งแต่ยังเด็กอยู่ ทั้งๆ ที่ผมไม่รู้เลยว่าท่านเป็นใคร

มีตำราและข้อเขียนเกี่ยวกับอาจารย์ป่วยมากมาย ถ้าใครสนใจประวัติและผลงานของคนดีศรีสยามท่านนี้ ก็ไปค้นคว้าหาหนังสือได้ บทความนี้เป็นเพียงข้อความเล็กๆ น้อยๆ ถึงคนดีศรีสยามท่านนี้ ที่ผมอยากเขียนเนื่องในโอกาสครบรอบ ๘๐ ปีของอาจารย์ป่วยในปี ๒๕๓๙ นี้

๑. ผู้มีผลงานที่เอกอุ อาจารย์ป่วยจบปริญญาเอกจาก London School of Economics มหาวิทยาลัยลอนดอนปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ท่านได้ร่วมขบวน

การเสรีไทยปีพ.ศ. ๒๔๘๖ ได้กระโดดร่มเพื่อปฏิบัติงานทางการทหารและการเมืองที่ท่านได้รับมอบหมาย แต่การโดดร่มนี้ได้พลาดไปลงที่จังหวัดชัยนาท ถูกจับได้และถูกส่งตัวเข้าขังต่อที่กรุงเทพฯ ผ่านความตายมาได้ อย่างน่าอัศจรรย์ ท่านเข้าทำงานกระทรวงการคลังปีพ.ศ. ๒๔๙๒ เป็นผู้ว่าธนาคารแห่งประเทศไทย ปี ๒๕๐๒-๒๕๑๔ เป็นคนบดีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ปี ๒๕๐๗-๒๕๑๕ เป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ปี ๒๕๑๘ เป็นผู้ก่อตั้งโครงการบัณฑิตอาสาพัฒนา

และเป็นผู้ก่อตั้งโครงการปริญญาโทเศรษฐศาสตร์ภาษาอังกฤษที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นประธานมูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย และผลงานอื่นๆ อีกมากมาย อาจารย์ป่วยได้รับรางวัลแมกไซไซปี ๒๕๐๘

๒. ผู้มีอุดมคติมีความฝันใฝ่เพื่อส่วนรวมเป็นที่ตั้ง บุคคลที่มีอิทธิพลต่ออาจารย์ป่วยมากคือ คือแม่และศาสตราจารย์ Harold J. Laski จากแม่ของท่านนั้น อาจารย์ป่วยได้รับอิทธิพลทางความคิดและการมีจุดยืน ความมีมานะ ความอดทนเด็ดเดี่ยว ความรักในอิสราเอล ความซื่อสัตย์สุจริต และความใจกว้าง มีเมตตากรุณาต่อคนอื่น คุณสมบัติเหล่านี้แม่ได้อบรมประสาทสอนอาจารย์ป่วยมาแต่อายุน้อย ส่วนศาสตราจารย์

*ประธานสมาคมไทยศึกษา สดออคโฮล์ม สวีเดน

Laski เคยเป็นอาจารย์สอนหนังสือ Laski เป็นประธานพรรคเลเบอร์ และเป็นนักรัฐศาสตร์และนักเศรษฐศาสตร์ มีชื่อเสียงมากในแวดวงวิชาการเวลานั้น ความคิดหลักของศาสตราจารย์ Laski กล่าวโดยสรุปคือ โครงสร้างของสังคมจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความเสมอภาคและความชอบธรรม มีการกระจายอำนาจทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ผู้คนหมู่มากในสังคมจะต้องได้รับความเป็นธรรมและได้รับสิทธิเสรีภาพอย่างเป็นรูปธรรม มนุษย์จะต้องมีความรับผิดชอบต่อกัน และมีพันธกรณีต่อกัน ทฤษฎีที่ Laski เสนอจึงได้ชื่อว่าเป็นทฤษฎีหลักสายบัพัสนิยม (Normative Theory) หนังสือ *Reflections on the revolution of our time* (1943) และ *The Grammar of Politics* (5th ed. 1967) ของ Laski ถือได้ว่าเป็นผลงานที่มีชื่อเสียง และได้รับการขานรับในวงการศึกษาการมาก บทความเรื่อง “คุณภาพชีวิต ปฏิทินแห่งความหวังจากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” ของอาจารย์ป่วย ซึ่งถือว่าสำคัญและมีการกล่าวถึงมาก ก็ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากหนังสือ *Reflection on the revolution of our time* ของศาสตราจารย์ Laski นั้นเอง

๓. ผู้สมถะ เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปว่าอาจารย์ป่วยเป็นผู้มีกันน้อย สมถะในการครองชีวิต สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ครองอำนาจ จอมพลสฤษดิ์เห็นว่าบ้านไม้เล็กๆ ชั้นเดียวในซอยอารีของอาจารย์ป่วย ไม่เหมาะกับฐานะผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยของอาจารย์ เขาจึงได้เสนอให้มีการสร้างบ้านหลังใหม่ที่ใหญ่โตโอโง่งขึ้นกว่าเดิมให้กับอาจารย์ แต่อาจารย์ป่วยได้ปฏิเสธจอมพลสฤษดิ์ไป โดยตอบไปว่า “บ้านผมๆ อยู่สบายดีแล้ว” เคยมีพ่อค้านำของขวัญไปมอบให้ท่านถึงที่บ้าน อาจารย์ขอบคุณต่อผู้นามอบอบ แต่ปฏิเสธไม่รับของขวัญนั้น

ปี ๒๕๓๐ อาจารย์ป่วยกลับไปเยี่ยมเมืองไทยครั้งแรก หลังจากได้เดินทางออกจากเมืองไทยไปพำนักอยู่ประเทศอังกฤษหลายปีเนื่องจากเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ท่านได้ซื้อตัวเครื่องบินราคาถูกของสายการบินบังคลาเทศ อาจารย์รู้สึกขุ่นเคืองคิดว่า “อาจารย์ (ป่วย) เป็นคนจนนะ แล้วคนอย่างอาจารย์ป่วยจะรวย

เท่าไรก็ได้...(แต่)แกล้มใจในความจน...” (สารคดี ๑๒ มีนาคม ๒๕๓๙)

๔. สุภาพชนผู้มีความเมตตากรุณาเป็นสมบัติอย่างอหังการ อาจารย์ป่วยเป็นคนสุภาพ และสุภาพโดยแท้จริง หาได้เป็นเพราะมารยาท หรือจืด มายาอะไร เช่นเป็นถึงผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย อาจารย์ก็ทำตัวสบายๆ ชอบเดินไปกินข้าวต้มในตลาด บางลำพูเป็นประจำหลังจากเลิกงาน อาจารย์ไม่ถือตัว และชอบมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย อาจารย์ชอบพูดคุยถามไถ่สารทุกข์สุกดิบกับพนักงานระดับล่าง เงินเดือนที่ได้จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อาจารย์ก็นำมาแบ่งตั้งเป็นกองทุนเพื่อสวัสดิการของพนักงานระดับล่าง อาจารย์เป็นบุคคลผู้มีความสุภาพทั้งวาจาและการกระทำ แต่มีความเด็ดขาดในหน้าที่การงาน และการตัดสินใจในผลประโยชน์ของส่วนรวม มีความอหังการในอุดมคติ และในอุดมการณ์ของตัวเอง

๕. นกอหังสาและไฟสันติโดยแท้จริง ดูเหมือนจะเป็นกฎธรรมชาติที่ได้ชื่อว่าเป็นคนดี มีจุดยืน และอุดมคติอย่างมั่นคง อาจกลายเป็นจุดเด่นที่สร้างภาพลักษณ์อันไม่เป็นผลดีต่อตนเองได้ โดยที่เจ้าตัวจะรู้หรือไม่ก็ตาม อาจารย์ป่วยก็ตกอยู่ในกฎอันนี้อย่างอยากจะทำปฏิเสธได้เช่น ปี ๒๕๑๓ อาจารย์ป่วยแวะเยี่ยมท่านปรีดี พนมยงค์ในฐานะศิษย์-อาจารย์ และเวลาต่อมาอาจารย์ป่วยยังได้เป็นคนเซ็นให้คนใกล้ชิดของท่านปรีดีนำเงินออกมาซื้อบ้านที่ปารีสได้ เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยในวัยชรา อาจารย์ป่วยทำไปในฐานะผู้มีความกล้าหาญทางศีลธรรม แต่ก็กลับทำให้ได้รับการโจมตีอย่างหนัก ปี ๒๕๑๔ จอมพลถนอม กิตติขจร ทำการรัฐประหาร อาจารย์ป่วยได้เขียนจดหมายขึ้นมาโดยใช้นามปากกา “นายเข้ม เย็นยิ่ง” ร้องเรียนให้ผู้ใหญ่บ้าน “พี่ท่าน...โปรดเร่งให้มีกติกามุ่บ้าน...โปรดอำนวยการให้ชาวบ้านไทยเจริญมีสิทธิเสรีภาพตามหลักประชาธิปไตย...” ซึ่งก็ทำให้อาจารย์ป่วยได้รับการคุกคามจากฝ่ายผู้กุมอำนาจรัฐ และถูกกล่าวหาโจมตีต่างๆ นานา วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ขณะที่ท่านกำลังนั่งรอเครื่องบินที่สนามบินดอนเมืองเพื่อเดินทางออกไปต่างประเทศ เนื่องจากความรุนแรง

ของเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม เวลาประมาณ ๑๘.๑๕ น. ได้มีนายตำรวจศพพันโทคนหนึ่งเข้ามาจับอาจารย์ป่วยในขณะที่ท่านกำลังพูดโทรศัพท์ นายตำรวจผู้นี้ได้แสดงกิริยาหยาบคายต่อท่าน พร้อมทั้งดบทูโทรศัพท์ให้ร่วงในขณะที่ท่านกำลังพูดโทรศัพท์อยู่ ต่อเหตุการณ์เลวร้ายต่างๆ ที่ท่านได้รับจนแทบเอาชีวิตไม่รอด ท่านกลับไม่เคยฟ้องร้องใคร โดยให้อภัยและทำความเข้าใจผู้คนเหล่านั้น ท่านไม่เชื่อในการใช้ความรุนแรงเข้าแก้ปัญหา ไม่ว่าปัญหานั้นจะอยู่ในระดับใดก็ตาม

ป่วยที่มีต่อสังคมไทย

คนดีมีความสามารถ และเป็นผู้สร้างจรรโลงสังคมไทยมาตลอดหลายท่านต้องระหกระเหินไปอยู่ต่างประเทศ อย่างท่านปรีดี พนมยงค์ ที่ต้องไปอาศัยอยู่ที่ประเทศฝรั่งเศส ในวัยชรา และได้สิ้นชีวิตลงที่ประเทศฝรั่งเศส กุหลาบ สายประดิษฐ์ (ศรีบูรพา) ต้องไปอาศัยอยู่ประเทศจีนและสิ้นชีวิตลงในประเทศนั้น อาจารย์ป่วย อังภากรณ์ในปัจจุบันก็ต้องอาศัยอยู่ที่ประเทศอังกฤษในวัยชรา เช่นกัน ประเทศอังกฤษที่ท่าน

๖. ในระหว่างครบรอบ ๘๐ ปีนี้ ผมเชื่อว่าผู้หลักผู้ใหญ่ ลูกศิษย์ลูกหา ตลอดจนผู้ใกล้ชิดสนิทกับอาจารย์ป่วย คงจะเขียน “คำอวยพร” มอบให้เป็นสิริมงคล ผมเองเป็นคนไกลปืนเที่ยงเกินไป ไม่บังอาจ แต่ผมก็อยากกล่าวถึงประเด็นสำคัญ สองประเด็นเนื่องในวาระที่ท่านมีอายุครบรอบ ๘๐ ปี ดังนี้

ประเด็นแรก เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปแล้วว่า อาจารย์ป่วย อังภากรณ์ เป็นคนดี มีความสามารถ มีศีลธรรม มีจริยธรรม มีอุดมการณ์เพื่อส่วนรวมเป็นมั่นมัน มีผลงานมากมายทั้งที่เป็นรูปธรรม มีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย สมถะ มีความสุภาพและความเมตตา กรุณาเป็นที่ตั้ง ใฝ่สันติ กล่าวโดยสรุป อาจารย์ป่วย อังภากรณ์ ปุชนิยบุคคล เป็นผู้สร้างบ้านแปงเมืองสังคมไทยเป็นหนี้บุญคุณต่อคนดีศรีสยามท่านนี้มาก

ประเด็นที่สอง จากความจริงในข้อแรกนี้ อาจารย์ป่วย อังภากรณ์กลับได้รับการตอบสนองจากสังคมไทยในทางที่ไม่ดีเลย บางคราวถึงกับเลวร้ายก็มีการถูกโจมตี ถูกตามล่า รวากับอาจารย์เป็นโจรหรืออันธพาล บางครั้งอาจารย์ก็แทบจะเอาชีวิตไม่รอดต้องหลบภัยพาลไปอยู่ต่างบ้านต่างเมือง ขณะเดียวกันประเทศอื่นกลับมองเห็นผลงานและคุณค่าของอาจารย์

ได้ทำคุณงามความดีให้ไว้น้อยกว่าเมื่อเทียบกับประเทศไทยด้วยซ้ำ กลับให้ความคุ้มครอง ให้ความเอื้ออาทรต่อท่าน ในวัยชราและในยามเจ็บไข้ได้ป่วย ในขณะที่ประเทศไทยอันเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของท่านเอง และท่านได้สนองคุณประโยชน์ให้จนตลอดชีวิต กลับไม่ให้การเหลียวแล ซ้ำยังมีการคุกคามอีกด้วยซ้ำไป

สัจธรรมและความหมาย ที่แท้จริงของชีวิต อาจารย์ป่วยที่มีต่อสังคมไทย สะท้อนถึงบริบทของโครงสร้างสังคมไทยได้เป็นอย่างดี ถึงเวลาแล้วที่สังคมไทยจะต้องเปิดใจกว้าง ตีความหมายและให้คุณค่าต่อบุคคลที่อุทิศชีวิตเพื่อสร้างสรรคจรรโลงประเทศชาติ ผู้ที่ทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก สังคมใดที่ยอมรับความหลากหลายของการนำเสนอความคิดเพื่อส่วนรวม และไม่ตื่นเขินไร้อิทธิพลต่อคำโฆษณาชวนเชื่อไม่ว่าจะมาจากทิศทางใดก็ตาม แสดงให้เห็นว่าสังคมนั้นมีโครงสร้างที่เข้มแข็ง มีเสถียรภาพ และมีความมั่นคงในทุกทาง

ตำนานคนดีของโลกคงจะต้องตราชื่ออาจารย์ป่วย อังภากรณ์ไว้ เพราะท่านเป็นคนดีศรีสยามคนหนึ่งนั่นเอง

มีนาคม ๒๕๓๔

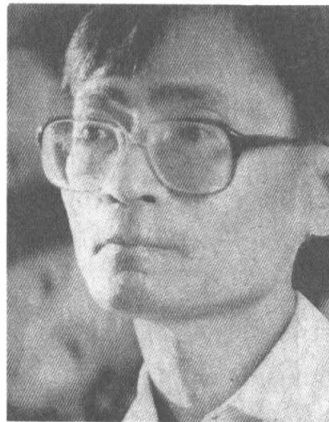

ผู้พิทักษ์สิทธิเด็ก

กุลชรี ดันสุภาพล

สรรพลสิทธิ์ คุมประพันธ์

สรรพลสิทธิ์ คุมประพันธ์ ผู้อำนวยการศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก ได้ต่อสู้กับปัญหาการเอาผิดเอาเปรียบเด็กในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน จนเมื่อเดือนที่แล้วงานของศูนย์ได้มีชื่อเสียงปรากฏในระดับนานาชาติ เมื่อได้รับรางวัลซี เฮนรี เคมเป (C. Henry Kempe) ในฐานะมีผลงานดีเด่นในด้านช่วยเหลือเด็กผู้ถูกทารุณกรรมและถูกทอดทิ้งเนื่องในโอกาสประชุมนานาชาติว่าด้วยเด็กที่ถูกทารุณกรรมและถูกทอดทิ้ง ที่จัดขึ้น ณ เมืองดับบลิน ประเทศไอร์แลนด์ โดยนับเป็นองค์กรไทยแห่งแรกที่ได้รับรางวัลอันทรงเกียรตินี้

ยายต่างก็ให้ความเมตตาและความเอาใจใส่กับเราอย่างดี ครอบครัวของเราทั้งสองสนิทกันมาก”

คุณสรรพลสิทธิ์บอกว่าประสบการณ์ในวัยเด็กนี้เอง ที่ทำให้เขาเข้าใจว่าการดูแลเอาใจใส่และความรักในครอบครัวจะมีผลต่อพัฒนาการด้านจิตใจและความดีของเด็กมากเพียงไร

ในวัยรุ่นคุณสรรพลสิทธิ์เริ่มสนใจในประเด็นด้านสังคม การเมืองและ

เศรษฐกิจมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงไม่กี่ปีก่อนเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เมื่ออายุ ๒๐ ปี เขาได้สมัครเข้าเรียนในคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปีพ.ศ. ๒๕๑๒ คนปดืในตอนนั้นคือ ดร.ปวย อึ้งภากรณ์ อดีตผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย

“ผมเคารพอาจารย์ปวยเป็นอย่างยิ่ง เพราะแม้ท่านจะเป็นนักเศรษฐศาสตร์ แต่ท่านก็พยายามกระตุ้นให้นักศึกษาสนใจการพัฒนาด้านสังคมด้วย ผมได้เรียนวิชาปรัชญาการศึกษาจากท่าน ซึ่งช่วยให้ผมมองทางสังคมของผมกว้างขึ้น และเห็นคุณค่าของการศึกษาที่จะช่วยพัฒนาสังคมและประชาชน”

ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัยของคุณสรรพลสิทธิ์ เต็มไปด้วยการทำกิจกรรมตามสโมสรนักศึกษาและการออกค่ายอาสาพัฒนาชนบท กิจกรรมเพื่อการพัฒนาในระดับรากหญ้าเหล่านี้ผสมผสานกับการศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์ ทำให้เขาตัดสินใจในที่สุดว่าจะไม่เป็นนักเศรษฐศาสตร์ ในเวลาต่อมาเขาจึงได้ศึกษาต่อด้านบริหารธุรกิจ “เนื่องจากผมอยากทำงานกับคนในชุมชนมากกว่าจะเป็นแค่นักวางแผนด้านเศรษฐกิจ” คุณสรรพลสิทธิ์ก็กล่าว

หลังจากจบการศึกษา คุณสรรพลสิทธิ์ทำงาน

วัยเด็กของคุณสรรพลสิทธิ์ แม้จะไม่อบอุ่นตามอย่างอุดมคติ แต่ก็ได้แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของความรักและความเอาใจใส่ของพ่อแม่ อันจะสร้างให้เกิดครอบครัวที่เปี่ยมสุข “พ่อเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ตรงไปตรงมาและยุติธรรมจนเกินไปจึงเป็นเหตุให้ถูกย้ายจากกรุงเทพฯ ไปยังชนบท ส่วนแม่ของผมเป็นครูและจำต้องย้ายไปเรื่อยๆ ตามพ่อ” สรรพลสิทธิ์ฟื้นความหลังให้ฟัง “เมื่อผมอายุ ๔ ขวบ พ่อแม่ตัดสินใจที่จะปล่อยให้ผมและพี่น้องอีก ๖ คนอยู่กับป้าและคุณยายในฝั่งธนบุรี พวกเราจะได้พบกับพ่อแม่ครั้งหรือสองครั้งต่อปีเท่านั้น เมื่อผมอายุได้ ๑๕ แม่ย้ายมากรุงเทพฯ เพื่ออยู่กับเรา แต่พ่อทำงานในต่างจังหวัดจนกระทั่งเกษียณ” คุณสรรพลสิทธิ์ ซึ่งเป็นลูกคนโตใน ๗ คน เล่าให้ฟัง

แม้ว่าจะไม่ได้อยู่พร้อมหน้าพร้อมตาพ่อแม่ลูก แต่ชีวิตในวัยเด็กของเขาก็มีความสุขเช่นกัน “แม้ว่าบางครั้งผมจะรู้สึกโดดเดี่ยวเนื่องจากขาดพ่อแม่ แต่ผมไม่เคยรู้สึกที่ถูกทอดทิ้งเลย เพราะทั้งคุณป้าและคุณ

“ผมเคารพอาจารย์ปวยเป็นอย่างมากยิ่ง เพราะแม่ท่านจะเป็นนักเศรษฐศาสตร์ แต่ท่านก็พยายามกระตุ้นให้นักศึกษาสนใจการพัฒนาด้านสังคมด้วย ผมได้เรียนวิชาปรัชญาการศึกษากับท่าน ซึ่งช่วยให้มุมมองทางสังคมของผมกว้างขึ้น และเห็นคุณค่าของการศึกษาที่จะช่วยพัฒนาสังคมและประชาชน”

ธนาคารซึ่งเป็นงานที่มีรายได้งามและสบายได้เพียง ๗ เดือน เพราะยังหางานอย่างอื่นที่ตรงกับวิชาที่เรียนมาไม่ได้ และได้พบว่ามันไม่สามารถตอบสนองความต้องการและวิถีชีวิตของเขาได้เลย แม้งานราชการที่เขาทำช่วงสั้น ๆ ในเวลาต่อมาก็เป็นที่พึงพอใจเฉกเช่นกัน

ในปีพ.ศ.๒๕๑๙ ตามคำแนะนำของอาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ครูและนักวิจารณ์สังคมที่เขาเคารพ คุณสรพสิทธิ์ได้เข้าทำงานที่มูลนิธิโกมลคีมทอง ซึ่งเน้นการทำงานให้การศึกษาแก่เยาวชนและการพัฒนา แต่ภาวะเผด็จขงรัฐบาลในช่วงนั้นทำให้มูลนิธิโกมลคีมทองต้องปิดตัวเองลงไปโดยปริยายชั่วคราว เขาจึงได้เข้าทำงานในกระทรวงพาณิชย์เป็นเวลา ๑ ปี เพื่อรอการกลับเข้ามาทำงานเพื่อสังคมอีก

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ซึ่งเป็นครูที่เขาเคารพอีกคนหนึ่ง แนะนำให้เขาเข้าร่วมทำงานกับมูลนิธิเด็กซึ่งมีอายุยังไม่ถึง ๑ ปีดีในตอนนั้น “ผมมีหน้าที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อเด็ก สิ่งหนึ่งที่ผมทำในตอนนั้นคือช่วยคุณพิภพ ธงไชยแสวงหาที่ที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก”

ในช่วงเวลานั้นเอง เขายังได้ทำงานแผนกสิทธิมนุษยชนให้กับกลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม จนกระทั่งในปีพ.ศ. ๒๕๒๗ เขาจึงได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ประสานงานศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กที่เพิ่งตั้งมาได้พักหนึ่ง

คุณสรพสิทธิ์เล่าให้ฟังถึงเด็กที่เขาช่วยเป็นกรณีแรกว่า “เป็นเด็กหญิงวัยรุ่นที่ถูกแม่ของเธอเอง กล่าวหาว่าขโมยเงิน ดำรวจทำการสอบสวนเธอ ซึ่งถ้าพบว่าผิดเธออาจจะถูกส่งไปยังศูนย์กักกันเยาวชนเป็นเวลามากถึง ๕ ปี”

หลังจากทำการสอบสวนข้อมูลด้วยตนเอง คุณสรพสิทธิ์เชื่อว่าเด็กคนนั้นบริสุทธิ์ “แม่ของเธอซึ่งแยกทางกับพ่อไม่รักเด็กคนนี้ และอยากจะทำจัดเธอไปเนื่อง

จากเธอสูบบุหรี่และทำทางเหมือนเด็กผู้ชาย แม่มองว่าเธอเป็นเด็กเลวและเข้าใจเอาเองว่าเป็นคนขโมยเงิน ในขณะที่ครูกลับไม่เชื่อ”

ในฐานะที่ไม่มีความรู้ด้านกฎหมายเลย คุณสรพสิทธิ์พบว่าตัวเองไม่สามารถช่วยอะไรเด็กได้ “ได้รู้สึกว่าคุณไม่มีโอกาสแล้ว และได้หนีไปทั้ง ๆ ที่คิดยังคงอยู่ในศาล ผมรู้สึกเหมือนเป็นความล้มเหลว”

ด้วยความมุ่งมั่นที่จะแสวงหาความรู้ด้านกฎหมาย คุณสรพสิทธิ์ซึ่งมีอายุได้ ๓๔ ปีแล้ว จึงได้สมัครเข้าศึกษาระดับปริญญาตรีด้านกฎหมายในภาคค่ำ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และจบการศึกษาในเวลา ๔ ปี ซึ่งช่วยให้เขามีความมั่นใจในการทำงานช่วยเหลือเด็กมากขึ้น และยังมีส่วนทำให้เขาสามารถเจรจาให้รัฐบาลผ่านกฎหมายว่าด้วยการปราบปรามโสเภณีด้วย

ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก มีสำนักงาน ๑ แห่งในกรุงเทพฯ ซึ่งนอกจากงานช่วยเหลือเด็กแล้วยังประสานงานกับองค์กรเอกชนและหน่วยงานรัฐบาลอื่น ๆ อีกมากมายเพื่อปกป้องคุ้มครองเด็ก แต่ก็ไม่วายถูกกล่าวหาว่าจากหน่วยงานราชการว่า สร้างภาพการทารุณกรรมเด็กให้ดูน่ากลัวจนเกินความจำเป็น ทั้งโดยส่วนตัวคุณสรพสิทธิ์เองยังถูกพ่อแม่ของเด็กบางคนต่อว่าหรือข่มขู่เนื่องจากพยายามเปิดเผยกรณีทารุณกรรมนั้น

คดีเด็กบางคดียืดเยื้อยาวนานแต่ลงเอยด้วยความสำเร็จ ดังในกรณีการลักพาเด็ก ๕ คนอายุระหว่าง ๑-๓ ขวบในปี ๒๕๓๐

“เราสู้ว่านี่จากหนังสือพิมพ์ และได้พยายามพูดกับพ่อแม่เด็ก และรู้ว่าเด็กถูกนำไปยังมาเลเซียแล้ว ผมและเพื่อนร่วมงานคือคุณธีรภรณ์ วีรวัฒน์ ได้ใช้เวลาถึง ๒ ปีเพื่อติดตามคดีนี้จนสำเร็จ”

ในที่สุดพวกเขาสามารถนำตัวเด็กคืนกลับสู่พ่อแม่ได้

“การศึกษาเป็นกุญแจสำคัญในการแก้ปัญหาทุพโภชนาการต่อเด็กในความคิดของคุณสรพรพิสิทธิ์ แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายถึงการศึกษาแบบเป็นทางการ หากหมายถึงการศึกษาที่บ้าน “ผู้ปกครองจะต้องได้รับการอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก พวกเขาจะต้องมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการสอนเพศศึกษาให้กับเด็ก ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการป้องกันตนเอง” ”

กรณีนี้เป็นเพียงเสี้ยวหนึ่งของภูเขาน้ำแข็ง “กรณีลักพาเด็กสะท้อนถึงธุรกิจค้าเด็กระดับนานาชาติที่กำลังเฟื่องฟู พ่อแม่จำนวนมากขายลูกของตนเองให้กับชาวต่างชาติเพื่อนำไปอุปการะ หรือเพื่อไปเป็นเด็กรับใช้ หรือเป็นผู้ช่วยในการก่ออาชญากรรม”

ผลของงานในรอบ ๑๒ ปีที่ผ่านมาทำให้ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กเป็นที่รู้จักทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

สิ่งที่สร้างความสุขในชีวิตให้กับคุณสรพรพิสิทธิ์ อีกอย่างหนึ่งนอกจากการทำงานคือ ชีวิตครอบครัว “เมื่อผมเริ่มทำงานองค์กรพัฒนาเอกชน บางครั้งผมทำงานตลอด ๒๔ ชั่วโมง ไม่สนใจจะเข้าบ้านเพื่อหลับนอน ผมเปลี่ยนไปเมื่อแต่งงาน” การมีลูกชายขึ้นมา ๑ คน ยิ่งทำให้คุณสรพรพิสิทธิ์ต้องแสวงหาสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว

“ผมพยายามใช้เวลาว่างอยู่กับลูก โดยเฉพาะในตอนเย็นและช่วงสุดสัปดาห์ และถ้าเป็นไปได้ผมจะพาเขาไปเรียนและรับกลับในตอนเย็น”

“ผมพยายามอธิบายให้ลูกเข้าใจเกี่ยวกับงานที่ทำ และบางครั้งก็พาเขาไปที่สำนักงานด้วย”

คุณสรพรพิสิทธิ์ยังรู้สึกไม่เห็นด้วยกับวัฒนธรรมด้านเพศของชายไทยด้วย “พฤติกรรมเจ้าชู้ของผู้ชายเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ลายชีวิตแต่งงาน เพราะว่าฝ่ายหญิงจะไม่มีความสุขเลยถ้ารู้ว่าสามีหรือเพื่อนชายของเธอไปเที่ยวหาความสุขอยู่นอกบ้าน”

การศึกษาเป็นกุญแจสำคัญในการแก้ปัญหาทุพโภชนาการต่อเด็กในความคิดของคุณสรพรพิสิทธิ์ แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายถึงการศึกษาแบบเป็นทางการ หากหมายถึงการศึกษาที่บ้าน “ผู้ปกครองจะต้องได้รับการอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก พวกเขาจะต้องมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการสอนเพศศึกษาให้กับเด็ก ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการป้องกันตนเอง”

ฐานที่จำเป็นสำหรับการป้องกันตนเอง”

สิ่งที่เขาหวังสำหรับอนาคตคืออะไร

“ผมอยากจะมีมีการผ่านกฎหมายใหม่ เพื่อปกป้องเด็กก่อนที่พวกเขาจะถูกกระทำ กฎหมายเท่าที่มีอยู่จะเกี่ยวข้องเฉพาะผลเสียหายหลังจากที่เด็กถูกกระทำแล้วเท่านั้น”

เรียบเรียงจาก Champion of Children’s Rights โดยกุลชรี ต้นสุภาพล บางกอกโพสต์ ๒๑ กันยายน ๒๕๓๙

(ต่อจากหน้า ๒๙)

เดียวกัน เพียงแต่ว่าจะออกมาในรูปของเงิน หรือการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง ชื่อเสียงและอำนาจ จึงทำให้การทำงานยากที่จะหาความสุขได้

ดังนั้น การทำงานจึงเป็นการดำเนินชีวิตที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ トラบไคการทำงานมิใช่เป็นไปเพื่อลดอัตราของตนเองลงแล้วไซร์ ก็อย่าหวังไว้เลย ว่า “สุขแท้มีแต่ในงาน” จะเกิดขึ้นได้

**ปาฐกถา เสม พริ้งพวงแก้ว ครั้งที่ ๒
“ไทยคดีศึกษากับองค์กรร่วมแห่งความรู้”**

สุลักษณ์ ศิวรักษ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร ร่วมกับเสมสิกขาลัย

วันศุกร์ที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๙

ณ ห้องประชุมชั้น ๒ (ห้อง ๓๐๔) อาคารศูนย์รวม ๑

มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ กรุงเทพฯ

ส.ศิริรักษ์ วิพากษ์สังคมไทย :

เสียงจากหนังสือพิมพ์ไทยในอเมริกา*

เมื่อค่ำวันที่ ๖ สิงหาคมนี้ ผู้สื่อข่าวได้ สัมภาษณ์ **อาจารย์สุลักษณ์ศิริรักษ์** ปัญญาชนและนักปราชญ์ที่ต่อสู้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมไทย ในโอกาสที่อาจารย์สุลักษณ์เสร็จการประชุมร่วมระหว่างศาสนาพุทธ-คริสต์ ที่มหาวิทยาลัยเดอปอล เมืองชิคาโก

ในเบื้องต้นอาจารย์สุลักษณ์กล่าวถึงการประชุมครั้งนี้ว่า การประชุมคราวนี้เป็นการประชุมเรื่องชาวพุทธ-คริสต์ที่มีบทบาททางสังคม โดยชื่อภาษาอังกฤษเขาว่า Socially Engaged Buddhists and Christians ดังอาจารย์ได้กล่าวว่า

ที่จริงเรื่อง Engaged Buddhists หรือพุทธศาสนิกเพื่อสังคม ผมเป็นตัวตีประเด็นนี้เพราะว่า ฝ่ายที่ถือพุทธในเมืองนอกมักจะเอาแต่ภาวนาอย่างเดียว ไม่สนใจปัญหาสังคม แต่การถือพุทธโดยภาวนาอย่างเดียว ผมถือว่าเป็นการเข้าใจศาสนาอย่างผิดๆ เป็นการหนี เพราะศาสนาพุทธนั้น สอนให้คนแก้ไขปัญหาตัวเอง พัฒนาจากคนเห็นแก่ตัวเป็นคนไม่เห็นแก่ตัวและคนที่ไม่เห็นแก่ตัวจะต้องมีบทบาทในสังคม เพราะเรื่องศีลนั้นเป็นเรื่องของความยุติธรรมในสังคม เรื่องทานเป็นเรื่องของสังคมสงเคราะห์ การภาวนาช่วยให้รู้จักตัวเอง รู้จักศักยภาพของตัวเองแล้วนำมาแก้ไขปัญหาสังคมโดยสันติวิธี

การประชุมครั้งนี้ เราจัดที่มหาวิทยาลัยเดอปอล ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของคาทอลิกคนสำคัญที่เป็นประธาน

พระมหาโสมนันทะ

ในครั้งนี่คือทะเลาะมา วันที่เปิดประชุมท่านเป็นผู้กล่าวปาฐกถาน่า และผมเป็นคนถามปัญหาท่าน ผมบอกว่าที่ท่านบอกว่าการแก้ปัญหาสังคมและการเมืองนั้นให้ใช้เมตตา กรุณา อย่าเกลียดศัตรูผมเห็นว่า เป็นเรื่องถูกต้อง ฝ่ายพุทธน่าจะมีจุดยืนในเรื่องนี้ แต่ผมบอกว่าจุดยืนท่านนี้ไม่พอ ผู้ที่ถือพุทธเข้าใจใหม่ว่าเวลานี้โลกและสังคมเต็มไปด้วยโครงสร้างอันอยุติธรรม โครงสร้างอันนี้ให้ประโยชน์กับคนรวย ไม่ให้ประโยชน์กับคนจน และโครงสร้างอันนี้ทำให้คนต้องการแก้ปัญหาด้วยความรุนแรง

ถ้าฝ่ายพุทธไม่รู้เท่าทันประเด็นนี้ ก็จะสอนให้คนเป็นคน“ดี” แบบประเภทที่ผมใช้คำว่า Goody กล่าวคือเป็นคนน่ารัก ยอมสยบกับระบบที่ครอบงำ ท่านทะเลาะมาก็ดี ท่านเป็นคนน่ารัก ท่านบอกว่าไม่เคยคิดเรื่องนี้มาก่อน และท่านอยากให้ผมมีคำตอบที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น ท่านอยากจะนัดให้ไปคุยกันเป็นส่วนตัว ผมเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่น่ารัก ท่านยอมรับว่า ท่านไม่รู้เรื่องนี้

ในการประชุม เรามีการแบ่งกลุ่มประชุมในเรื่องต่างๆ อย่าง การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม การแก้ปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคม การแก้ปัญหาโรคเอดส์ ฯลฯ มีคนเข้าร่วมประชุมกว่า ๓๐๐ คนจากหลายประเทศ รวมทั้ง **อารีรัตน์ จากศรีลังกา** คนไทยมาอีกหลายคน รวมทั้ง **พระเมตตาตันโทก็มา สมเด็จพระมหาโพธิะ-**

*จากหนังสือพิมพ์เสรีชัย สหรัฐอเมริกา ฉบับที่ ๑๐-๑๖ สิงหาคม และ ๑๗-๒๓ สิงหาคม ๒๕๓๔

“คนไทยส่วนมากมีความจำอันสั้น คนไทยจำนวนมากเหมือนลา เหมือนม้า ม้าที่ถูกเขาเอากรอบบังตาไม่ให้เห็นอะไร ลาคือไม่มีสติปัญญา ผมเชื่อว่าคนไทยที่แอลเอ.คงไม่จัดอะไรเป็นที่ระลึก ๖ ตุลา ที่ไหนๆ ก็คงไม่จัด ถ้าจัดก็คงมีคนมาน้อย ไม่เหมือนจัดการต้อนรับนักมวยวันนี้ เพราะเราชอบรับความสำเร็จ รับความฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย เราไม่ชอบรำลึกถึงความเจ็บปวดที่เพื่อนของเรา พ่อแม่ของเราถูกรังแก แล้ว ๖ ตุลาคมยังไม่ใช่การรังแกเป็นครั้งสุดท้าย ล่าสุดเมื่อ ๔ ปีที่แล้ว เหตุการณ์เดือนพฤษภาคม เราก็ถูกรังแกอีก แต่เรามักจะลืม”

นันทะ จากเขมรก็มา ปีนี้ท่านได้รับเสนอชื่อให้รับรางวัลโนเบลอีก ท่านเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงมาก

ในที่ประชุม ผมเสนอว่า นี่เป็นครั้งแรกที่มีการประชุมร่วมพุทธ-คริสต์ เกี่ยวกับปัญหาสังคม ที่จริงพุทธ-คริสต์เราประชุมกันมาตั้งแต่ปี ค.ศ.๑๘๘๐ เราประชุมกันทุก ๒ ปี คนสำคัญอยู่ที่เมืองแคลมอนต์นี่เอง จอห์น คือเขาเป็นคนมีชื่อเสียงมาก และเป็นคนสำคัญของขบวนการฝ่ายคริสต์ของประเทศนี้ เขาเป็นโปรดิวเซอร์และเขียนหนังสือร่วมกับดาร์ลี เรื่อง *The Common Goods* เพิ่งออกมาปีกกลายนี้ เป็นเรื่องที่เสนอเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์แบบคริสต์ เขาเอาอย่างซุ่มมากเกอร์ที่เขียนเศรษฐศาสตร์แบบพุทธ เพราะเศรษฐศาสตร์ปัจจุบันมันเป็นเศรษฐศาสตร์แบบทุนนิยม ที่เอาเปรียบคนจนและปู้ยี่ปู้ยำระบบนิเวศวิทยาทั้งหมด จอห์น คือเขาเสนอว่าเศรษฐศาสตร์ น่าจะเป็นเศรษฐศาสตร์แบบคริสต์ กลุ่มที่เราประชุมกันทุกสองปีก็มาประชุมในคราวนี้ เราเคยประชุมกันที่ฮาวาย และที่ซิดคาโกเมื่อสี่ปีก่อน ครั้งสุดท้ายประชุมกันที่ญี่ปุ่น

แต่นี่เป็นครั้งแรกที่มีการประชุมในเรื่องที่จะเอาไปประยุกต์ใช้กับสังคม วันสุดท้ายเขาให้ผมเสนอว่า น่าจะทำอะไรต่อไป ผมเสนอว่านี่เป็นครั้งแรกที่ประชุมพุทธ-คริสต์ที่จะแก้ปัญหาสังคม เป็นของดีที่มีผู้มาประชุมกว่า ๓๐๐ คน และต่างเห็นพ้องต้องกันทั้งนั้น เราน่าจะประชุมกับคนที่ไม่เห็นพ้องต้องกัน เช่น เชิญพระและบาทหลวงที่สนใจเฉพาะเรื่องสร้างพระใหญ่ๆ สร้างวิหารโตๆ ไม่สนใจปัญหาสังคม อย่างจากแถวแอลเอ.น่าจะเชิญไปประชุมด้วย นี้อันที่ ๑ เพราะพระส่วนใหญ่เน้นแต่วัตถุโดยไม่รู้ตัวว่าศาสนาพุทธก็ดี คริสต์ก็ดี อิสลามก็ดี ส่วนใหญ่เวลานี้รับใช้ระบบบริโภคนิยมและทุนนิยม

ศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลามเป็นเพียงเครื่องประดับเท่านั้น เวลานี้พวกพระก็หาเงิน บาทหลวงก็หาเงิน โด๊ะ-อิหม่ามก็หาเงินแล้วไปรับใช้พรรคการเมือง ผมว่าน่าจะต้องคุยกับพวกนี้ อันที่ ๒ จะต้องรู้ว่าฝ่ายตรงข้ามของเราใครบ้าง เช่น พวกธนาคารโลก เพราะธนาคารโลกเป็นตัวตั้งตัวตีสะกดระบบให้คนเห็นว่าการพัฒนาเป็นของดี การพัฒนาจะช่วยคนรวยให้รวยมากขึ้น ช่วยให้คนจนจนอยู่ต่อไปนานๆ ทั้งธนาคารโลก กองทุนการเงินระหว่างประเทศ องค์กรการค้าโลก พวกนี้เป็นโครงสร้างสำคัญที่สร้างความรุนแรง เขาก็เห็นด้วยว่า จะต้องคุยกับพวกนี้เพราะว่าในธนาคารโลก ก็มีคนดีๆ แม้กระทั่งแม่ทัพนายกองก็มีคนดีๆ

แต่ขณะเดียวกัน เราต้องรู้ว่า ๘๗% ของอาวุธที่ผลิตจากโลกตะวันตก ถูกส่งไปขายยังโลกตะวันออก จากโลกที่หนึ่งไปขายในโลกที่สาม ถ้าเราไม่เห็นประเด็นนี้เป็นประเด็นหลักแล้ว เราจะไม่สามารถแก้ปัญหาได้

ในการแก้ปัญหา ทางฝ่ายพุทธและคริสต์เห็นว่าจะต้องแก้ด้วยอหิงสธรรม ไม่ใช่ความรุนแรง ของเราติดกับมาร์กซิสต์ตรงที่ว่า เราไม่เกลียดแม่ทัพ เราไม่เกลียดนายทุน เราไม่เกลียดคนที่กดขี่เรา แต่เราจะต้องแก้โครงสร้าง ต้องเห็นว่าระบบโครงสร้างเอาเปรียบและกดขี่ เราจะต้องแก้โครงสร้างอันนี้ แต่เรายังไม่มีคำตอบในการแก้โครงสร้าง เราจะต้องหันมาร่วมกันคิดในการทำลายโครงสร้างอยู่ดิธรรมนั้นให้ได้ ถ้าเราคิดเรื่องนี้ตกภายใน ๔ ปี ศตวรรษหน้าจะเป็นศตวรรษแห่งชัยชนะ ศตวรรษแห่งการปลดแอก การหลุดพ้น มิฉะนั้นแล้วศาสนาพุทธ คริสต์ จะเป็นเครื่องมือของบริโภคนิยม ศาสนาใหม่ที่สะกดให้คนทุกคนบูชาเงิน ดังระบบการ

ศึกษาในเวลานี้ก็ผลิตคนออกมาเพื่อหาเงินเท่านั้น และเมื่อหามาได้ก็บริโภคในสิ่งที่ไม่จำเป็นในชีวิต ที่ธรรม-ศาสตร์ เด็กนุ่งกางเกงยีนตัวละไม่รู้กี่พันบาท ถือกระเป๋าใบละ ๘,๐๐๐ บาท มีโทรศัพท์มือถือ ฯลฯ เดียวนี้ในเมืองไทย รถเบนซ์ขายดีที่ ๑ วิสกีชนิดหนึ่งขายดีเป็นที่ ๒ ของโลก คนไทยบ้ากันถึงขนาดนี้ แต่เมืองไทยไม่ได้บ้าอย่างเดียว มันบ้ากันไปทั่วโลก

การแก้ปัญหาให้ตก ผมเห็นว่าวิธีเดียวคือต้องหันมาหาศาสนาธรรมที่มีเนื้อหาสาระ เพราะศาสนาธรรมสอนให้เข้าใจว่าเงินไม่ใช่สิ่งที่สำคัญที่สุด การที่คนเห็นว่าเป็นเงินสำคัญ เพราะเรารู้สึกด้อย ฝรั่งเศสใช้คำว่า sense of lack ความรู้สึกพร่อง ความรู้สึกว่าเรายังมีไม่พอ เมื่อไม่พอก็ต้องแสวงหา หาแล้วไม่พอ ก็ต้องไปซื้อแทบทั้งนั้น เช่น ซื้อบ้านผ่อนส่ง ซื้อรถผ่อนส่ง ธนาคารก็รวย บริษัทก็รวย เพราะเราเป็นเครื่องมือถูกเขาปั่นหัว เรื่องที่ออกมาทางสื่อ ส่วนใหญ่เป็นการใช้ความรุนแรงทำให้คนอื่นเห็นว่า ความรุนแรงคือคำตอบ การแก้ปัญหาต้องใช้ความรุนแรง ต้องมีอาวุธ ต้องมีทหาร ก็เหมาะสม เพราะพวกค้าอาวุธต้องการอันนี้ ตราบใดที่คนเห็นว่าการแก้ปัญหาต้องใช้ความรุนแรง ความรุนแรงก็ต้องใช้อาวุธ อย่างที่ผมบอกแล้วว่า ๘๗% ของอาวุธที่ผลิตในโลกที่หนึ่ง จะถูกส่งมาขายในโลกที่สาม

เมืองไทยเวลานี้มีปัญหา ทหารใหญ่ซื้ออาวุธกันเหลือเกิน ผมไม่โทษทหารเหล่านั้นเพราะเขาถูกสะกดว่าการแก้ปัญหาต้องใช้อาวุธ ที่จริงทางศาสนาบอกว่าการแก้ปัญหาจะไม่ใช้อาวุธแก้ จะต้องเอาความดีชนะความชั่ว เอาความจริงชนะความเท็จ อย่างบริโภคนิยมก็ต้องเอาสันตดุริธรรม เอาความสันโดษมาแก้ปัญหา แต่เวลานี้คนไม่เข้าใจประเด็นเหล่านี้ คิดว่าศาสนาไม่มี ความจำเป็น ในการประชุมเราพูดกันถึงประเด็นเหล่านี้

หลังการประชุม เราไปประชุมร่วมกันของคนกลุ่มน้อยที่ถือพุทธ ที่**วัดธรรมาราม** เรียกว่าวันแห่งการเจริญสติ เขาเชิญผมกับ**อารีรัตน์** จากศรีลังกาเป็นผู้นำในการประชุม เป็นการจัดร่วมของพุทธสมาคมของทุกนิกาย ในมิดเวสต์ ไม่ว่าจะเป็นเกาหลี่ ญี่ปุ่น เซ็น เขมร ไทย ทิเบต และร่วมกับ**พุทธศาสนิกสัมพันธ์เพื่อสันติภาพ**

ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่เบอร์keley และมีสาขาอยู่แทบทุกเมือง เขามาร่วมเป็นเจ้าภาพจัด มีคนมาร่วมประมาณ ๗๕ คน เรามีวิธีการเข้าสมาธิภาวนา เดินจงกรม และจากนั้นได้พูดถึงปัญหาของสังคมว่า จะแก้กันอย่างไร

การแก้ปัญหาของสังคมเราไม่ใช่สมองเพียงอย่างเดียว เราต้องเจริญสติด้วย ให้เราพยายามสมานสมองกับหัวใจในการแก้ปัญหา วันนั้นเป็นวันมงคลด้วย เพราะเป็นวันที่ร่องเลขาชำนักรบพระราชวังมาพุดสรเสริญ พระเกียรติคุณพระเจ้าอยู่หัวที่เสวยราชาศครบ ๕๐ ปี ทางวัดก็ประกาศต้อนรับรองเลขาธิการว่าเป็นมงคลที่ท่านมาเยี่ยมวัด ทางวัดบอกว่า อาจารย์สุลักษณ์ก็มานำธรรมาภาวนาที่วัด ปรากฏว่าท่านรองเลขาธิการบอกว่าท่านเป็นหวัด โอ ไม่สามารถปรากฏตาได้ เลยกินข้าวแล้วก็กลับ

ต่อประเด็นความเห็นของอาจารย์ในวาระครบรอบ ๒๐ ปีของเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๖ อาจารย์สุลักษณ์กล่าวว่า

เหตุการณ์เดือนตุลาปีนั้นถือว่าสำคัญ เพราะเป็นการครบรอบ ๒๐ ปีของเหตุการณ์ที่ชนชั้นสูงประหัตประหารชนชั้นธรรมดาสามัญ ประหัตประหารราษฎรประชาชน นิสิต นักศึกษา ถ้าผมไม่ได้รับเชิญมาพูดที่สมิธโซเนียนอเมริกา ในโอกาสครบรอบ ๒๐๐ ปี ก็คงถูกประหารไปแล้ว **คุณปวย อังภากรณ์** ซึ่งในเวลานั้นเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ถูกตบที่ใบหูแต่เคราะห์ดีออกนอกประเทศได้ ไม่อย่างนั้นถูกลูกเสือชาวบ้านลากไปกระเทีบบ้างทั้งเป็นแล้ว หนังสือของผมถูกเผาไปไม่รู้กี่หมื่นเล่ม หนังสือที่ผมพิมพ์ก็ถูกเผา บริษัทของผมแห่งหนึ่งล้มละลาย ผมยังถือว่าตัวเองเดือดร้อนน้อยกว่าคนอื่น เพื่อนผม ลูกศิษย์ผม ถูกเผาทั้งเป็น ถูกตีบ ถูกกระเทีบ หลายคนถูกติดคุก หลายคนต้องหนีเข้าป่า หลายคนต้องหนีไปเมืองนอก

นี่เหตุการณ์ผ่านมา ๒๐ ปี คนไทยส่วนใหญ่วงศ์สัมพันธ์กันหมดแล้ว คนไทยส่วนใหญ่มีความจำอันสั้น คนไทยจำนวนมากเหมือนลา เหมือนม้า ม้าที่ถูกเขาเอากรอบบังตาไม่ให้เห็นอะไร ลาคือไม่มีสติปัญญา ผมเชื่อว่าคนไทยที่แอลเอ.คงไม่จัดอะไรเป็นที่ระลึก ๖

ตุลา ที่ไหนๆ ก็คงไม่จัด ถ้าจัดก็คงมีคนมาน้อย ไม่เหมือนจัดการต้อนรับนักมวยวันนี้* เพราะเราชอบรับความสำเร็จ รับความฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย เราไม่ชอบรำลึกถึงความเจ็บปวด ที่เพื่อนของเรา พ่อแม่ของเราถูกรังแก แล้ว ๖ ตุลาคม ยังไม่ใช่การรังแกเป็นครั้งสุดท้าย ล่าสุดเมื่อ ๔ ปีที่แล้ว เหตุการณ์เดือนพฤษภาคมเราก็ถูกรังแกอีก แต่เรามากจะลืม

การรังแกจะต้องเกิดขึ้นอีก ตราบใดที่โครงสร้างอันอยู่ดีธรรมยังไม่ถูกแก้ไข เมืองไทยรับโครงสร้างอันอยู่ดีธรรมนี้มาเต็มที่ และโครงสร้างนี้ก็ให้ประโยชน์กับคนจำนวนน้อยที่อยู่ข้างบน ซึ่งมีอยู่ไม่กี่สกุล ที่ดินในกรุงเทพฯ ๓๐% เป็นของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นรัฐภายในรัฐ ไม่ขึ้นกับใครเลย เอาเงินมาแล้วไปใช้ที่ไหนไม่มีใครรู้ มีเด็กคนหนึ่งที่มาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ต้องการทำปริญญาโทเรื่องสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ไปขอข้อมูลก็ไม่ให้เลย และสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ไล่ที่คนที่เขาเช่าอยู่หลายชั่วคน ไล่เหมือนหมูเหมือนหมา

อย่างมีคนหนึ่งที่เขาอยู่ที่บางรัก มาหลายสิบปี สำนักงานทรัพย์สิน ๕ มาไล่ โดยรวมหุ้นกับบริษัทคริสเตียนีเนลสัน เพื่อหวังจะสร้างคอนโดมิเนียมใหญ่สร้างตึกหอการค้าใหญ่ เขาให้เงินค่าชดเชยห้องหนึ่งสองแสนบาท จะเอาหรือไม่เอา ถ้าสู้คดีก็แพ้ เพราะกฎหมายช่วยคนรวย ช่วยเจ้าของที่ดิน แล้วเงินสองแสนบาทได้มาจะไปอยู่ที่ไหนได้ ในขณะที่ผู้อำนวยการทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์สร้างห้องน้ำให้แม่ของตนเองเจ็ดแสนบาท แต่ให้เงินชดเชยคนที่ถูกไล่ห้องละสองแสนบาท ผมกับผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สินก็รู้จักกันดี รักใคร่กันด้วย จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา ผมรู้จักตั้งแต่เขาเป็นเด็ก นายเอเขาเป็นคนน่ารัก เขาเคยบอกว่า อาจารย์สุลักษณ์เป็น The Conscious of the Nation เป็นมโนธรรมสำนึกของประเทศชาติ ตอนนี้อาจคงไม่มีอีกอย่างนั้นแล้ว

*มีงานต้อนรับ สมรภักษ์ คำสิงห์ นักมวยเหรียญทอง กีฬาโอลิมปิกที่วัดไทยในแอลเอ อย่างมโหฬาร

ทะไลลามะ ในวันเปิดประชุมพุทธ-คริสต์ ที่ชิคาโก

อาจารย์สุลักษณ์ ได้ตอบคำถามถึงเรื่องการถูก "เซ็นเซอร์" ทางสถานีวิทยุทหารบกฯ

วิทยุเนชั่นมาสัมภาษณ์ ว่าดูสิดีโพลบอกว่าเดี๋ยวนี้ทหารเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น เขามาถามผมว่า เป็นไปได้ไหมว่าทหารเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ผมบอกว่าถ้าทหารเป็นประชาธิปไตย หมายความว่าทุกคนเท่าเทียมกันหมด การตัดสินใจต่างๆ ทุกคนต้องออกความเห็นร่วมกัน แต่ระบบทหารนั้น นายพลสั่งมานายพันๆ ต้องทำตาม นายพันสั่งนายร้อยๆ ต้องทำตาม นายร้อยสั่งนายสิบๆ ต้องทำตาม ผมบอกเป็นไปไม่ได้ที่ทหารจะเป็นประชาธิปไตย เขาเลยโกรธว่าทหารไม่เป็นประชาธิปไตย เลยสั่งปิด ผมพูดความจริงเท่านั้นเองเวลานี้ สิ่งที่เมืองไทยกลัวมากที่สุดคือ ความจริง พูดความจริงไม่ได้เลย ไม่มีใครอยากพูดความจริง ผมไม่อยากพูดนะ ในบางเรื่องมีผมคนเดียวที่พูด อย่างเรื่องงานพระบรมศพ ผมบอกว่าเป็นการเปลี่ยนแปลง ถ้าสมัย พิธีการต่างๆ เลอะเทอะเรื่อร่า ถ้าสมัย แต่ไม่มีใครกล้าเอาไปพิมพ์ ทุกคนกลัวการพูดความจริง

ในด้านการพัฒนาประชาธิปไตยของเมืองไทยนั้น คิดว่าจะต้องใช้เวลากี่ปี อาจารย์สุลักษณ์ตอบในประเด็นนี้ว่า

นานเท่าไรอยู่ที่พวกเราทุกคน ผมกลับไปวันที่ ๒๔ สิงหาคมนี้ จะไปพูดเรื่องสถาบันพระมหากษัตริย์กับสังคมไทย เอ้ยเท่านี้คนก็กลัวแล้ว กลัวอะไรกัน ไม่ต้องกลัว ผมถูกจับมาสองหนแล้ว จะจับอีกก็ได้ แล้ว

จับทุกครั้งที่ต้องปล่อย เพราะผมพูดตามหลักความจริง ตามหลักกฎหมายทั้งนั้น

ถ้าเวลานี้คนยังมีความกลัว ประชาธิปไตยก็จะมีไม่ได้ ทำไมประเทศอังกฤษถึงเป็นประชาธิปไตย คนลืมนึกไปว่า ประเทศอังกฤษเป็นประชาธิปไตยก่อนฝรั่งเศส เกิดปฏิวัติใหญ่ถึง ๑๐๑ ปี ในประเทศอังกฤษ เราเรียกเหตุการณ์ครั้งนั้นว่า Glorious Revolution เพราะเป็นการปฏิวัติที่คนธรรมดาสามัญสามารถเอาพระเจ้าแผ่นดินไปตัดพระเศียรได้ พระเจ้าแผ่นดินหมดความศักดิ์สิทธิ์นี้เป็นประเด็นที่ ๑ ประเด็นที่ ๒ เหตุการณ์นั้นเป็นครั้งแรกที่ประชาชนเลิกกลัว คนธรรมดาสามัญรู้สึกว่าเขาลีกกลัว ความกลัวเกิดขึ้น แต่ก่อนนี้มีแต่เห็นที่คนชั้นสูงเท่านั้นที่จะตัดสิ้นชะตากรรมบ้านเมือง แต่ในปีค.ศ. ๑๖๘๘ คนธรรมดาอย่างจอห์น มิลตัน คนธรรมดาซึ่งดาบอด เขียนหนังสือได้ทำทายมาก

อย่างประเทศพม่าจะเป็นประชาธิปไตยก่อนประเทศไทย เพราะคนพม่าไม่กลัวเผด็จการ ออง-ซาน ซูจี เดิมถูกขังอยู่ ๖ ปี เธอเรียกประชุมใหญ่ ๒๗ พฤษภาคมที่แล้ว รัฐบาลทหารพม่าจับคนที่จะมาประชุมกับเธอ ๗๔ คนไปทรมาน และถึงเวลานี้ไม่รู้ว่ามีอีกกี่ร้อย แต่ในที่สุดก็ต้องปล่อยมาแล้ว ๔๐ คน แสดงว่าคนพม่าฉลาดและไม่กลัว แต่คนไทยถูกหลอกให้สยบยอมและกลัวสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์กลัวของขลัง จนกระทั่งรัชกาลที่ ๔ กลายเป็นเสด็จพ่อไสยศาสตร์เข้ามาปนไปหมด อย่างนี้จะไม่มีทางเป็นประชาธิปไตย เราต้องปลุกให้คนไม่กลัว แล้วคนจะไม่กลัวมากขึ้น อย่างเวลาพวกแม่ทัพนายกองมาแอลเอ พวกคุณถือป้ายไล่ไปเลย ถ้าคนเริ่มไม่กลัวแล้ว ประชาธิปไตยจะเริ่มมีได้ ผมต้องการปลุกให้คนเริ่มไม่กลัว แล้วคนจะไม่กลัวมากขึ้น

ส่วนที่ว่า อุปสรรคของระบอบประชาธิปไตยอยู่ที่ความกลัวใช่หรือไม่ อาจารย์สุลักษณ์ให้ความเห็นว่า ความกลัวเป็นพื้นฐานของมนุษย์ มนุษย์กลัวตาย มนุษย์กลัวความไม่มั่นคงในชีวิต กลัวจะไม่มีคู่ครอง กลัวคู่ครองจะทิ้งไป กลัวทุกอย่าง กลัวแม้กระทั่งผี ผิดถ้าเราไม่กลัวมัน มันก็กลัวเราอย่างสถาบันพระมหากษัตริย์

เราเรียกว่า “เจ้า” “เจ้า” กับ “ผี” อันที่จริงเป็นคำเดียวกัน เรากลัวเจ้าเหมือนกับกลัวผี ก็เลยนึกว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์มหัศจรรย์

คราวที่แล้ว ผมพูดว่า “คลานย้วยเย้ย” เลยถูกจับ เพราะคนเจอเจ้าก็คลานกันเป็นแถว คลานทำไม เราต้องยืนขึ้นให้เท่าเทียมกัน เจ้ากับไพร่ก็เหมือนกัน เมื่อครั้งประกาศประชาธิปไตยใหม่ๆ ฝ่ายเจ้าบอกว่าราษฎรปกครองบ้านเมืองไม่ได้ เพราะราษฎรโง่ ต้องเป็นไพร่ ต้องให้เจ้าปกครอง แต่แถลงการณ์ฉบับที่ ๑ ของคณะราษฎรบอกไม่ใช่ ไพร่มีได้โง่ ถ้าไพร่โง่ เจ้าก็โง่เพราะเป็นคนชาติเดียวกัน

เราจะต้องแยกกันนะ คุณจะต้องตีประเด็นให้ชัด ว่าองค์พระมหากษัตริย์ กับสถาบันพระมหากษัตริย์ ต้องแยกกันให้ชัด แต่ที่ศาลไทยไม่ชัด กฎหมายเขาคุ้มครองไม่ให้หมิ่นพระมหากษัตริย์ พระมหเสี และองค์รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ แต่หลายครั้ง ผู้พิพากษาตีความกฎหมายพลาด กฎหมายไม่ได้ คุ้มครองสถาบันพระมหากษัตริย์ เราสามารถวิพากษ์วิจารณ์สถาบันพระมหากษัตริย์อย่างไรก็ได้ โดยไม่ให้เป็นที่เสื่อมเสียองค์พระมหากษัตริย์

อย่างกรณีคุณวีระ มุสิกพงษ์ ที่ติดคุก วีระหมิ่นพระบรมมหาราชวังมิได้หมิ่นสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วยซ้ำไป แต่วีระต้องติดคุก นี่แสดงว่าศาลแย้ แต่ในคดีผม ศาลไม่พลาด ถ้าศาลพลาด ผมจะอุทธรณ์ ฎีกาถึงที่สุดเลย เห็นไหมจะต้องแยกแยะให้ชัดเจน

ก่อนมาที่เยอรมัน ผมไปที่อังกฤษ ไปที่ฮอลแลนด์ คนไทยถามตลอดว่า ใครจะสืบราชสันตติวงศ์พระบรมราชโอรสหรือพระบรมราชกุมารี นี้ไม่ใช่ประเด็น คนจะสนใจแต่เรื่องใครหย่าเมีย ฯลฯ นี่เป็นความคิดแบบในหมู่บ้าน คนไทยเป็นคนอยู่หมู่บ้าน ซึ่งจะสนใจเฉพาะกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าบ้าน เรายังนึกว่า บ้านเมืองเรามีในหลวง คล้ายๆ กับเป็นหัวหน้าหมู่บ้าน สนใจแต่ว่าใครไปมีเมียน้อย ใครไปมีผัวน้อยที่ไหน นี่มันเป็นเรื่องซุบซิบนินทา ไม่เป็นประโยชน์ในทางสร้างสรรค์

สิ่งที่ควรถามในเบื้องต้น แต่คนไม่กล้าถาม คือ จำเป็นหรือที่จะต้องมีการมีสถาบันพระมหากษัตริย์ (แค่นี้ก็

กลัวแล้ว ไม่กล้าพูด ทั้งๆ ที่กฎหมายเขาให้พูดได้) ถ้ามีแล้วได้ประโยชน์อะไร ไม่มีแล้วได้ประโยชน์อะไร และควรจะมีอย่างไร ซึ่งสำหรับผมแล้วเห็นว่ามีดีกว่าไม่มีทำไม ถ้าพูดแบบฝรั่งเขาบอกว่า ผีที่เรารู้จักดีกว่าผีที่เราไม่รู้จัก พูดอย่างนี้ไม่ดีอาจมีคนมาจับผมเข้าคุกอีกนะ อันนี้แปลมาจาก The devil we know is better than the one we do not know. หมายความว่า สถาบันที่อยู่กับระบบปกครองของเรามา ๗๐๐-๘๐๐ ปี มันดีกว่าสถาบันที่เราไม่รู้จัก เหมือนกับต้นไม้ที่ปลูกอยู่หน้าบ้านของเรา ถึงแม้จะมีปลวกมากิน มีกาฝาก เราก็ต้องรักษาดต้นไม้ไว้เพราะต้นไม้ให้ร่มเงาและอะไรต่างๆ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นเราก็ต้องแก้ไขอย่าไปถือว่าต้นไม้ต้นสำคัญแค่เปลือกแค่งะพี มันสำคัญที่แก่น ที่ราก และหมอดทั้งต้น แต่ต้นไม้มันจะดีทั้งหมดไม่ได้ เช่นเดียวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ผมเห็นว่ามันมีทั้งข้อดีและข้อเสีย แต่หักลบกันแล้ว ดีมากกว่าเสีย อันนี้ต้องอธิบายกันมากมาย คนที่ไม่เห็นด้วยก็ไม่อยากค้านเพราะกลัว คนที่เห็นด้วยก็เชียร์กันจนสุดๆ เห็นว่าแก่นพีของต้นไม้ดี

พูดกันง่ายๆ ถ้าคุณไม่เอาสถาบันพระมหากษัตริย์ คุณจะเอาอะไร อย่างระบอบประธานาธิบดีซึ่งมีการเลือกตั้ง มันแพงขนาดไหน อย่างเราเลือกแคสส.ยังแพงขนาดไหน และโอกาสที่จะได้คนดีมีมากไหม อย่างบุช เรแกน เป็นอย่างไร เรแกนนี่นักแสดงเก่า บุชนี่ก็ซีไอเอเก่า แล้วนายเวิร์คเป็นอย่างไร มันระยำกันทั้งนั้น เหลียวมาดูรอบบ้านเรา คุณจะเอาเนวิน เอาชูฮาร์ดีโด้ใหม่ เอามาร์กอส เอาหลีกวนยูใหม่ เลือกได้เลยว่าคุณจะเอาอย่างไร

ที่นี้ระบบที่มีอยู่แล้วไม่ใช่ระบบที่ดีที่สุด สถาบันกษัตริย์ที่มีอยู่ในเมืองไทยไม่ใช่ระบบที่ดีที่สุด พูดเพียงเท่านี้ คนไทยหลายคนคงไม่พอใจ เพราะคนไทยชอบเสียดีย

ยกย่องกันทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งอันนี้ผิด พระพุทธเจ้าสอนว่า ทุกอย่าง ทุกระบบ ทุกคน มีทั้งข้อดีข้อเสีย แม้พระปฏิมาয়งราชิน แม้แต่พระพุทธรูปเรายังดีได้ แล้วการตีพระเจ้าแผ่นดินนั้นเป็นวัฒนธรรมไทย มาแต่ไหนแต่ไร พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นพระเจ้าแผ่นดินในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชองค์สุดท้ายของไทย เมื่อท่านต้องการเปลี่ยนแปลง คนจะตีจะด่า ท่านบอกไม่แปลกเลย คนไทยนั้นด่าพระเจ้าแผ่นดินมาแต่ไหนแต่ไร ผมไม่ตกต้องตามฤดูกาล ก็ยังด่าพระเจ้าแผ่นดิน แต่วัฒนธรรมไทยอันนี้เลือนหายไป เพราะกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพจะจับคนที่หมิ่นทันทีติดคุกอย่างน้อย ๓ ปี อย่างมาก ๑๕ ปี ซึ่งระบบนี้มาเริ่มเอาเมื่อสมัยสุลต่าน ธีระรัชต์ ในปี ๒๕๐๐ นี้เอง ก่อนหน้านั้นคนไทยไม่เคยกลัวอย่างนี้

ประการที่สอง เมื่อระบบนั้นมีข้อบกพร่อง เราจะหาวิธีแก้ไขข้อบกพร่องได้อย่างไร เราทุกคนต้องช่วยกันแก้ไขให้สภา ฯ แก้ ให้นายก ฯ แก้ ไม่ใช่ให้องคมนตรีแก้ไข ไม่ใช่ให้เจ้าแก้ เราต้องให้ทุกคนมีส่วนร่วม เหมือนกรณี Glorious Revolution ในอังกฤษ เพราะคนอังกฤษเขาถือว่า ทุกคนต้องมีสิทธิมีส่วนร่วมกับบ้านเมือง

ผมถึงเสนอว่า ถ้าเราเห็นว่าสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสิ่งจำเป็น ทุกหน่วยงานจะต้องพูดเรื่องนี้ สื่อมวลชนจะต้องจับประเด็นนี้มาสัมมนากันในทางวิชาการ แล้วตีพิมพ์ออกมา สภาต้องทำหน้าที่ ถ้าทุกฝ่ายทำหน้าที่นี้ มันก็จะเป็นพลังให้ประชาชน แล้วพลังอันนี้จะเป็นแนวทางกำหนดให้สถาบันกษัตริย์ออกมาเป็นรูปไหนก็ตาม แต่ถ้าทุกคนอมมืออดตีนแล้ว ไม่มีเทวดามาแก้ เราต้องถือว่าทุกคนสำคัญหมด ถ้าเราจะเป็นประชาธิปไตย ทุกคนต้องมีความสำคัญหมด

ประเทศสวีเดน ก่อนที่จะเข้าเป็นสมาชิกประชาคม

“คราวที่แล้ว ผมพูดว่า “คลานยัวเยี้ย” เลยถูกจับ เพราะคนเจอเจ้าก็คลานกันเป็นแถว คลานทำไม เราต้องยืนขึ้นให้เท่าเทียมกัน เจ้ากับไพร่ก็เหมือนกัน เมื่อครั้งประกาศประชาธิปไตยใหม่ๆ ฝ่ายเจ้ามากกว่าราษฎรปกครองบ้านเมืองไม่ได้ เพราะราษฎรโง่ ต้องเป็นไพร่ ต้องให้เจ้าปกครอง แต่แถลงการณ์ฉบับที่ ๑ ของคณะราษฎรบอกไม่ใช่ ไพร่มีได้โง่ ถ้าไพร่โง่ เจ้าก็โง่เพราะเป็นคนชาติเดียวกัน”

“การตีพระเจ้าแผ่นดินนั้นเป็นวัฒนธรรมไทยมาแต่ไหนแต่ไร พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นพระเจ้าแผ่นดินในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชของครั้งสุดท้ายของไทย เมื่อท่านต้องการเปลี่ยนแปลง คนจะตีจะตำ ท่านบอกไม่แปลกเลย คนไทยนั้นตีพระเจ้าแผ่นดินมาแต่ไหนแต่ไร มันไม่ตกต้องตามฤดูกาล ก็ยังตีพระเจ้าแผ่นดิน แต่วัฒนธรรมไทยอันนี้เลือนหายไป เพราะกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพจะจับคนที่หมิ่นทันที ตีคุกอย่างน้อย ๓ ปี อย่างมาก ๑๔ ปี ซึ่งระบบนี้มาเริ่มเอาเมื่อสมัยสุภะ รัชต์ ในปี ๒๔๐๐ นี้เอง ก่อนหน้านั้นคนไทยไม่เคยกลัวอย่างนี้”

ยุโรป เขามีการลงประชามติกันทั่วประเทศ แต่น่าเสียดายที่พวกผู้ใหญ่อยู่กลางสมอง ทั้งทางทีวี และสื่ออะไรต่างๆ ผมเป็นหนึ่งในร้อยคนที่ต่อต้านไม่ให้เข้าเด็กก็ได้ออกเสียงด้วย แม้ว่าเสียงของเด็กไม่มีความหมายในทางกฎหมาย แต่เด็กนักเรียนทั้งหมดในสวีเดนออกเสียงไม่ให้เข้า ที่นี้ถ้าคุณเป็นประชาธิปไตย คุณจะต้องเคารพความเห็นของเด็กด้วย ผลการลงประชามติปรากฏว่าชาวสวีเดนส่วนใหญ่เห็นควรให้เข้าร่วมกับประชาคมยุโรป แต่ที่นอร์เวย์เสียงคัดค้านเป็นฝ่ายชนะ เพราะฉะนั้นเรื่องของสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นเรื่องที่ทุกคนจะต้องแสดงความเห็น และการออกความเห็นนั้นจะต้องเป็นไปอย่างเสรี ไม่ใช่มาอมแมมกันเสียก่อน

ถ้าสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์จริงจังและเลิกเป็นรัฐในรัฐ พระมหากษัตริย์จะต้องเดินตามรอยทศพิธราชธรรม คือ **ทานี คีลี บริจาคี** ซึ่งสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในอดีตเป็นอย่างนี้มาตลอด เพิ่งมาเปลี่ยนในยุคผู้อำนวยการคนปัจจุบันเพราะไม่รู้เรื่อง เพราะเวลานี้ถือว่าระบบบริโภคนิยม ทุนนิยมเป็นใหญ่ สำนักงานทรัพย์สิน ๙ ก็คิดแต่จะหาเงิน ซึ่งมันผิด แต่ก่อนนี้ใครเช่าที่ของสำนักทรัพย์สิน ๙ อยู่ จะได้เช่าในราคาถูกที่สุด เพราะพระเจ้าแผ่นดินทรงบำเพ็ญทานเช่นเดียวกับที่ของวัด

ในประเด็นที่ว่าพระมหากษัตริย์อาจจะไม่มีส่วนรู้เห็น กับผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สิน ๙ ก็ได้ อาจารย์สุลักษณ์ตอบว่า ผมไม่ได้ว่าท่านรู้เห็น ปัญหา คือ จะต้องมีการเปลี่ยนโครงสร้างสำนักงานทรัพย์สิน ๙ ขึ้นอยู่กับรัฐบาล ถ้าสำนักงานทรัพย์สิน ๙ ทำไม่ดี เรา

ก็สามารถเล่นงานรัฐบาลได้ แต่ตอนนี้เราเล่นงานไม่ได้ เพราะสำนักงานทรัพย์สิน ๙ บริหารงานอย่างเป็นเอกเทศ พระองค์ท่านทรงทราบหรือไม่ก็ไม่รู้ ถ้าไปตีเข้าก็กลายเป็นการกระเคืองเบื้องพระยุคลบาท

ผู้สื่อข่าวยกเรื่องการร้องฎีกาที่จังหวัดอยุธยา ชาวบ้านเขียนจดหมายถึงนายภาวาส บุนนาค รองราชนเลขาธิการ ผู้เช่าที่เล่าให้ผู้สื่อข่าวฟัง ซึ่งข้อมูลคล้ายกับที่อาจารย์สุลักษณ์เล่ามา คือทางสำนักงานทรัพย์สิน ๙ มาไล่ที่ ในส่วนของอาจารย์สุลักษณ์ได้เล่าว่า เวลานี้มีคนมาหาผมเพราะเรื่องนี้หลายราย กรณีหนึ่งเป็นเรื่องของนายสหัสชัย ซึ่งอยู่ที่บ้านหม้อ (ซึ่งนายประวิตร โรจนพฤกษ์ได้นำมาถ่ายทอดในหนังสือรวมบทความชื่อ *Wishes and Lies*) เดิม เขามีบ้านสามคูหาอยู่ในที่ของสำนักงานทรัพย์สิน ๙ ต่อมาถูกไล่ที่โดยไม่ให้สักแดงหนึ่ง ๒๕ ปีที่ผ่านมาเขาเพียรถวายฎีกาในหลวง ๑๐ ครั้ง บางครั้งถูกตำรวจจับไปข้อมก็มี เพราะไม่ได้ถวายเงิน การถวายฎีกาทุกครั้งถึงพระหัตถ์ ท่านก็รับสั่งทุกครั้ง เหมือนกับจะให้ความเป็นธรรม แต่จนบัดนี้ยังไม่ได้สักเก็หนึ่ง เรื่องนี้ ๒๕ ปีมาแล้ว ส่วนแม่เขาก็ตายเพราะเข้าใจ เพราะไปเชื่อว่าในหลวงจะช่วยปกป้องรักษา เพราะเขาเชื่อว่ากษัตริย์ดรัสแล้วไม่คืนค่า ส่วนพี่ชายของเขาเป็นบ้าตาย ถ้าหนังสือพิมพ์เขียนอย่างนี้หลายๆ จะแก้ปัญหาคได้

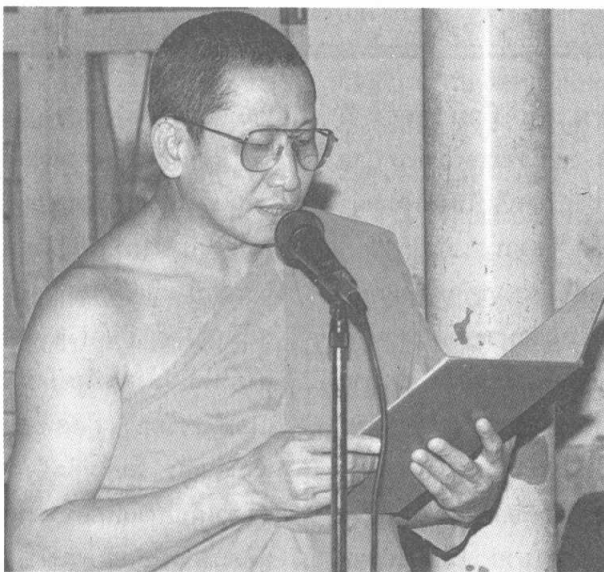
ผมเห็นว่า เราสามารถกำหนดได้ว่าเราต้องการสถาบันพระมหากษัตริย์แบบไหน เราทุกคนต้องเป็นผู้กำหนด เช่นเดียวกันเรื่องศาสนา เราต้องเป็นคนกำหนดวัดในเมืองนอกแทบทุกวัด เป็นที่มอมเมา ในขณะที่

(อ่านต่อหน้า ๔๔)

บทบาทของสถาบันสงฆ์ต่อการดูแลผู้ติดเชื้อเอดส์

สัมภาษณ์พระมหาสมชาย กุศลจิตโต*

เมื่อเร็วๆ นี้ทางมหาเถรสมาคมได้ออกกฎมาอย่างชัดเจนแล้วว่า ผู้ติดเชื้อเอดส์หรือผู้ป่วยเอดส์จะไม่สามารถเข้ารับบริการอุปสมบทได้ ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นท่าทีที่ชัดเจนที่สุดของคณะสงฆ์ต่อประเด็นนี้ และคงเป็นเรื่องที่ทำให้เกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์มากมาย ต่อท่าทีของคณะสงฆ์กับผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยเอดส์จำนวน

โรคนี้ทุก ถ้ามีร่างกายก็มีโรคภัยไข้เจ็บอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้แม้กระทั่งการกินหรือไม่กินก็เป็นโรคคือโรคหิว ซึ่งจะต้องแก้ไขตลอดเวลา

พุทธศาสนาไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับโรคภัยมากนัก พระพุทธเจ้าจะให้ความสำคัญเรื่องของจิตใจคือ โรคที่เกิดด้วยกิเลส ความโลภ ความโกรธ ความหลง ซึ่งทำให้จิตใจของเราแปรปรวน ไม่

มั่นคง ทำให้อารมณ์รักมาก โกรธมาก หลงมาก บางครั้งเป็นมากๆ ก็วิปริตผิดไป อย่างที่ชาวบ้านบอกว่าเป็น “บ้า” ในทัศนะพระพุทธเจ้า พระองค์บอกว่ามนุษย์เราก็วิปริต วิปลาสอยู่แล้ว ไม่มีใครเป็นปกติ ในทัศนะของพุทธ พวกเราเป็นโรคจิตหมด ไม่มีใครไม่เป็นโรคจิต นอกจากเมื่อเป็นพระอรหันต์เท่านั้นจึงจะพ้นจากโรคจิต ความมุ่งหมายของพระสงฆ์ก็มุ่งที่จะรักษาโรคจิตของมนุษย์ คือ เยียวยารักษาโรคจิตของมนุษย์เป็นหลัก ซึ่งไม่มีตัวยาอื่นรักษาได้ นอกจากพระธรรมของพระพุทธเจ้า ดังนั้น เรื่องการศึกษาปฏิบัติธรรม การเผยแผ่ธรรมจึงเป็นความพยายามรักษาโรคจิตของมนุษย์ซึ่งเป็นที่มาของสงฆ์โดยตรง

มันคง ทำให้เรารักมาก โกรธมาก หลงมาก บางครั้งเป็นมากๆ ก็วิปริตผิดไป อย่างที่ชาวบ้านบอกว่าเป็น “บ้า” ในทัศนะพระพุทธเจ้า พระองค์บอกว่ามนุษย์เราก็วิปริต วิปลาสอยู่แล้ว ไม่มีใครเป็นปกติ ในทัศนะของพุทธ พวกเราเป็นโรคจิตหมด ไม่มีใครไม่เป็นโรคจิต นอกจากเมื่อเป็นพระอรหันต์เท่านั้นจึงจะพ้นจากโรคจิต ความมุ่งหมายของพระสงฆ์ก็มุ่งที่จะรักษาโรคจิตของมนุษย์ คือ เยียวยารักษาโรคจิตของมนุษย์เป็นหลัก ซึ่งไม่มีตัวยาอื่นรักษาได้ นอกจากพระธรรมของพระพุทธเจ้า ดังนั้น เรื่องการศึกษาปฏิบัติธรรม การเผยแผ่ธรรมจึงเป็นความพยายามรักษาโรคจิตของมนุษย์ซึ่งเป็นที่มาของสงฆ์โดยตรง

- มีหลักการธรรมในพุทธศาสนาที่พูดถึงเกี่ยวกับโรคต่างๆ ไว้อย่างไรบ้างรวมถึงการวินิจฉัยโรค

พระพุทธเจ้าตรัสว่าโรคภัยไข้เจ็บมีอยู่สองโรค คือ โรคกาย และ โรคใจ โรคกายมีสามอย่างคือ บางโรครักษาเท่าไรก็ไม่หาย บางโรคไม่รักษาหรือรักษาก็หาย บางโรครักษาจึงหาย ไม่รักษาก็ตาย ถ้ามีอวัยวะก็มีโรคหมด โรคมีอยู่ทั่วทุกส่วน ร่างกายเป็นรังของโรคเป็น

- พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเกี่ยวกับโรคทางกายไว้อย่างไรสำหรับผู้ที่จะเข้ามาบวชในพุทธศาสนา

*รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และรองประธานกลุ่มเสขิยธรรม

“พระสงฆ์ต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่หลักของสงฆ์ว่าเป็น การรักษาโรคจิตไม่ใช่รักษาโรคกาย ทำอย่างไรให้ชาวบ้านเข้าใจความหมายของชีวิต เข้าใจตัวพระศาสนามากขึ้นแล้วปฏิบัติธรรมมากขึ้น การสงเคราะห์ผู้ป่วยหรือชาวบ้านในเรื่องอื่นๆ เป็นบทบาทรอง อันนี้ต้องค่อยๆ ทำไป ขึ้นอยู่กับความจำเป็นหรือความฉลาดของสงฆ์ในท้องถิ่นนั้นในละแวกนั้น เช่น ในท้องถิ่นใดไม่มีหน่วยงานราชการ องค์กรเอกชนเข้าไปช่วย ด้วยความเมตตา กรุณา พระสงฆ์ก็ต้องหาวิธีการเข้าไปช่วย แต่ไม่ให้เสียหน้าที่หลักของเรา หรือสูญเสียความเป็นพระ ความเป็นผู้สงบ ไม่ใช่เข้าไปเต็มตัวหรือทำตัวเป็นนักสังคมสงเคราะห์”

โรคที่จำกดไว้มีห้าอย่าง คือ เรื้อน กุดธัง ผี (คันโท) โรคผิวหนัง(กิลาส) ลมบ้าหมู(อปมาโร) โรคมองคร้อ(โสโส) ซึ่งระบาดมากในสมัยที่พระพุทธเจ้าประกาศศาสนาอยู่ในอินเดีย ชาวบ้านที่เป็นโรคก็พยายามหาหมอรักษา ในสมัยนั้นหมอที่เก่งที่สุดคือ หมอชิวโกมารภัทร แพทย์หลวงประจำตัวพระเจ้าพิมพิสารและเป็นแพทย์ประจำองค์พระพุทธเจ้า ชาวบ้านที่เป็นโรคนี้คิดว่าทำอย่างไรจึงจะหายจากโรคได้ จึงพากันมาบวชพระ เพราะอยู่ในวัดเมื่อหมอมาตรวจสุขภาพ พระพุทธเจ้าก็จะมีส่วนได้รับการรักษาด้วย คนที่เป็นโรคห้าอย่างนี้ก็พากันมาบวชอย่างมาก เมื่อบวชนานเข้าแผลที่รื้อรังแพร่ไปติดคนอื่น ทำให้หมอต้องใช้เวลารักษา ไม่ได้พักผ่อน ไม่มีเวลารักษาชาวบ้าน ต้องมารักษาพระ พระพุทธเจ้าก็เลยห้ามคนป่วยห้าประเภทนี้ไม่ให้บวชพระ เพราะคนเหล่านี้ไม่มีเวลาจะศึกษาปฏิบัติธรรม และเป็นภาระหนักหน่วงของคณะสงฆ์ หมอ และชาวบ้าน ดังนั้น เวลาบุคคลขอบวช คู่สวดจึงต้องถามว่าเป็นโรคทั้งห้าอย่างนี้ไหม ถ้าเป็นก็ไม่ให้บวช

อย่างไรก็ดี โรคเหล่านี้เป็นข้อห้ามชั่วคราวไม่ถึงกับเป็นข้อห้ามขาด อยู่ที่อุปัชฌาย์แต่ละรูปจะมีความรอบคอบที่จะต้องไต่ถามเอาความจริง ถึงผู้แม่ติดเชื้อเอ็ดส์แล้วก็ตาม แต่ถ้ามีความมุ่งมั่น มีศรัทธาในการบวชจริงๆ มีข้อตกลงกับญาติกับเพื่อนว่าถ้าบวชต่อไปช่วงหนึ่ง ถ้าสบายใจจะสึกออกมา หรือไม่พอเชื้อก็รีบจะสึก ก็จะเป็นการลดภาระของวัดลง ในกรณีนี้วัดมีที่พักให้กับผู้ติดเชื้อโดยเฉพาะก็น่าจะรับช่วงต่อกันไป จัดย้ายที่หรือว่าถึงขั้นสุดท้าย ถ้าหากปฏิบัติธรรมไม่ได้แล้วก็ควรสึกในตอนนั้น ถ้าพูดกันให้เข้าใจน่าจะเป็น

ผลดีต่อทั้งสองฝ่าย

ทั้งนี้ทั้งนั้น เราจะต้องคิดว่าบุคคลที่พระพุทธเจ้าห้ามไม่ให้บวช ไม่เฉพาะผู้ติดเชื้อโรคทั้งห้าเท่านั้น แต่ยังได้ห้ามพวกที่เป็นชโหมยหรือพวกอัปลักษณ์ ไม่สมประกอบ เช่น ตัวเล็กเกินไป ตัวโตเกินไป ดำไป ขาวไป สูงเกินไป ต่ำเกินไป คนพิการไม่ให้บวชเพื่อรักษาสังคมสงฆ์ให้เป็นสังคมที่งดงาม เป็นสังคมที่คนเห็นแล้วน่าเลื่อมใสศรัทธา ผู้ติดเชื้อเอ็ดส์จะเอาแต่เห็นประโยชน์ส่วนตัวเอง โดยไม่คิดถึงสังคมส่วนรวมก็เป็นเรื่องเห็นแก่ตัวเกินไป เพื่อให้ประโยชน์ทั้งสองฝ่ายไม่เสื่อมเสีย ผู้ติดเชื้อจะต้องยอมรับว่า เราจะไม่ไปสร้างภาระอะไรให้หนักหนาต่อสังคมส่วนมาก พยายามรักษาอุปนิสัยหรือ ภาวะของพระสงฆ์ไว้ให้น่าเลื่อมใสศรัทธาต่อไป มิใช่วัดทั้งวัดมีแต่ผู้ติดเชื้อเอ็ดส์หมดวัด ทั้งวัดมีแต่หลวงตาเอ็ดส์ ต่อไปคนคงไม่เลื่อมใสศรัทธา เขาคงเบื่อหน่ายไปหมด

- ถ้ามองในแง่ของจุดมุ่งหมายการบวชแล้ว ผู้ติดเชื้อเอ็ดส์เข้ามาบวชจะเป็นอุปสรรคต่อการเผยแผ่พระธรรมหรือไม่

อาจจะมองเป็นประโยชน์ต่อตนเองมากไปหน่อย แล้วกรณีที่คนต้องการเรียนหนังสือมาบวช หรือกรณีที่ทำให้คนเกษียณอายุแล้วมาบวช จะสืบอายุพระพุทธศาสนาหรือเปล่า เขาก็ต้องการที่พึ่งอาศัย เช่นเดียวกับคนที่บวชแก่กัน ซึ่งก็ไม่ได้เข้ามาสืบอายุพระพุทธศาสนา แต่เมื่อไม่สบายใจก็ขอมาบวชชั่วคราว ในกรณีนี้คนที่เป็โรคอย่างอื่นใกล้เคียงกันหรือผู้ติดเชื้อเอ็ดส์ที่ประสงค์จะมาบวชรักษาตัว ก็จะท้วงกลับมาได้ว่าทำไมสงเคราะห์คนอื่น ทำทำไมสงเคราะห์พวกเขา แสดงว่าสงฆ์ขาดเมตตา

หรือเปล่า ปฏิบัติไม่เท่าเทียมกัน หรือที่จะไม่ให้ผู้ติดเชื้อ
บวชก็คงเป็นการเสียประโยชน์ ทำให้คณะสงฆ์ถูกมอง
ว่าใจไม่ใส่ระกา แม้กระทั่งพระสงฆ์ที่บ้านพักระยะสุด
ท้ายสำหรับผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยเอดส์ ก็ทำหน้าที่เกิน
สงฆ์อยู่แล้ว เราต้องรักษาให้เกิดความพอเหมาะพอดี
เลือกสงเคราะห์เท่าที่จะไม่ทำให้เป้าหมายหรือสงฆ์ส่วน
ใหญ่กระทบกระเทือนมากเกินไปขณะเดียวกันสังคมก็ยังมีที่ซึ่ง
มีความหวังอยู่

- **เท่าที่ผ่านมาพระสงฆ์ก็ยังสับสนกับบทบาท
ของตนเองที่จะเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือผู้ติดเชื้อ
เอดส์อยู่มาก ถ้าเป็นอย่างนั้น พระสงฆ์ควรจะเข้ามามี
บทบาทอย่างไร**

พระสงฆ์ต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่หลักของสงฆ์
ก็คือ การรักษาโรคจิตไม่ใช้รักษาโรคกาย ทำอย่างไรให้
ชาวบ้านเข้าใจความหมายของชีวิต เข้าใจตัวพระศาสนา
มากขึ้นแล้วปฏิบัติธรรมมากขึ้น การสงเคราะห์ผู้ป่วย
หรือชาวบ้านในเรื่องอื่นๆ เป็นบทบาทรอง อันนี้ต้อง
ค่อยๆ ทำไป ขึ้นอยู่กับความจำเป็นหรือความฉลาดของ
สงฆ์ในท้องถิ่นนั้นในละแวกนั้น เช่น ในท้องถิ่นใดไม่มี
หน่วยงานราชการ องค์กรเอกชนเข้าไปช่วย ด้วยความ
เมตตากรุณา พระสงฆ์ก็จะต้องหาวิธีการเข้าไปช่วย แต่
ไม่ให้เสียหน้าที่หลักของเรา หรือสูญเสียความเป็นพระ
ความเป็นผู้สงบไม่ใช่เข้าไปเต็มตัวหรือทำตัวเป็นนักสังคม
สงเคราะห์ ซึ่งน่าจะเป็นการเบี่ยงเบนจากหน้าที่หลัก
หากจำเป็นจริงๆ คงต้องหาใครมาช่วยบริหารจัดการ
เพื่อไม่ให้เราติดกังวลมากเกินไป

จริงๆ แล้วในกรณีที่ผู้ป่วยเป็นโรคเอดส์เพิ่มขึ้น
อย่างที่เขาประมาณกันว่า ตอนนี้มีผู้ติดเชื้อ ๖๐๐,๐๐๐

คนหรือใน พ.ศ. ๒๕๔๓ จะมีผู้ป่วยเอดส์ ลี้ถึงห้าแสน
คน วัดคงรับไม่ไหว ถ้าพระสงฆ์จะลงไปพยาบาลจริงๆ
คงไม่ได้ วิธีการที่จะช่วยให้ผู้ป่วยได้รับการผ่อนคลาย
ความทุกข์จริงๆ ก็น่าจะเป็นเรื่องการสร้างความเข้าใจที่
ถูกต้องระหว่างชาวบ้านกับวัด ซึ่งจะต้องไม่รังเกียจผู้ติด
เชื้อมากเกินไป ครอบคลุมยังอยู่กับผู้ติดเชื้อได้อย่างปกติ
แล้ว เราก็คือฝ่ายเสริมเรื่องจิตวิทยาเข้าไป พระสงฆ์
ก็อยู่ในหน้าที่หลักไม่เข้าไปทำหน้าที่รอง การสงเคราะห์
ผู้ป่วยเป็นหน้าที่ชั่วคราว ในระหว่างที่สังคมตรงนั้นยัง
ขาดแคลนคนมาช่วยอยู่

- **ถ้ามองไปที่พระธรรมวินัยแล้ว พระสงฆ์เข้ามา
ทำงานสังคมสงเคราะห์ตรงนี้ได้ไหม**

อยู่ที่เจตนา พระมีวินัยอยู่ คือ การประจบศฤงคาร
ถือเป็นเรื่องผิด ทำให้เสื่อมเสียถึงคณะสงฆ์ เสียความ
เลื่อมใสศรัทธาของพระสงฆ์เอง มีการห้ามปรามตาม
หลักวินัย ในกรณีสงเคราะห์ผู้ป่วยด้วยเจตนาไม่คิดหวัง
ลาภสักการะ หากกระทำด้วยความเมตตากรุณาที่มีต่อ
ผู้ป่วย อย่างนี้ถือว่าดีน่าเลื่อมใส

- **อย่างที่ว่าพระสงฆ์ทำบ้านพักผู้ติดเชื้อเอดส์
ระยะที่สองหรือสาม เป็นอย่างไร**

ในแง่ของผู้เข้าใจหลักธรรม เราควรมองว่าพระ
สงฆ์ไม่ควรเข้าไปลึกขนาดนั้น โดยควรเป็นเพียงผู้สนับสนุน
อยู่รอบๆ ถ้าชาวบ้านมีปัญหาความไม่เข้าใจเกี่ยวกับ
โรคเอดส์ พวกเขาอาจจะไม่เข้าวัดนั้น ซึ่งจะส่งผล
กระทบต่อพระรูปอื่นๆ พระสงฆ์รูปไหนจะสงเคราะห์ผู้
ติดเชื้อต้องกำหนดบทบาทของตัวเองให้เป็นที่เข้าใจกับ
ชาวบ้าน ให้ชัดเจนว่าบทบาทของเราอยู่ตรงไหน ไม่ให้
เกิดผลกระทบ ไม่ใช่ไปรับผู้ป่วยเอดส์เข้ามาแล้วชาวบ้าน

“สิ่งที่เราช่วยจริงๆ คงไม่ใช่ไปเยี่ยวยารักษาคนป่วยโรคเอดส์ แต่เราพยายามให้มีมิติทางจิตวิญญาณในตัวคนติดเชื้อ ใช้วิธีการทำงานช่วยคนป่วยโรคเอดส์เป็นสะพานโยงไปหาญาติพี่น้อง รวมถึงสังคม สมมติว่าเราเป็นคนมีชื่อเสียง แทนที่เราจะไปยึดติดกับงานที่ทำ แต่เราใช้สิ่งนั้นเป็นตัวสื่อเข้าหา เป็นวิธีการที่จะเผยแผ่ศาสนาออกไปให้ชัดเจนขึ้น ในอีกแง่หนึ่งเราต้องกลับมาหาบทบาทที่แท้จริงของเรา ถึงสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม เราจะต้องรักษาตัวของเราให้เป็นแหล่งพึ่งพิงทางจิตวิญญาณ พระในวัดทั้งหมดจะต้องมุ่งศึกษาพระปริยัติ และเป็นตัวอย่างของวิถีชีวิตอันเรียบง่าย มีของกินของใช้แต่น้อย ไม่เป็นไปตามสังคมวัตถุนิยม”

“การบวชได้หรือไม่ก็ต้องวางไว้บนเงื่อนไขของพระอุปัชฌาย์แต่ละรูป ยึดพระวินัยเป็นใหญ่ มหาเถรสมาคมจะออกระเบียบอย่างไรหรือไม่ก็ตาม สิ่งที่สำคัญที่สุดคือเราต้องยึดถือไม่ใชกฎหมาย ไม่ใช่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๔ ไม่ใช่กฎของมหาเถรสมาคม แต่พระธรรมวินัยต้องมาก่อน ต้องเอาพระธรรมวินัยเป็นหลัก การให้บวชหรือไม่อยู่ในอำนาจของสงฆ์คือ ถ้าพระสงฆ์ตั้งแต่ห้ารูปขึ้นไปเห็นสมควรให้บวชก็บวชได้”

ไม่เข้าวัด เลยกลายเป็นปัญหาขัดแย้งกัน

ถ้ามองไปในสังคมอินเดียสมัยพระพุทธเจ้า เฉพาะเรื่องเศรษฐกิจความเป็นอยู่ อินเดียในยุคนั้นคงไม่ทุกข์ยากเท่าปัจจุบัน พระสงฆ์ในพุทธศาสนาจึงไม่ค่อยมีงานสงเคราะห์ในเรื่องวัตถุ เรื่องการช่วยคนเจ็บป่วยยังไม่ชัดเจน เนื่องจากเวลาผ่านมานาน และพระพุทธศาสนาในบ้านเราก็เป็นพุทธศาสนาที่เราคุ้นเคย ชาวบ้านก็มุ่งหวังโดยไม่เข้าใจบทบาทและวิถีชีวิตของพระ ชาวบ้านอยากให้พระช่วยเพราะเห็นว่าพระอยู่วัดเฉยๆ ถ้าพระอยู่ในวิถีชีวิตของพระที่เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ยึดมั่นอยู่กับการปฏิบัติธรรมจริงๆ ก็จะไม่หวั่นไหวในเรื่องนั้น เพราะงานรักษาหรือบำรุงศีลธรรมหรือสอนธรรมให้คนเห็น เป็นงานใหญ่เป็นงานหลัก จะช่วยให้สังคมสงบสุข ทำให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรือง หากพระสงฆ์ไม่เข้าใจตรงนี้ ยังไม่เชื่อมั่นตรงนี้ พระอาจไขว่ไขวไปไม่รู้ว่าจะงานหลักของเราคืออะไร ก็อยากจะทำอย่างนั้น โดยเห็นวัดข้างๆ ทำกัน เห็นเพื่อนเขาทำมีชื่อเสียงก็อยากทำตามไปด้วย งานหลักของเราอยู่ที่การศึกษาเล่าเรียนให้เข้าใจจริงๆ และปฏิบัติจริง แล้วชาวบ้านจะไม่รู้สึกว่พระเอาเปรียบสังคม งานสังคมสงเคราะห์ต่างๆ เช่น ธนาคารข้าว สหกรณ์ จะช่วยได้ระยะหนึ่งช่วยให้เขามีพอกอยู่มีพอกกิน แต่นั่นเป็นงานรอง เราอาจทำได้ แต่ต้องให้ความสำคัญกับงานหลักที่จะช่วยเรื่องจิตวิญญาณ

- สถาบันสงฆ์เองมีการพูดถึงโรคเอดส์บ้างหรือไม่

มีพูดถึงกันบ้างแต่ยังไม่มีการและนโยบายที่ชัดเจนว่าจะให้พระเข้าไปเกี่ยวข้องอย่างไร พระที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับเรื่องโรคเอดส์เป็นเพียงการกระทำโดยส่วนตัว

แต่ที่ชัดเจนคือเรื่องการรับผู้ป่วยเข้ามาบวช โดยในใบสมัครบวชจะถามเพิ่มเติมว่าเป็นโรคเอดส์หรือมีเชื้อโหม ถ้ามีหรือเป็นก็ไม่ให้บวช

- การที่สมเด็จพระสังฆราชตั้งเป็นกองทุนช่วยเหลือผู้ติดเชื้อขึ้นมา มองอีกด้านหนึ่งถือเป็นนโยบายของมหาเถรสมาคมเองด้วยหรือเปล่า

เป็นความเมตตาของตนเอง ถ้าพูดถึงรูปแบบการปกครองในบ้านเรา มหาเถรสมาคมเป็นองค์กรที่ตัดสินใจปัญหาและออกกฎระเบียบ เป็นองค์กรที่มีอำนาจต่อเมื่อมีการประชุมร่วมกัน มีอำนาจในหองประชุม ในกลุ่ม แต่พอแยกออกมามีแต่ตำแหน่ง ไม่มีอำนาจ สมเด็จพระสังฆราชก็ต้องขึ้นอยู่กับมหาเถรสมาคม สิ่งใดที่ท่านทำเป็นเรื่องส่วนพระองค์ที่เห็นดีเห็นชอบ ถ้ายังไม่ไปพูดเป็นนโยบายหรือผลักดันเป็นมติของมหาเถรสมาคม ก็ยังไม่ถือว่าเป็นนโยบายคณะสงฆ์

- มีเสียงสะท้อนมาว่าพระเถระหลายๆ รูป บางท่านอนุญาตให้บวช บางท่านก็ไม่อนุญาต กรณีอย่างนี้เราเอาอะไรมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา

ต้องยึดพระวินัยเป็นหลัก มหาเถรสมาคมจะออกมติอะไรก็ต้องยึดพระวินัยเป็นหลัก อย่างผู้เป็นโรคทั้งห้าชนิดที่พระพุทธเจ้าไม่ให้บวชเพราะเป็นภาวะที่หนักหน่วงแก่สังคมในสมัยนั้น แต่พระพุทธเจ้าก็ไม่ได้ห้ามขาด มาถึงสังคมในยุคปัจจุบัน เราก็ต้องนึกถึงบริบทความเปลี่ยนแปลงของสังคม สมมติว่าโรคทั้งห้าอย่างในสมัยนี้สามารถรักษาได้ เราก็สามารถบอกให้รักษาให้หายแล้วค่อยมาบวช อย่างโรคเอดส์ก็เหมือนกัน เรายังไม่มีวัคซีนสามารถรักษาหาย หรือเกรงว่าจะสูญเสียผู้ซึ่งศรัทธาและเสื่อมใสในพระในพระศาสนา ถ้าเกิดมีวัคซีนมารักษาได้ ก็ต้องกลับมาคิดว่าบริบท

ของสังคมเปลี่ยนแปลงไป แล้วเราจะทำอะไร เราจะปรับพระศาสนาให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างไรโดยไม่เสียหลักใหญ่ของเรา การบวชได้หรือไม่ต้องวางไว้บนเงื่อนไขวินิจฉัยของพระอุปัชฌาย์แต่ละรูป ยึดพระวินัยเป็นใหญ่ มหาเถรสมาคมจะออกระเบียบอย่างไรหรือไม่ก็ตาม สิ่งที่สำคัญที่สุดคือเราต้องยึดถือไม่ใช่อกฎหมาย ไม่ใช่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ไม่ใช่กฎหมายของมหาเถรสมาคม แต่พระธรรมวินัยต้องมาก่อน ต้องเอาพระธรรมวินัยเป็นหลัก การให้บวชหรือไม่อยู่ในอำนาจของสงฆ์คือ ถ้าพระสงฆ์ตั้งแต่ห้ารูปขึ้นไปเห็นสมควรให้บวชก็บวชได้

- บทบาทของพระสงฆ์ควรเป็นอย่างไรในสถานการณ์ปัจจุบัน

ในแง่ของการสงเคราะห์สังคม ถ้าเราต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง เราจะต้องมีความรอบคอบ มีความฉลาดเพียงพอเอาประเด็นนั้นมาเป็นเพียงเครื่องมือ เป็นสื่อ นำความรู้ทางจิตวิญญาณไปสู่สังคม ซึ่งน่าจะเป็นเป้าหมายสำหรับสังคมที่เปลี่ยนไป สิ่งที่เราช่วยจริงๆ คงไม่ใช่ไปเยียวยารักษาคนป่วยโรคเอดส์ แต่เราพยายามให้มีมิติทางจิตวิญญาณในตัวคนติดเชื้อ ใช้วิธีการทำงานช่วยคนป่วยโรคเอดส์เป็นสะพานโยงไปหาญาติพี่น้อง รวมถึงสังคม สมมติว่าเราเป็นคนมีชื่อเสียง แทนที่เราจะไปยึดติดกับงานที่ทำ แต่เราใช้สิ่งนั้นเป็นตัวสื่อเข้าหา เป็นวิธีการที่จะเผยแผ่ศาสนาออกไปให้ชัดเจนขึ้น ในอีกแง่หนึ่งเราต้องกลับมาหาบทบาทที่แท้จริงของเรา ถึงสังคมจะเปลี่ยนไปอย่างไรก็ตาม เราจะต้องรักษาวัดของเราให้เป็นแหล่งพึ่งพิงทางจิตวิญญาณ พระในวัดทั้งหมดจะต้องมุ่งศึกษาพระปริยัติ และเป็นตัวอย่างของวิถีชีวิตอันเรียบง่าย มีของกินของใช้แต่น้อย ไม่เป็นไปตามสังคมวัตถุนิยม

- ในระยะนี้กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการหรือผู้หลักผู้ใหญ่ในบ้านเมืองพยายามผลักดันให้พระสงฆ์เข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือผู้ติดเชื้อเอดส์มาก ในแง่หน้าที่คณะของพระอาจารย์มีความเห็นอย่างไร

มองได้สองอย่าง หนึ่ง เป็นความกรุณาของผู้

หลักผู้ใหญ่ที่คิดถึงผู้มีปัญหาเหล่านั้น ตัวเองก็เห็นว่าพระสงฆ์ยังมีอยู่ ยิ่งว่างงานอยู่ก็เลยให้พระสงฆ์มาช่วยตรงนี้ อีกอย่างหนึ่งดูเหมือนว่าไปหาที่พึ่งที่อื่นไม่ได้แล้ว ก็เลยมาหาพระสงฆ์ และในบางยุคสมัยทางการก็ได้พยายามนำพระมาช่วยหนุนการปกครองอยู่แล้ว เช่น เอาพระมาต่อต้านอำนาจคอมมิวนิสต์ แต่ทางที่ดีที่สุดทางบ้านเมืองถ้าหวังดีต่อพระพุทธศาสนา พวกเขาจะต้องสนับสนุนให้พระสงฆ์ปฏิบัติหน้าที่หลัก ไม่ใช่หน้าที่รอง ต้องสนับสนุนให้พระสงฆ์ได้ศึกษาเล่าเรียน ได้ปฏิบัติเป็นพระที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย เป็นที่พึ่งของชาวบ้าน เป็นที่พึ่งด้านศีลธรรม

สมเกียรติ มีธรรม สัมภาษณ์ วันพฤหัสบดีที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๓๙

(ต่อจากหน้า ๔๔)

ศาสนาจะต้องเป็นที่ที่ทำให้คนเบิกบาน กล่าวหาญ ทำให้คนรู้สึกว่าเขาเป็นเจ้าของศาสนา ไม่ใช่ศาสนาไปปรับใช้คน รวย คอยเรียไร รีดสตาจค์คนเกือบตลอดเวลา พระก็มักแต่พรมน้ำมนต์พ่นน้ำหมาก อย่างขรัวตาคุณ นี่ถือได้ว่าเป็นการมอมเมาอย่างร้ายแรง ขรัวตาคุณหากินกับระบบสื่อมวลชนทั้งหมด เพราะเวลานี้การแจ้งความเรื่องของขลังเรื่องวัตถุมงคล มีแทบทุกฉบับ อย่างขรัวตาจันก็เป็นพระกะล่อน ขายนาคีคาเรือนละสองแสน เพื่อจะเอาเงินมาถวายในหลวง ซึ่งสั่งให้ระงับไปแล้ว พระผู้ใหญ่เวลานี้ ๙๙% กะล่อน ส่วนพระดีก็มีเยอะนะ

อรุณแสงทอง
สมุดบันทึกนิทาน ๒๕๔๐
มูลนิธิเด็ก
เล่มละ ๘๐ บาท ควรซื้อถวายพระเณร
โทรสาร ๔๒๔-๖๒๘๐

พระราชบัญญัติสถานภาพ แม่ช้ไทยได้จริงหรือ

ขณะนี้กำลังมีความพยายามที่จะรับรองสถานภาพนักบวชของแม่ช้ ให้ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งคงจะผ่านการพิจารณาของรัฐสภาไทยเร็วๆ นี้ (น่าเสียดายที่มีการยุบสภาไปไม่นานมานี้) แต่ก็มีผู้เชี่ยวชาญบางท่านเห็นว่า ในทางปฏิบัติคงเป็นไปได้ยาก เพราะคงมีการคัดค้านจากหลายฝ่าย

แม่ช้คุณหญิงชนิษฐา วิเชียรเจริญ นักทำงานเพื่อสังคมกล่าวว่ากำลังเสนอร่างพระราชบัญญัติเพื่อรับรองสถานภาพนักบวชตามกฎหมายของแม่ช้ไทย รวมทั้งเสนอให้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาและการพัฒนาในด้านอื่นๆ ด้วย โดยท่านได้กล่าวว่รัฐมนตรีช่วยกระทรวงศึกษาธิการ นายชวนินทร์ ลัทธศักดิ์ศิริได้รับปากว่าจะให้ความสนับสนุนกับร่างพระราชบัญญัติเพื่อยกระดับสถานภาพของแม่ช้ไทยดังกล่าว ซึ่งจะเป็นการช่วยเหลือแม่ช้ไทยที่ปัจจุบันยังไม่มีสถานภาพรับรองตามกฎหมาย และได้รับการเลือกปฏิบัติจากสังคมหลายฝ่าย

อย่างไรก็ดี ผู้รู้หลายท่านมีความเห็นที่ต่างออกไป เนื่องจากพระราชบัญญัติแม่ช้ฉบับดังกล่าว เขียนขึ้นมาโดยลอกเลียนแบบจากราชบัญญัติการคณะสงฆ์ปีพ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งมีลักษณะเผด็จการ และเน้นโครงสร้างลำดับชั้น และมีหลายส่วนที่เป็นการละเมิดต่อพระพุทธบัญญัติ และหลักการพื้นฐานของพุทธศาสนาที่เน้นการมีส่วนร่วม หลักประชาธิปไตย และหลักการปกครองตนเองของคณะสงฆ์ พระภิกษุสามเณรหลายท่านก็รู้สึกเอือมระอาต่อพระราชบัญญัติการคณะสงฆ์ที่ล้าสมัยและเป็นเผด็จการดังกล่าว แต่ทางมหาเถรสมาคมไม่มีความประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงกฎหมาย

ฉบับนี้ให้ทันสมัยแต่อย่างใด

“ทำไมคุณถึงจะเดินตามทางที่ผิดพลาดของพระละ” ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี นักวิพากษ์สังคม ตั้งคำถามต่อความพยายามข้างต้น

อาจารย์ประเวศยังให้ความเห็นต่อไปด้วยว่า ระบบการบริหารแบบศักดินาได้ทำให้พระภิกษุกว่าสามแสนรูป และคณะสงฆ์โดยรวมอ่อนแอลงตลอดมา ทำให้พระคุณเจ้าไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับโลกสันนิบาตที่เปลี่ยนแปลงไป

อาจารย์แนะนำว่าแม่ช้ไทยควรรักษารูปแบบการบริหารของตนเองให้ยืดหยุ่นเข้าไว้ และพยายามเพิ่มพูนศักยภาพของตนเองให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น โดยผ่านการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย มากกว่าที่จะยอมไปตกอยู่ใต้ระบบการบริหารแบบโครงสร้างลำดับชั้น ซึ่งจะทำให้เกิดความชะงักงันมากกว่าจะสร้างประโยชน์ใด

ด้านแม่ช้อรุณ เพชรอุไร เลขาธิการมูลนิธิสถาบันแม่ช้ไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ กล่าวว่าทางคณะแม่ช้ไทยเห็นด้วยกับการที่จะรับรองสถานภาพอย่างเป็นทางการ แต่ก็ยังต้องการเวลาและต้องมีการพูดคุยให้มากกว่าจะเขียนกฎหมายออกมาอย่างไร ที่จะป้องกันไม่ให้ฆราวาสมาก้าวก่ายกิจการของนักบวชจนเกินพุทธบัญญัติ และท่านยังได้กล่าวอีกว่าแม่ช้ไทยส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับพระราชบัญญัติแม่ช้ที่เสนอโดยแม่ช้คุณหญิงชนิษฐา

ในขณะที่คุณสันติสุข โสภณสิริ ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนากล่าวว่า คงมีโอกาสน้อยมากที่ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้จะผ่านการพิจารณาของรัฐสภา เพราะเชื่อว่าคณะสงฆ์จะต้องต่อต้านอย่างรุนแรง

สนิหุสตา เอกชัย **บางกอกโพสต์** ๑ กันยายน ๒๕๓๔

บริษัทยาสูบอเมริกันแพ็คดีผู้ป่วยมะเร็ง

เมืองแจ๊คสันวิลล์ รัฐฟลอริดา คณะลูกขุนท้องถิ่น ได้มีคำสั่งให้บริษัทบราวน์แอนด์วิลเลียมสัน ต้องจ่ายเงินจำนวน ๑๘.๗๕ ล้านบาท ในข้อหาที่บิดเบือนผู้บริโภคเกี่ยวกับภัยจากการสูบบุหรี่ ซึ่งนับเป็นเรื่องที่สั่นสะเทือนวงการยาสูบสหรัฐ

ผลการตัดสินครั้งนี้เป็นไปตามคำฟ้องของนายเกรดี คาร์เตอร์ ที่สูบบุหรี่มาเกือบ ๕๐ ปีและตั้งแต่ปี ๒๕๓๔ ได้รับการตรวจพบว่าเป็นมะเร็งปอด ผลการตัดสินครั้งนี้ได้ทำให้อำนาจของบริษัทยาสูบหลายแห่งตกฮวบลงไป

ที่ผ่านมาบริษัทยาสูบมักจะชนะคดีที่ฟ้องร้องโดยผู้บริโภค ที่อ้างว่าป่วยเนื่องจากบุหรี่ยี่ห้อของพวกเขา โดยเคยแพ้มาเพียงครั้งเดียวเมื่อ ๒๕๓๑ ซึ่งศาลตัดสินให้มีการจ่ายเงิน ๑๐๐ ล้านบาท ให้กับครอบครัวของผู้เสียหาย

นักวิเคราะห์ด้านอุตสาหกรรมกล่าวว่า การจ่ายเงินเพียงแค่นี้คงไม่สร้างผลสะเทือนแก่บริษัทยาสูบแห่งนี้ แต่จะมีผลกระทบต่อคดีที่บริษัทยาสูบทั้งหลายกำลังยื่นหน้าตักเป็นจำเลยในคดีที่ฟ้องร้องโดยผู้บริโภคบุหรี่ยี่ห้อ

นายคาร์เตอร์ผู้ชนะคดีครั้งนี้สูบบุหรี่ยี่ห้อลักกี้ สไลด์ร็อกของบริษัทยาสูบอเมริกันมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๐ จนถึงปี ๒๕๑๕ ซึ่งได้เริ่มหันมาสูบบุหรี่ยี่ห้ออื่น และได้รับการตรวจพบมะเร็งที่ปอดตั้งแต่ปี ๒๕๓๔

รอยเตอร์ **เดอะ เนชั่น** ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๔

โทษประหารชีวิตในทัศนะอย่างพุทธ

ในช่วงที่ผ่านมา เราคงได้ยินกันอย่างหนาหูถึงการเสนอให้ใช้โทษประหารชีวิตมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากเหตุสะเทือนขวัญ โดยเฉพาะการฆาตกรรมที่เกิดขึ้นมากมาย สื่อมวลชนจำนวนมากดูจะขึ้นใจและคล้อยตามไปทางนั้น แต่ในหลักการของพุทธศาสนา เราจะมองประเด็นนี้อย่างไร พระสันตปาปา แห่งสำนักดอนเคียม สวนโมกข์พลาซาม ได้แสดงทัศนะในการอภิปรายเรื่อง “การลงโทษประหารชีวิตขัดกับหลักการพุทธศาสนาหรือไม่” เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๓๔ ณ คณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดังนี้

“กรณีพ้อชมชินลูก ใช้ว่าจะเกิดขึ้นเฉพาะสังคมไทย แต่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นทั่วโลก อาตมาคิดว่าไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่เห็นว่ามคดียี่ร้ายแรงกว่านี้อีกมากในประวัติศาสตร์ไทย เช่น เหตุการณ์พฤษภาวิไลที่มีผู้ใช้อำนาจสั่งฆ่าประชาชนเป็นจำนวนมาก ในสายตาของอาตมาเป็นคดีที่ร้ายแรงกว่าแต่ในคดีนั้นยังไม่มีประหารชีวิต แม้แต่การจับกุม สอบสวน และพิพากษาคดีตัดสินลงโทษผู้ที่ออกคำสั่งนี้

เมื่อเราพูดถึงการประหารชีวิต เราจะมองในประเด็นเฉพาะบางประเด็น เช่น พ้อชมชินลูก แต่ทำไมเราไม่ดูในระดับโครงสร้าง อีกตัวอย่างหนึ่งที่อาตมาอยากพูดถึง อย่างกรณีบริษัทสัมปทานป่าไม้ป่าดัดไม้ในพม่า และใช้ชาวเขาพม่าทำงานอย่างทาสจนตายไปหลายราย หรือเมื่อโรงงานใหญ่ๆ ปลอมสารพิษลงในแม่น้ำจนมีคนตายไปเพราะสารพิษนั้น เหล่านี้ถือเป็นคดีร้ายแรงที่ควรมีการประหารชีวิตเช่นกันหรือไม่ ชาวพุทธควรตั้งคำถามกับตัวเองด้วย

การได้มาฝึกฝนที่สวนโมกข์ สิ่งหนึ่งที่ท่านพุทธทาสสอนอยู่เสมอคือ อริยสัจสี่ - ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ในประเด็นนี้ถ้าเราเป็นพ่อแม่ของเด็กที่ถูกฆาตกรรมเราก็ต้องเป็นทุกข์ แต่ถ้าเรามองตามหลักพุทธศาสนา เหตุที่พ่อแม่เป็นทุกข์ไม่สามารถแก้ด้วยการประหารฆาตกร ชั่วบางทีเป็นการเพิ่มกิเลสด้วยซ้ำ นั่นไม่ใช่วิถีคิดแบบพุทธ

การประหารชีวิตจะไม่สามารถลดอาชญากรรม หากว่าสังคมยังเต็มไปด้วยอาวุธ ยังเต็มไปด้วยความอหิวาธิกรรม ความเครียด การแข่งขันแย่งชิง และความรุนแรงในหลายๆ ด้าน และถ้าผู้มีอำนาจสามารถทำอะไรได้ตามใจชอบ ขณะที่คนทั่วไปเรียกร้องอะไรก็ได้ถ้าระบบการศึกษายังล้มเหลว ถ้าเด็กๆ ยังเรียนหนังสือเพื่อเห็นแก่ตัว ถ้าการเผยแผ่พุทธศาสนาให้กับพุทธศาสนิกชนยังอ่อนแอ ยังไม่ทั่วถึง การประหารชีวิตก็ไม่อาจแก้ปัญหาได้”

สารคดี กันยายน ๒๕๓๔

นายก ฯ หญิงนอร์เวย์ เตือนเอเชียเรื่องการพัฒนา

นางฮาร์เล็ม บรุนแลนด์ นายกรัฐมนตรีหญิงแห่งประเทศนอร์เวย์ที่เดินทางมาเยือนประเทศไทยเมื่อเร็ว ๆ นี้ได้กล่าวเตือนไทยและประเทศในเอเชียทั้งหลายให้เรียนรู้จากความผิดพลาดของตะวันตก และกล่าวเตือนพวกเขาถึงการเร่งการพัฒนาที่เน้นความเติบโต จนเป็นเหตุให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน และทำให้มีการปฏิบัติต่อคนงานอย่างเอาวัดเอาเปรียบ

นางบรุนแลนด์ได้กล่าวเรื่องนี้อย่างที่ประชุมสภาหอการค้าไทย-นอร์เวย์ โดยระบุว่ารัฐบาลในเอเชียจะต้องหาจุดสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจกับความเสื่อมโทรมด้านสิ่งแวดล้อม เธอบอกว่ายุทธศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างนอร์เวย์-เอเชียของรัฐบาลเธอนั้นที่มนุษย์ และจะให้ความสำคัญกับการปฏิบัติต่อคนงาน ปัญหาโสเภณีเด็ก ปัญหาสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย

เธอยังได้บอกว่าก่อนหน้านี้ ก็ได้พูดเช่นนี้กับนายกรัฐมนตรีบริหาร ศิลปอาชาในการพบกันเป็นส่วนตัวแล้วเช่นกัน

“การกำจัดความยากจนให้หมดไป ความหวังที่จะได้เห็นคนนับล้านคนโดยเฉพาะในซีกโลกนี้ได้พ้นจากสภาพการอยู่อาศัยแออัด และได้มีอนาคตที่สดใส โดยลูกหลานของพวกเขาได้รับการศึกษาและมีวิถีความเป็นอยู่ที่ดีกว่าคนในรุ่นพ่อแม่ สิ่งนี้เป็นหน้าประวัติศาสตร์สำคัญที่เรากำลังเปิดออกมา” นางบรุนแลนด์กล่าว

เธอก้าวเตือนว่า ความก้าวหน้าของเอเชียในช่วง ๔๐ ปีที่ผ่านมา จะพังทลายอย่างง่ายดาย หากผู้นำรัฐบาลไม่สามารถมองเห็นภัยที่กำลังคุกคามเข้ามา ดังเช่นที่ประเทศในตะวันตกทุกวันนี้กำลังประสบภาวะชะงักงันเนื่องจากต้องหาทางแก้ไขข้อผิดพลาดจากอดีตหลายอย่าง

“พวกเราได้พบหลักฐานมากพอที่จะยืนยันว่าอีกไม่นานนัก ดันทุนทางสิ่งแวดล้อมที่กำลังเพิ่มมากขึ้น จะชนหน้าผลประโยชน์ที่เราได้รับจากการพัฒนาทาง

เศรษฐกิจอย่างปราศจากการกำกับควบคุม ดังที่พวกเราได้เห็นผลที่เกิดขึ้นกับทั้งสุขภาพทางกายและใจของเด็กในทุกวันนี้แล้ว” เธอก้าว “รายงานบางฉบับยืนยันว่าเด็กชาวเอเชียโดยเฉลี่ย ทำคะแนนแบบทดสอบเพื่อวัดความสามารถทางสมอง (IQ) ได้น้อยลงหลายแต้ม ทั้งนี้เนื่องจากรับเอาสารตะกั่วเข้าไป”

เธอก้าวว่า รัฐบาลประเทศในเอเชียยังจะต้องเผชิญต่อแรงกดดันให้ใส่ใจกับสภาพแวดล้อมมากขึ้นต่อไปจนถึงศตวรรษหน้า ทั้งนี้เนื่องจากประเด็นทางสิ่งแวดล้อมยังเป็นเรื่องที่ชุมชนนานาชาติสนใจ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลประเทศต่าง ๆ ยังสามารถออกมาตรการเพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้ ก่อนที่จะตกอยู่ในภาวะอับจนเนื่องจากมีภาระต้องแก้ปัญหามากมายในอนาคต

“ทุกวันนี้ มลพิษทางอากาศทำให้ผู้คนในเมืองหลวงในเอเชียหลายแห่งหายใจไม่ออก ดินจับได้ตระหนักถึงปัญหานี้จากการอยู่ในกรุงเทพฯ ซึ่งมีการทำนายว่ามลพิษทางอากาศจะแยกลงไปอีกสามเท่าภายในปี ค.ศ. ๒๐๐๐ นี้เอง”

หนทางสู่การพัฒนาบางประการที่ประเทศในเอเชียเลือกใช้ จะส่งผลกระทบต่อชีวิตบนโลก เธอก้าว “การขยายตัวของอุตสาหกรรมที่พึ่งพาการเผาถ่านหินในประเทศจีน อาจจะมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของบรรยากาศโลก ซึ่งส่งผลกระทบต่อทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในปักกิ่ง กรุงเทพฯ หรือออสโล (เมืองหลวงของประเทศนอร์เวย์)”

นางบรุนแลนด์กล่าวว่า ทั้งรัฐบาลไทยและนอร์เวย์ ได้ตกลงที่จะร่วมมือกันมากขึ้น ในโครงการเพื่อสิ่งแวดล้อม

ท่านผู้นำประเทศนอร์เวย์กล่าวว่า จะมีความร่วมมือกันระหว่างประเทศทั้งสองโดยผ่านกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และอุตสาหกรรม รวมทั้งทางสภาเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติด้วย

เดอะ เนชั่น ๘ ตุลาคม ๒๕๓๔

อินเดียประท้วงอาหารแตกด่วนและนางงามโลก

บอมเบย์ กลุ่มการเมืองและศาสนาหลายกลุ่มในอินเดีย ได้พากันประณามผู้ริเริ่มจัดประกวดนางงามโลก

นายโอ พี สหนิ ซึ่งอ้างว่าตนเองเป็นนักบวชฮินดู ถือธงของร้านอาหารแตกด่วนแม็คโดนัลด์ และรูปของเขาเอง ในระหว่างพิธีเปิดร้านอาหารนี้ในนิวเดลี เมื่อเร็วๆ นี้

ไมเคิล แจคสัน นักร้องช็อกโลก อาหารแตกด่วน และศิลปินของพวกเขาเอง เมื่ออาทิตย์ก่อนหนังสือพิมพ์อินเดียเต็มไปด้วยรายงานเกี่ยวกับการประท้วงของนักกิจกรรมต่อสิ่งที่พวกเขาเรียกว่า การรุกรานทางวัฒนธรรมจากตะวันตก

มีการเผาหุ่นนายเอ็มเอฟฮุสเซน ศิลปินมีชื่อเสียงระดับชาติในสองรัฐ รวมทั้งมีการบุกเข้าทำลายสถานที่แสดงผลงานของเขาและทำลายภาพเขียนบางส่วนไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากว่าเขาได้วาดภาพเทพสตรีตามความเชื่อของฮินดูแบบกึ่งเปลือย ซึ่งกระทบกระเทือนความรู้สึกหลายคน

ขณะเดียวกันก็มีการเผาหุ่นนายอามิทัพ พักจันดาร์รายอดนิยม เนื่องจากเขาพยายามจะจัดให้มีการประกวดนางงามโลกในประเทศอินเดียในปีหน้า ส่วนร้านพิซซาชัทที่ขายอาหารแตกด่วนในบังกลอร์ ก็ถูกขว้างปาด้วยก้อนหินอีกครั้งหนึ่งเมื่ออาทิตย์ที่แล้ว ส่วนพรรคสวเทสี จาการัน มันช์ (SJM) ก็ได้ยื่นข้อเรียกร้องประกวดนางงามโลก และไมเคิล แจคสัน นักร้องชื่อดังในบัญชีชื่อผู้นำรังเกียจด้วย

ทางคณะผู้จัดประกวดนางงามโลก ได้ประกาศเมื่อเสาร์ที่แล้วว่าจะยอมจัดประกวดนางงามในส่วนที่มีการใส่ชุดว่ายน้ำในเกาะ Seychelles ซึ่งอยู่ในมหาสมุทรอินเดียฝั่งตะวันตกแทน เพราะเสี่ยงที่จะกระทบกระเทือนความรู้สึกของชาวอินเดีย

อนึ่ง เมื่อสองร้อยปีก่อนก็มีการลุกฮือขึ้นของ

ชาวอังกฤษทางตอนเหนือจำนวนหนึ่ง เพื่อประท้วงการขยายตัวของยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม ที่มีการใช้เครื่องจักรกลเข้ามาทดแทนเครื่องทอผ้าด้วยมือ จนเป็นที่มาที่เรียกขานพวกเขาว่า พวกลัดโดด์(Luddite) พวกเขาได้เข้าทำลายเครื่องจักรกลในโรงงานต่างๆ ที่เพิ่งเริ่มขยายตัวมากขึ้นในยุคนั้น จนปัจจุบันเรื่อพวกลัดโดด์เหล่านี้เป็นเหมือนสัญลักษณ์ต่อต้านความก้าวหน้าอย่างมิได้เอาประชาชนเป็นที่ตั้ง

เดอะ เนชั่น ๑๔ ตุลาคม ๒๕๓๔

มอบบางวัลโนเบลสันติภาพผู้นำติมอร์ตะวันออก

คณะกรรมการรางวัลโนเบล ได้ตัดสินมอบรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพ ให้กับนายรามอส ฮอร์ตา และบาทหลวงคาร์ลอส ฟิลิปเป้ ซิเมเนส-เบโล เพื่อสดุดีความพยายามของพวกเขาในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในติมอร์ตะวันออก ในขณะที่รัฐบาลกรุงจาร์กาตา ได้แสดงความตงใจต่อผลการตัดสินครั้งนี้ และกล่าวหาว่า นายฮอร์ตาเป็นแค่ผู้ที่ปลุกระดมมวลชน และเป็นที่ยอมรับของคนกลุ่มน้อยเท่านั้น การมอบรางวัลโนเบลครั้งนี้เท่ากับเป็นการยอมรับในระดับประชาคมโลกอีกครั้งหนึ่งว่า การเข้ารุกรานและผนวกเอาติมอร์ตะวันออกเป็นส่วนหนึ่งของอินโดนีเซีย เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง

กองทหารรัฐบาลอินโดนีเซีย ได้เข้ายึดครองติมอร์ตะวันออก ซึ่งเป็นประเทศที่มีศาสนาและวัฒนธรรมต่างจากอินโดนีเซียแทบสิ้นเชิง โดยพวกเขาเป็นคริสตชนเป็นส่วนใหญ่ ตั้งแต่เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๑๘ การรุกรานครั้งนั้นส่งผลให้ชาวติมอร์จำนวนหนึ่งในสามของประเทศ หรือถึงสองแสนคนเสียชีวิตลง ในเวลาต่อมา รัฐบาลอินโดนีเซียยังประกาศผนวกติมอร์ตะวันออกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนตนเองด้วย ถึงปัจจุบันองค์การสหประชาชาติยังไม่ยอมรับอำนาจอปกครองของรัฐบาลอินโดนีเซียเหนือติมอร์ตะวันออก และยังคงรับรองสถานะติมอร์ตะวันออกในฐานะดินแดนส่วนหนึ่งของประเทศโปรตุเกส

นายรามอส ฮอร์ตา ผู้นำคนสำคัญเพื่อปลดแอกติมอร์ ได้ยอมรับว่าเขาเป็นผู้ยั้งให้ชาวติมอร์ตะวันออก

ปลัดแอกตนเอง และกล่าวว่า “ผมมีความผิดเหมือนกับนางองซานซูจี ที่ยุยงชาวพม่าให้เรียกหาเสรีภาพและประชาธิปไตย เช่นเดียวกับทะเลาะมาที่ต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชของทิเบตจากประเทศจีน ถ้าการกระทำเช่นนั้นเป็นบาป ก็ขอให้มันเป็นเถิด” เขากล่าว “แล้วนายซูการ์โน (บิดาผู้ก่อตั้งแห่งประเทศไทย) มิได้เป็นผู้ยุยงให้ชาวอินโดนีเซียเรียกร้องเอกราชจากชาวนเนเธอร์แลนด์หรอกหรือ”

เดอะ เนชั่น ๑๔ ตุลาคม ๒๕๓๔

โฆษณาบันไดปลาโจน ความจริงลงที่แม่มูล

ท่านที่ติดตามชมภาพยนตร์โฆษณาเกี่ยวกับบันไดปลาโจนของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ที่ออกอากาศทางโทรทัศน์เมื่อเร็วๆ นี้ คงอดคล้อยตามไม่ได้ว่าบันไดปลาโจนมีส่วนช่วยส่งเสริมการขยายพันธุ์ปลา แต่ข้อเท็จจริงนั้นเป็นอย่างไร?

บันไดปลาโจนเป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยให้ปลาวางไข่ขึ้นล่องเชือกที่กีดขวางทางสัญจร โดยเป็นสะพานน้ำประกอบด้วยห่วงน้ำที่แบ่งเป็นช่วงๆ เรียงต่อกันตามลำดับเชิงลาดจากสันเขื่อนสู่ท้ายน้ำ ทั้งนี้เนื่องจากปลาที่เป็นสัตว์ที่ต้องอพยพเคลื่อนย้ายเพื่อแสวงหาสภาพแวดล้อมอันเหมาะสมกับความต้องการของชีวิตในแต่ละช่วง เช่น การวางไข่ การหลบหนาว ฯลฯ เพื่อประกันความอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ในอนาคต การสร้างเขื่อนปากมูลปิดกั้นลำน้ำมูล จึงเป็นอุปสรรคขัดขวางการเดินทางของปลา และเป็นเหตุให้มีการสร้างบันไดปลาโจนดังกล่าวขึ้นมา และทางกฟผ. ได้ฉวยโอกาสนำมาใช้โฆษณาเพื่อเรียกคะแนนนิยมของตนเอง โดยอ้างว่าจะช่วยให้ปลาวางไข่ได้ดีขึ้นหรือเหมือนเดิม

แต่ในความเห็นของดร.ชวลิต วิทยานนท์ ผู้เชี่ยวชาญสัตว์น้ำกลุ่มอนุกรมวิธานปลา น้ำจืดกรมประมง ให้ความเห็นกับโฆษณาชุดปลาโจนเรีงรำที่เขื่อนปากมูลว่า บันไดปลาโจนใช้ได้แต่ไม่เข้ากับปลาทุกชนิดที่มีในแม่น้ำ และที่โฆษณาว่าปลาตั้งครรรภ์ท้องแก่ก็สามารถข้ามมาได้อย่างเรีงรำ สนุกสนานนั้นเป็นเรื่องโกหก ดร.ชวลิต ให้ข้อมูลต่อไปว่าในประเทศไทยมีการสร้าง

บันไดปลาโจนทั้งหมดสามแห่งแล้วคือ ที่บึงบอระเพ็ดหนองหาร จังหวัดอุดรธานี และกว๊านพะเยา โดยที่บันไดปลาโจนสองแห่งแรกนั้น ปัจจุบันเลิกใช้แล้ว เพราะไม่ประสบความสำเร็จ ขณะนี้จึงเปลี่ยนเป็นประตูน้ำธรรมชาติ ส่วนที่กว๊านพะเยายังคงใช้อยู่ แต่มีการรื้อปรับปรุงใหม่

ดร.ชวลิตกล่าวถึงโฆษณาชุดนี้ในฐานะนักวิชาการด้านน้ำจืดว่า น่าจะเรียกว่าโฆษณาชวนเชื่อ เอาความดีของตัวเองมาเสนอมากกว่าเป็นการเอาความจริงให้ประชาชนรู้ ประชาชนจะเข้าใจผิดว่ากฟผ.สร้างบันไดปลาโจนแล้ว เป็นการเพิ่มผลผลิตปลา ประการที่สอง ประชาชนจะเข้าใจผิดว่าเขื่อนทำให้มีปลามากขึ้น ซึ่งอันที่จริงเป็นการเพิ่มในระยะสั้นๆ ทั้งนี้เพราะเขื่อนทำให้จับปลาง่าย แต่ในระยะยาวปลาบางชนิดจะสูญพันธุ์ไป

“การหายไปของปลาสองสามชนิดคงไม่เห็นผลกระทบที่ชัดเจนนัก แต่ถ้าหายไปมากๆ ก็จะมีผลกระทบได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ตัวอย่างที่ชัดเจนคือการสร้างเขื่อนเจ้าพระยาที่ทำให้ปลาเทพาและปลายี่สกสูญพันธุ์ไป เพราะปลาเล็กๆ บางชนิดที่เป็นอาหารของปลาทั้งสองหายไป”

ในขณะที่ศาสตราจารย์วิทย์ ธารชลาณกิจ อาจารย์ประจำคณะประมงมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กล่าวว่า “จากการเก็บข้อมูลของกรมประมงที่เขื่อนปากมูล มีปลา ๓๕ ชนิดที่ใช้บันไดปลาโจน แต่มีน้อยชนิดที่สามารถข้ามไปได้ ที่สำคัญมีข้อมูลว่า ในระหว่างทางที่ข้ามบันไดปลาโจน ปลาจำนวนไม่น้อยที่เกสิดหลุด ลำตัวมีบาดแผล ซึ่งค่อนข้างเป็นอันตรายสำหรับปลา และข้อมูลการสร้างบันไดปลาโจนที่ผ่านมาก็ยืนยันแล้วว่าไม่ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ข้อมูลของกรมประมงยังระบุอีกว่า อัตราการจับปลาโดยเฉลี่ยของประชากรริมฝั่งแม่น้ำมูลลดลงจาก ๒-๓ กิโลกรัมต่อไร่ อยู่ที่ประมาณ ๐.๗ กิโลกรัมต่อไร่หลังการสร้างเขื่อนปากมูล”

ผู้จัดการรายวัน ๗ ตุลาคม และ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๓๔

หลักเกณฑ์ปฏิบัติ

สำหรับการใช้บริการตู้หนังสือเสขียธรรม

๑) หากท่านมีความต้องการหนังสือเล่มใดที่ทางกองสารนิยกรได้แนะนำผ่านทางตู้หนังสือแล้ว ขอได้ส่งจดหมายหรือไปรษณียบัตรแจ้งความจำนง พร้อมระบุชื่อหนังสือที่ท่านต้องการ มาให้ทางเจ้าหน้าที่ได้ทราบ ทั้งนี้โดยขอได้ครั้งละ ๑ เล่ม **โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ**

๒) การให้บริการตู้หนังสือเสขียธรรมนี้ เพื่อจุดประสงค์สนับสนุนการศึกษาค้นคว้าของ **ภิกษุ สามเณร และแม่ชี** เป็นหลัก ดังนั้น ภายหลังจากที่ผู้จัดทำได้ส่งหนังสือไปถวายแล้ว หากท่านมีความสนใจหนังสือเล่มอื่นอีก ขอให้แสดงความจำนงพร้อมระบุชื่อหนังสือที่ต้องการมาให้ทางเจ้าหน้าที่ได้ทราบ และเขียนวิจารณ์หรือเสนอความคิดเห็นที่ได้จากการอ่านหนังสือเล่มก่อนมาด้วย

สำหรับท่านผู้อ่านที่เป็น**ฆราวาส**นั้น หากท่านสนใจหนังสือที่เราแนะนำ ก็สามารถสั่งซื้อผ่านทางศพพ. ในราคาพิเศษพิเศษ ๒๐% โดยส่งรายชื่อหนังสือที่ต้องการมาที่ ตู้หนังสือเสขียธรรม ๑๒๔ ซอยวัดทองนพคุณ ถนนสมเด็จพระเจ้าพระเจ้า คลองสาน กทม. ๑๐๖๐๐ ธนาคารตั้งจ่าย นายพิภพ อุดมอิทธิพงศ์ ป.ณ. คลองสาน

ชีวประวัติพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต)

เรียบเรียงโดย ผศ.ดร. อาภา จันทรสกุล
โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ธันวาคม ๒๕๓๘ หนา ๑๐๖ หน้า ราคา ๖๐ บาท

สำหรับนามของท่านเจ้าของชีวประวัติคงเป็นที่รู้จักมักคุ้นกันอยู่แทบไม่ต้องอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับท่านเจ้าของชีวประวัติแต่อย่างใดอีก โดยชื่อเสียงเกียรติคุณของท่านไม่เพียงเป็นที่ปรากฏแก่เราชาวพุทธไทยเท่านั้น หากยังจรจรายไปอีกเมื่อคราวที่ได้รับถวาย

รางวัลการศึกษาเพื่อสันติภาพจากองค์การยูเนสโก เมื่อปี ๒๕๓๔ ซึ่งดูจะเป็นเหตุให้เกิดหนังสือเล่มนี้ขึ้นมา แต่จะมีสักกี่ท่านที่ทราบถึงภูมิหลังชีวิตของท่านเจ้าคุณอาจารย์ได้อย่างถ่องแท้ จนเป็นเหตุให้เด็กชายประยุทธ์ อารยางกูร ได้เติบโตจนเป็นสามเณรเก๋าประโยค และเป็นพระธรรมปิฎกที่เราเคารพนับถือกันอยู่ในปัจจุบัน จากเด็กชายอ่อนแอ ซี้โรค เข้าสู่รั้วการศึกษาสตรีอย่างงดงามในที่สด

เดิมเราเคยแนะนำหนังสือ **“นานาชาติคนเกี่ยวกับพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต)”** ไปแล้ว คราวนี้เพื่อเพิ่มอรรถรสในการทำความเข้าใจกับสดมภ์หลักทางพุทธศาสนาท่านนี้ยิ่งขึ้น เราใคร่แนะนำให้ท่านอ่าน **“ชีวประวัติพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต)”** ควบคู่กันไปด้วย”

นำชมเสขียความพยายามของผู้เรียบเรียงที่สืบเสาะข้อมูลต่างๆ มาประกอบได้อย่างละเอียดเหมาะกับขนาดของหนังสือ ผิดไปกว่าชีวประวัติทั่วไปที่มักจะซมกั้นเสียจนแทบจะกลายเป็นปาฏิหาริย์บุคคลไป ทำให้เราได้แง่มุมเกี่ยวกับวัตรปฏิบัติและปฏิปทาหลายประการ อันเราท่านพึงปฏิบัติเลียนเยี่ยงได้ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับสมณสารูปเท่านั้น หากยังเป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ทุกรูปนามทีเดียว โดยเฉพาะภาคผนวกที่รวบรวมหัวข้องานนิพนธ์ของท่านเจ้าคุณออกเป็นหมวดหมู่ นับว่ามีประโยชน์แท้ต่อผู้ที่ศึกษาต่อไป

พิภพ อุดมอิทธิพงศ์

หนังสือชุด “ธรรมชาตินำบัดและการรักษาตนเอง”

- นายแพทย์บรรจบ ชุณหรัศมิ์ เขียน
 - ๑. **เปื้อนมอ เปื้อยา** ๒๑๔ หน้า ๔๘ บาท
 - ๒. **อุจจาระสองสุขภาพ** ๑๙๙ หน้า ๑๐๐ บาท
- ธรรมชาตินำบัด** เป็นแนวทางการดูแลรักษา

สุขภาพอย่างใหม่ นอกกระบบการแพทย์แผนปัจจุบัน

โรคสมัยใหม่ อาทิ โรคอ้วน โรคเบาหวาน โรค มะเร็งและโรคหัวใจ เหล่านี้เป็นปัญหาที่การแพทย์สมัย ใหม่ต้องเวียนหัว กระทั่งจนปัญญาจะแก้ไข ทักษะการ มองของแพทย์แผนปัจจุบันเกี่ยวกับความเจ็บป่วยว่าเกิด จากเชื้อโรค กับวิธีการรักษาโดยใช้ยาและมีดหมอ(การ ผ่าตัด)เพื่อเข้าไปขจัดเชื้อโรคโดยตรงนั้น นอกจากจะไม่ เพียงพอแล้ว ยังนำมาซึ่งความเจ็บป่วยที่รุนแรงขึ้นอีกด้วย

ในขณะเดียวกัน “ธรรมชาติบำบัด” นั้นถือว่า ร่างกายมีพลังแห่งการสมานคืน ธรรมชาติที่เอื้ออำนวยช่วย หน้าที่ของธรรมชาติบำบัดคือ การปรับดุลยภาพที่เสีย ไปให้กลับคืนมาโดยยึดหลัก ๓ ประการคือ การกิน อาหารให้ถูกสัดส่วน การขจัดพิษออกจากร่างกายและ การปรับจิตใจและร่างกายสู่ดุลยภาพ

หนังสือชุดดังกล่าว ได้ช่วยแก้ไขความเข้าใจผิด เกี่ยวกับพฤติกรรมในชีวิตหลายประการโดยเฉพาะการกิน ที่ผิดๆ ซึ่งมักได้รับการสอนในโรงเรียนอย่างที่แล้วๆ มา

อธิบายกันตั้งแต่แนวคิดตลอดจนเสนอวิธีการ ที่ค่อนข้างชัดเจน ใกล้เคียง (ใครเลยจะใส่ใจกับอุจจาระว่า เป็นเครื่องบ่งบอกสุขภาพของเจ้าของได้ดียิ่ง-อุจจาระ สองสุขภาพ ชุดธรรมชาติบำบัด ๖) หลายอย่างเป็นสิ่ง ที่สังคมไทยคุ้นเคยอยู่แล้ว เช่น การทำสมาธิ จึงน่าจะ นำไปใช้กับตนเองและแนะนำผู้อื่นได้ไม่ยากนัก

วรพงษ์ เวชมาสินนท์

สถาบันพระมหากษัตริย์กับอนาคตของประเทศไทย

ส.ศิวรักษ์ สถาบันสันติประชาธรรม

๘๘ หน้า ราคา ๖๕บาท

ซึ่งได้รับเชิญไปแสดงปาฐกถาเดี่ยว ณ ที่ประชุม ใหญ่ประจำปีของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย เมื่อปลายเดือนสิงหาคมที่ผ่านมา เขาได้ชี้ให้เห็นถึง คุณค่าแท้และการดำรงคงอยู่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ ที่มีมาอย่างต่อเนื่องในประวัติศาสตร์ของโลกและสยาม โดยสถาบันนี้ได้รับการพิสูจนมาครั้งแล้วครั้งเล่าในการ นำพสกนิกรผ่านวิกฤตการณ์สำคัญๆ อย่างไร้ก็ตาม ใน

ท่ามกลางสภาวะการณ์อันแปรเปลี่ยนไปภายใต้เงื่อนไข ใหม่ๆ ในกระแสโลก สถาบันหลักของบ้านเมืองและ สังคมไทยต้องเผชิญหน้ากับสิ่งเหล่านั้นอย่างรู้เท่าทัน หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์สากลภายหลัง สงครามโลกคราวแรกและครั้งถัดมา มีผลกระทบต่อ สถาบันในสังคมมากนักน้อยเพียงใด ผู้เขียนได้อรรถาธิบาย ไว้อย่างตรงไปตรงมา

สำหรับเรื่องของอนาคตนั้น ผู้เขียนได้นำเสนอ บทบาทอันพึงมีพึงเป็นในอนาคตของสถาบันทั้งสิ้น ๑๔ ข้อ โดยแต่ละข้อสมควรแก่การสำเหนียกอย่างพิถี พิเคราะห์ทั้งสิ้น (องคมนตรีบางท่าน เมื่ออ่านต้นฉบับ ปาฐกถาแล้วได้ชมเชยมาด้วย)

หนังสือเล่มนี้ยังมีภาคผนวกว่าด้วยบทความและ บทสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ในมุมมอง ของสำนักข่าวต่างประเทศอีกด้วย

การพัฒนาสตรีในพระพุทธศาสนา

ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์

ศูนย์ไทย-ธิเบต จัดพิมพ์

หนา ๑๖๒ หน้า ราคา ๘๐ บาท

งานวิจัยของ อ.ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ ซึ่งตีพิมพ์ เป็นหนังสือชื่อ **การพัฒนาสตรีในพระพุทธศาสนา** เล่มนี้ เป็นงานค้นคว้าศึกษาเกี่ยวกับสถานะของสตรีไทย ใน บริบททางพุทธศาสนาที่น่าสนใจ ทั้งได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาทของสตรี ด้วยการสร้างความเข้าใจอย่างถูกต้อง ทั้งนี้ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่า

“ค่านิยมหลายประการในสังคมไทยที่เชื่อกันว่า เป็นค่านิยมพุทธได้ถ่ายทอดสืบเนื่องกันมาหลายศตวรรษ โดยขาดการวิเคราะห์วิจจัย จนกลายเป็นประเพณีนิยม เช่น ความเชื่อที่ว่าผู้หญิงสกปรกผู้หญิงเป็นภัยต่อพรหมจรรย์ ผู้หญิงบวชไม่ได้ ผู้หญิงเป็นหินชาติ ฯลฯ ค่านิยม ความเชื่อเหล่านี้ นอกจากจะเป็นอุปสรรคต่อการ พัฒนาสตรีเองแล้ว ยังนำไปสู่ปัญหาสังคมที่รุนแรง หลายประการ ความลึกซึ้งของปัญหา ซับซ้อนจน สามัญชนไม่สามารถเห็นความสัมพันธ์ของปัญหาได้ เช่น ปัญหาโสเภณี ปัญหาการข่มขืน เป็นต้น”

ความขื่อนี้ควรที่ชาวเราจะน้อมรับฟังอย่างมี
มนสิการมิใช่หรือ

อ้าง ปัทมภาส

ทำเมืองให้น่าอยู่

วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ และความหวังสำหรับเมืองที่
ยั่งยืน, เฮอร์เบิร์ต จิราเดต์ เซียน พิภพ อุดมอิทธิพงศ์ แพล
สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง พิมพ์ครั้งแรก ตุลาคม
๒๕๓๙

๒๕๕ หน้า ราคา ๑๘๐ บาท

บทเรียนราคาแพงของการกลายสภาพจาก
ชนบทสู่เมืองนั้น เราอาจไม่จำเป็นต้องเผชิญกับมันโดยตรง
หากสามารถจับประเด็นที่อยู่เบื้องหลังความสวゆるของ
อารยธรรมทางวัตถุเหล่านั้นได้อย่างถึงแก่น เราย่อม

สามารถแลเห็นจุดบอดอย่างฉกาจฉกรรจ์ของแนวความ
คิดของความเป็นเมืองได้ ทั้งการสัดบดรับฟังคนที่อยู่ใน
ใจกลางกระแสนั้นเอง มองดูตัวเองอย่างวิพากษ์วิจารณ์
ก็เท่ากับเป็นการเรียนลัด โดยอาศัยข้อสรุปเขาเป็นฐาน
อันเป็นการหลีกเลี่ยงให้พ้นไปจากความเสื่อมโทรมบนหนทาง
ที่ชุมชนเราจะพัฒนาไปสู่ความเป็นเมือง

หนังสือเล่มนี้ ได้ให้ข้อเท็จจริง ตลอดจนภาพ
โดยรวมของสภาวะเมืองที่แท้ อันกำลังดำรงอยู่ในโลก
ปัจจุบัน ซึ่งแน่นอนว่าปัญหาของมัน นับเป็นปัจจัย
ประการหนึ่งในปัญหาซึ่งกำลังคุกคามมนุษยชาติทั้งหมด
อย่างไรก็ตามผู้เขียนได้นำเสนอเมืองในเนื้อหาบริบทอัน
พึงจะเป็นอีกด้วย

นิพนธ์ แจ่มดวง

สมาคมไทยศึกษาได้รับความอนุเคราะห์จาก ฯพณฯ เอกอัครราชทูตสุจินดา และคุณชัชวรี ینگสุนทร ดังนี้

๑. ท่านทั้งสองเป็นผู้ใหญ่ เป็นหัวหน้าชาวไทยเรา ที่มีความเข้าใจและสนับสนุนวัตถุประสงค์หลักของสมาคม
ไทยศึกษามาตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกาลเวลาที่สมาคมไทยศึกษาได้รับการก่อตั้งขึ้นมาในปีแรกๆ ความเข้าใจและ
การสนับสนุนของท่านทั้งสองจึงเป็นคุณค่าสูง มีความสำคัญ และมีความหมายมากต่อสมาคมไทยศึกษา และต่อ
การทำงานของคณะกรรมการ

๒. ทุกครั้งสมาคมไทยศึกษา หรือคณะกรรมการของสมาคมฯ ได้ขอความช่วยเหลือจากท่านทั้งสอง ท่านทั้ง
สองไม่เคยปฏิเสธเลย ไม่ว่าความช่วยนั้นๆ จะอยู่ในความหมายและอยู่ในขอบเขตของทางราชการ หรือในความหมาย
เป็นการส่วนตัวของท่านทั้งสอง นี่คือการเข้าใจ นี่คือการเมตตากรุณาของท่านทั้งสองอย่างแท้จริง

๓. สมาคมไทยศึกษากำลังอยู่ในระยะเวลาของการก่อตัว ความเปลี่ยนแปลง และหากปราศจากความเข้าใจ
จากท่านทั้งสองแล้ว การที่สมาคมไทยศึกษาได้เชิญศิลปินแห่งชาติ อาจารย์อึ้งคาร กัลยาณพงศ์ มาแสดงผลงาน
ของท่านเมื่อเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ นั้น จะไม่ได้รับความสำเร็จเท่าที่ควรเลย ยังไม่ต้องกล่าวถึงงาน
กิจกรรมต่างๆ ของสมาคมอีก

คณะกรรมการสมาคมไทยศึกษาซาบซึ้งและประทับใจ ในความเข้าใจ ในความเมตตากรุณาของท่านทั้งสองที่
ท่านทั้งสองได้หยิบยื่นให้ เราจะตราคุณงามความดีนี้ไว้ในความทรงจำ ขอขอบคุณเป็นอย่างสูง ในวาระที่ท่านทั้งสอง
ครบวาระที่จะต้องเดินทางกลับประเทศไทยเรานี้ คณะกรรมการสมาคมไทยศึกษาขอน้อมอวยพรให้ท่านทั้งสองจงเดิน
ทางด้วยความสวัสดิภาพ ขอให้แต่มีความสุข มีอายุมั่นขวัญยืนตลอดไป

ด้วยความเคารพและนับถืออย่างสูง

คณะกรรมการสมาคมไทยศึกษา ประเทศสวีเดน

Stockholm ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๙

ปรีชา อรชุนกะ กับ

“การเดินทางของสี่สรรค์”

ปรีชา อรชุนกะ นำงานศิลปะ“การเดินทางของสี่สรรค์” ที่เขียนอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๘-๒๕๓๙ เปิดให้ชม ณ หอศิลป์แห่งชาติ ถนนเจ้าฟ้า ระหว่างวันที่ ๑๘ ตุลาคม - ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๙

เย็นวันศุกร์ที่ ๑๘ ตุลาคมที่ผ่านมา ส.ศิวรักษ์เดินทางมาเป็นประธานเปิดนิทรรศการศิลปะ “การเดินทางของสี่สรรค์” ของปรีชา อรชุนกะ ณ หอศิลป์แห่งชาติ

รื่นเรียง ก็มาทำแบบนี้ซึ่งตนคิดว่าเป็นประโยชน์ เป้าหมายอีกประการหนึ่งก็เพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้ชื่นชม

“อยากเผยแพร่ให้คนรุ่นใหม่เป็นเหมือนวิทยาทานในการที่ศิลปินรุ่นน้องๆ จะได้ศึกษาผลงานทั้งหมดนี้เก็บรวบรวมมาจากการทำงานช่วง ๓๐ ปี หลังจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศิลปากร มีหลายคนสงสัยว่า ทำไมผมเขียนแต่งงานนามธรรม

“๑๐ ปีก่อนข้าพเจ้ามีโอกาสเปิดงานแสดงผลงานของปรีชา และปีนี้ปรีชามีอายุครบ ๕ รอบนัก্ষัตร และได้แสดงงานอีกครั้ง ข้าพเจ้าจึงมีความยินดีเป็นพิเศษเพราะเขาไม่เคยยอมนำใจไปกับสมัยนิยมหรือกัมท้าวให้นายทุน หากแต่ยืนหยัดในทางสุนทรียะอันบริสุทธิ์ มิโยว่าใครจะเข้าใจหรือไม่ก็ตาม บุคคลที่มุ่งมั่นเช่นนั้นนับว่ามีน้อยมาก ไม่เฉพาะแต่ในเมืองไทย พูดอย่างไม่เกรงใจแล้วก็ต้องบอกว่า นานาชาติดูจะให้เกียรติเขายิ่งกว่าเมืองไทย งานของเขาได้รับคัดเลือกให้ไปแสดงอย่างเป็นเอกเทศที่นอกประเทศมากกว่าในประเทศ น่าเสียใจที่คนไทยมักไม่เข้าใจคนที่มีคุณค่าอันแท้จริง”

นอกจากส.ศิวรักษ์แล้ว งานครั้งนี้ยังมีศิลปินรุ่นน้องรุ่นพี่ รวมทั้งบุคคลในแวดวงหนังสือมาให้กำลังใจมากมาย อาทิ อังคาร กัลยาณพงศ์ อวบ สาณะเสน ช่วง มูลพินิจ สุชาติ สวัสดิ์ศรี เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ คุรุสังคม ทองมี วีระศักดิ์ สุนทรศรี สมภพ บุตราช บัญญา วิจินธนสาร เป็นต้น

ปรีชา อรชุนกะ กล่าวว่า ถือเป็นโอกาสแสดงผลงานช่วงนี้เพราะครบรอบ ๖๐ ปีพอดี แทนที่จะไปจัดงาน

(ABSTRACT) เราทำก็เพราะชอบและรู้สึกอิสระ อาจารย์ที่สอนเรามา เช่น อาจารย์เพื่อ หรือพิทักษ์ อาจารย์ น. ณ ปากน้ำ ก็ไม่เคยบังคับ เปิดกว้างให้เราคิดเองทำเองมาตลอด”

ปรีชาเผยว่าที่หยิบเรื่องสี่มาทำก็เนื่องจากมีความรู้สึกเรื่องสี่มากกว่าเส้น มันให้อารมณ์มากกว่า มีทั้งร้อนและเย็นคล้ายการเขียนเพลง สี่สามารถบ่งบอกอะไรได้หลายอย่าง เหมือนดนตรีที่ไม่ต้องมีเนื้อร้อง

“จะเศร้าหรือสุข สี่มันบอกได้ งานนามธรรมต้องดูบ่อยๆ และศึกษาไปด้วยจึงจะเข้าใจ แล้วเวลาดูจะมีรสชาติ ..สังเกตให้ดูจะเห็นว่างานเก่าๆ ช่วงเป็นหนุ่มสี่จะร้อนแรง หลังๆ อายุมากขึ้นอารมณ์แบบนั้นก็ลดลง งานผมไม่มีเนื้อเรื่อง มีแต่เนื้อภาพคือสี รูปทรง และการวางองค์ประกอบ”

ระหว่างความคิดกับเทคนิคปรีชาให้น้ำหนักกับอย่างแรกมากกว่า โดยทั้งนี้ทั้งนั้น ทั้งคู่ก็จำเป็นที่ต้องมาควบคู่กัน

“ทำงานนามธรรมมาตลอด แต่ในอนาคตจะเปลี่ยนแนวตัวเองหรือไม่ บอกไม่ได้เหมือนกัน เพราะ

(อ่านต่อหน้า ๖๐)

อภิญญาอธิก สวัสดิ์มงคล

คุณอธิกเป็นนายกยุวพุทธิกสมาคม ชลบุรี ในพระสังฆราชูปถัมภ์ แต่แรกตั้งมาจนถึงแก่กรรมลงในตำแหน่งเมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๓๙

คุณอธิกเคยได้รับรางวัลบุคคลดีเด่นทางวัฒนธรรมของภาคตะวันออก โดยได้ลงทุนส่วนตัวจัดพิมพ์นิตยสาร **สามमुख** ของสมาคมดังกล่าว ตีพิมพ์ออกมาอย่างสม่ำเสมอและงดงาม ด้วยความร่วมมือและร่วมบุญจากศาสนิกชนมากหน้า มีเรื่องน่าอ่านเสมอๆ ทั้งคุณอธิกก็ใส่ใจในด้านรูปเล่มนอกเหนือเนื้อหาออกไปอีกด้วย สมัยเมื่อสามสิบปีก่อนเคยไปคุมงานที่โรงพิมพ์ศิวิลพรด้วยตนเอง จึงได้พบกับข้าพเจ้า สมัยที่ไปจัดพิมพ์ **สังคมศาสตร์ปริทัศน์** เลยชอบพอกันแต่นั้นมา

นอกจากนี้แล้วคุณอธิกยังถนัดทางด้านการจัดนิทรรศการ แสดงศิลปวัตถุต่างๆ ทางศาสนาและทางประวัติศาสตร์ อย่างน่าอนุโมทนา คุณอธิกเป็นผู้มีรสนิยม รู้จักความงามและความเก่าของโบราณสถานโบราณวัตถุ อย่างน่าชื่นชม

นิทรรศการที่คุณอธิก เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงจัดขึ้นในงานต่างๆ ที่สภาการศึกษาหม่อมกุฎราชวิทยาลัย วัดบวรนิเวศน์นั้น ใครๆ ก็ชมเชย แม้เจ้าใหญ่ นายโตก็ทรงสรรเสริญ ตั้งแต่สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ไปจนสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา

คุณอธิกเองก็ยินดีปรีดาที่ได้มาต้อนรับผู้คนที่มาเยือนอย่างเป็นกันเอง และอย่างไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย

คุณอธิกส่ง **สามमुख** มาให้อ่านเป็นประจำและเขียนมาให้กำลังใจเสมอๆ เมื่อข้าพเจ้าอายุครบ ๕ รอบ นักษัตริ์ เขียนมาอวยพรและก็ส่งพระพุทธรูปมาให้ถึง ๕ องค์ โดยที่ตอนนั้นข้าพเจ้ากำลังเผชิญมรสุมอยู่กับพล.อ. สุจินดา คราประยูร ซึ่งห้องร้องข้าพเจ้าสมัยเขามีอำนาจเต็มที่ ในข้อหาว่าหมิ่นพระบรมเดชานุภาพและหมิ่นประมาทตัวเขานับว่าคุณอธิกส่งกำลังใจมาให้อย่างสำคัญ

คุณอธิกเห็นด้วยกับการวิพากษ์วิจารณ์วงการคณะสงฆ์ของข้าพเจ้า ซึ่งคุณอธิกเป็นห่วงข้าพเจ้าและห่วงทางด้านความหายนะของวงการพระศาสนาค่อนข้างมาก หากไม่ต้องการเอ่ยชื่อตัวเองให้ปรากฏทางด้านนี้ และไม่ต้องการให้มีเรื่องทางด้านลบอย่างนี้ถึงพิมพ์ใน **สามमुख**

นับได้ว่าคุณอธิกเป็นอุบาสกแบบเก่าและเป็นสุภาพบุรุษท้องถิ่น ที่นับวันจะมีน้อยตัวลงไป กล่าวคือคุณอธิกรักษาพุทธประเพณีแบบเดิมของเราไว้ ให้สืบต่อไปยังเยาวชนและคนร่วมสมัย นุ่งผ้าโจงกระเบนในโอกาสอันควร ยกย่องชมเชยเจ้าบ้านผ่านเมืองที่เป็นคนดี แต่ไม่โจมตีคนเลว(แม้จนพระเลว)ทางตัวอักษร มีความภูมิใจในชาติภูมิ และต้องการเผยแพร่เกียรติคุณของพระมหาเถระจากจังหวัดนั้น โดยเฉพาะก็เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ญาณวโร) วัดเทพศิรินทร์ และคุณอธิกอยู่มาจนได้เห็นสมเด็จพระราชาคณะองค์ที่สองของจังหวัดชลบุรี ที่สืบศาสนทายาทต่อไปที่วัดเทพศิรินทร์นั้นด้วย (คือสมเด็จพระ

วันรัต นรินทร์โร ซึ่งเป็นพระดี ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีศีลจารวัตรอันงาม พร้อมทั้งมีความอ่อนน้อม ถ่อมตนเป็นอย่างยิ่งอีกด้วย)

มองดูเผินๆ จะเห็นได้ว่าคุณอึ้งก็เป็นนักจารีตนิยม อนุรักษ์นิยม หรือเอียงข้างไปในทางชาติ ศาสน์ กษัตริย์ อย่างที่เรียกว่าค่อนข้างมาก ถ้าพูดภาษาฝ่ายซ้าย คุณอึ้งก็เป็นฝ่ายขวา แต่ถ้ามองกันอย่างแยกแยะตามนัยของวิภาษาทแห่งพระพุทธศาสนาแล้ว ก็พูดได้ว่าคุณอึ้งเป็นนักอนุรักษ์ที่ดี เข้าใจจารีตประเพณี รู้จักจงรักภักดีอย่างมีสติ และประกอบศาสนพิธีอย่างรู้เท่าทันกาลเทศะ

ในกรณีเช่นนี้ย่อมอยู่เหนือชายหรือขวา เดินหน้าหรือถอยหลัง เพราะนั่นเป็นคำที่สมมติเรียกกัน ดังท่านพุทธทาสเตือนให้พวกเราถลันถอยหลังเข้าคลองเอาเลยด้วยซ้ำ

ไชยามีคุณธรรมทาส พานิช เป็นศรีของอุบาสกทางภาคใต้ ดังที่ชลบุรีก็มีคุณอึ้งเป็นศรีของอุบาสกทางภาคตะวันออก

เสียดายที่ความรู้ของคุณอึ้งที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และปฐมนิยบุคคลพื้นบ้านนั้นมีมาก หากไม่ได้เขียนไว้ หรือมีใครไปสัมภาษณ์เก็บไว้ในทางประวัติศาสตร์แบบบอกเล่าทางมุขปาฐะ เกรงว่านี่คงล่าช้าไปเสียแล้วกับกรณีของคุณอึ้ง

ส่วนกรณีของคุณธรรมทาส และคลังปัญญาท้องถิ่นแบบนี้ก็หลายจังหวัดนั้นเล่า เราควรตักตวงไว้ให้ทันท่วงที

คุณอึ้งเป็นคนโสดจนตลอดชีวิต คล้ายคุณเสถียร โพธิ์นันทะ แม้จะมีอายุยืนยาวกว่า ก็หนักฤดูขยับไปไม่พ้น

คุณเสถียรรอบรู้พุทธธรรมอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง โดยเฉพาะก็ทางด้านมหายานและจีนวิทยา ส่วนคุณอึ้งนั้นเน้นหนักทางด้านทานบารมี รวมถึงให้ธรรมเป็นทานด้วย แม้ข้อเขียนของคุณอึ้งจะเป็นไปในทางปลีกย่อย แต่ก็อาจเชื่อเชิญให้ใครๆ มาเขียนร่วมสังเวียนด้วยได้มาก สมกับองค์คุณของความเป็นบรรณาธิการ

ที่สำคัญยิ่งกว่านี้ ก็ตรงที่ท่าอย่างไร เราจึงจัก

พุ่มพักให้มีสุภาพบุรุษ (หรือสุภาพสตรี) และอุบาสก (หรืออุบาสิกา) ในท้องถิ่น ซึ่งเป็นแบบอย่างได้ในทางทาน ศิล ภาวนา และในทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน สืบทอดคุณธรรมดังที่ปรากฏในตัวคุณอึ้ง สวัสดิ์มงคล ซึ่งถึงจะละร่างนี้ไปสู่ปรโลกแล้ว คุณความดีของท่านก็ย่อมยังอยู่ควบคู่กับบ้านเมืองของเราต่อไปอีกชั่วกาลนาน

ส.ศ.ช.

(ต่อจากหน้า ๕๘)

ทุกวันนี้ก็ยังศึกษาต่อไป ทำงานต่อไป สำคัญที่สุด ศิลปะมันไม่มีสูตรตายตัว” ปรีชา กล่าว

อย่างที่ ส.ศิวรักษ์กล่าวเปิดงาน “หากท่านดาดี ก็เห็นความงาม” ศิลปะนามธรรมอาจจะดูเป็นเรื่องยาก แต่คำกล่าวของ น. ณ ปากน้ำ ที่ตีพิมพ์ไว้ในสูจิบัตร ‘การเดินทางของสี่สวรรค์’ ของปรีชา พอจะเปิดความหมายและสิ่งที่เป็นตัวตนแท้ๆ ของศิลปินอิสระคนนี้ได้เป็นอย่างดี “เขาได้ผ่านการเขียนตามแบบทุกวิธีการ ความชัดเจนในการใช้สีและแสงกับเงา เวลาทำงานร่วม ๓๐ ปี ย่อมประกันคุณภาพในน้ำใจที่เขาสำแดงในเชิงศิลปจิตรกรรม เขาคือผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็นปราชญ์แห่งการใช้สี่สวรรค์”

ปรีชา อรชุนกะ เป็นอดีตนักศึกษาคณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ สมัยที่อาจารย์ศิลป์ พีระศรี เป็นคนบตี แสดงงานเดี่ยว ครั้งแรกที่ AUA เคยได้รับเชิญให้ ไปแสดงที่มาเลเซีย สิงคโปร์ เกาหลี ไต้หวัน ได้ทุนจาก มูลนิธิจอห์น ดี ร็อกเฟลเลอร์ที่ ๓ ให้ไปสร้างงานในนิวยอร์กในฐานะศิลปินอิสระ

เคยเป็นอาจารย์พิเศษในหลายสถาบัน เช่น คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิชาทัศนศิลป์ คณะอักษรศาสตร์ และคณะจิตรกรรม ประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น ปัจจุบันเป็นศิลปินอิสระ

ผู้จัดการรายวัน ๒๓ ตุลาคม ๒๕๓๔

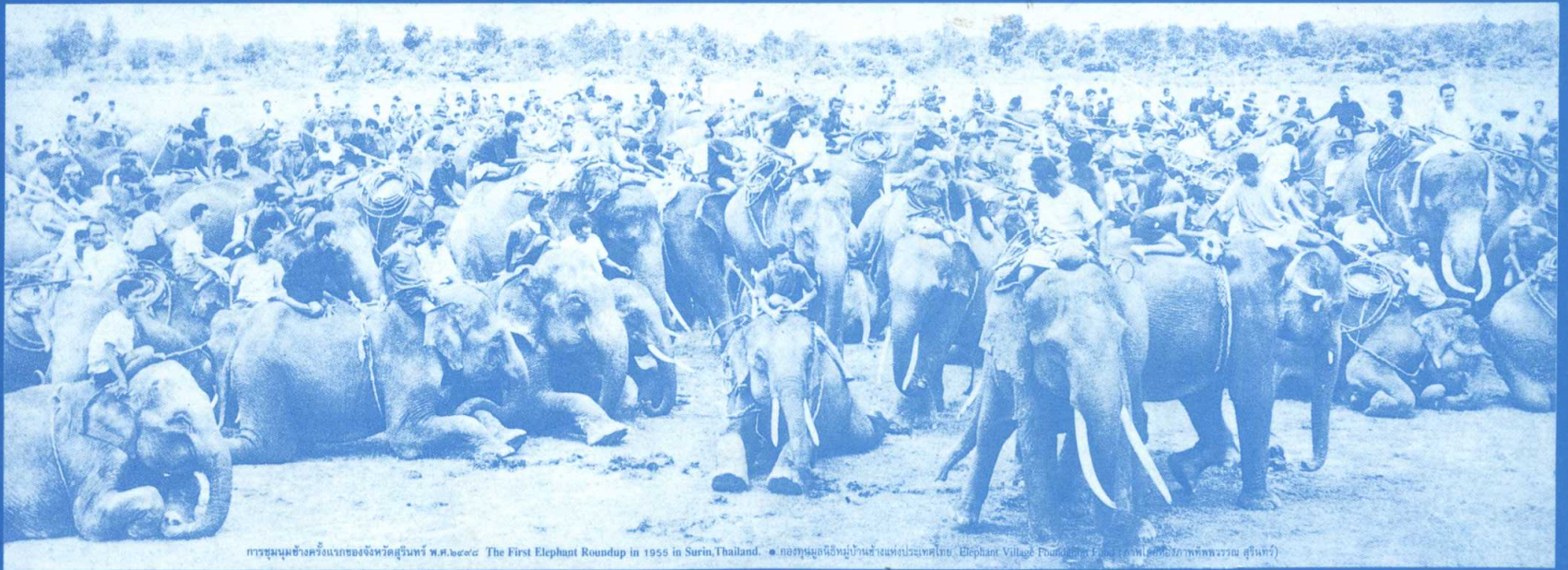
เสมสิกขาลัย
ขอประกาศให้ทราบว่าได้เลือก

นางสมศรี สุกุมลนันทน์
ประธานกิตติมศักดิ์ มูลนิธิเสรีรโกเศศ-นาคะประทีป.

นายอุดม เย็นฤดี
ประธานกิตติมศักดิ์ มูลนิธิโกมลคีมทอง
เป็นปูชนียบุคคลแห่งปี ๒๕๓๙

การชุมนุมช้างครั้งแรกของจังหวัดสุรินทร์ พ.ศ.๒๕๐๐ The First Elephant Roundup in 1955 in Surin, Thailand. • อนุรักษ์และพัฒนาช้างไทย Elephant Village Foundation (มูลนิธิอนุรักษ์และพัฒนาช้างไทย)